

02
2022

ISSN 1508-0641

NOWA CURRENDA

ENDDA

Miesięcznik
komorników sądowych

NDDA

NOWA

CURRENDA

DWA

NOWA CURRENDA

Miesięcznik
komorników sądowych

Redaktor naczelny: **prof. ALK dr hab. Joanna Studzińska**

Redaktor prowadzący: Magdalena Kirska-Okuniewska

Redakcja językowa: Magdalena Kirska-Okuniewska

Projekt okładki: Karol Szczawiński

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesienie na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do wprowadzania zmian w nadesłanych tekstach.

Stali współpracownicy:

Przemysław Małecki – redaktor ds. samorządu komorniczego

Agnieszka Żelazna

Mateusz Sztandur

Monika Ged

Joanna Szachta

Wydawca:

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76

faks: 58 550 38 75, w. 26

e-mail: nowa.currenda@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1508-0641

Spis treści

Od redakcji 6

ZMIANY W PRAWIE

Zmiany procedury cywilnej
od 1 stycznia 2022 r. 11

DR GRZEGORZ KAMIŃSKI

Fot. canva Kerkez

Postulat szybkości sądowego
postępowania egzekucyjnego 29

MONIKA GED

TEMAT NUMERU

Egzekucja z nieruchomości a podatek
od towarów i usług: uwagi praktyczne 54

PROF. DR HAB. MAREK KALINOWSKI

AKTUALNOŚCI

Przeszukanie w trakcie czynności
egzekucyjnych – zasady 21

AGNIESZKA ŻELAZNA

ORZECZNICTWO

Przegląd orzecznictwa 76

MATEUSZ SZTANDUR

Fot. canva ijeab

Szanowni Państwo!

Postępowanie cywilne i postępowanie egzekucyjne wciąż podlegają zmianom. Mają one – w założeniu – służyć usprawnianiu i przyspieszaniu tych postępowań. Dążenie do szybkiego postępowania wymuszane jest w głównej mierze przez ustawodawcę przy okazji kolejnych nowelizacji, co nabiera szczególnego znaczenia w obszarze sądowego postępowania egzekucyjnego o tyle, że nie odbywa się to kosztem poszanowania gwarancji stron i zapewnienia efektywności. Kluczowymi postulatami w ustawach nowelizujących są sprawność, efektywność postępowania, jak najszybsze załatwienie sprawy, zapobieganie przewlekaniu postępowania. Dziesiątego stycznia 2022 r. weszły w życie nowelizacje dotyczące ograniczeń spod egzekucji dotyczące dłużnika-rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne, dokonane mocą ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. Uregulowań dokonano na poziomie ustawowym, gdyż w dotychczasowym stanie prawnym zawarte były one wyłącznie w przepisach rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1385). Nowe przepisy są wiernym odzwierciedleniem postanowień rozporządzenia, a zmiany ograniczają się głównie do korekt o charakterze redakcyjnym. W życie weszły także nowelizacje kodeksu postępowania cywilnego wiążące się z dodatkiem osłonowym, z wprowadzeniem rodzinnego kapitału opiekuńczego czy ze zmianami ustawy prawo o ruchu drogowym, wprowadzającymi ułatwienia dla najbliższych ofiar wypadków drogowych, oraz z zabezpieczeniem alimentów. Dr Grzegorz Kamieński z Państwowej Uczelni Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu omawia zmiany w kodeksie postępowania cywilnego, oceniając poszczególne rozwiązania prawne.

Specjalnie dla Naszych Czytelników prof. dr hab. Marek Kalinowski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przygotował opracowanie pt. *Egzekucja z nieruchomości a podatek od towarów i usług: uwagi praktyczne*. Jest to o tyle ważne, że na mocy art. 18 ustawy o podatku od towarów i usług komornicy sądowi zostali ustanowieni płatnikami zaliczek na ten podatek w wypadku, gdy dokonują egzekucyjnej sprzedaży rzeczy należących do dłużnika, w tym w szczególności – nieruchomości. Komornicy są zobowiązani do obliczania zaliczek, tymczasem Pan Profesor zauważa, że wypełnienie tego obowiązku jest w praktyce trudne, gdyż nie wystarczy,

Fot. Bogusława Guzowska

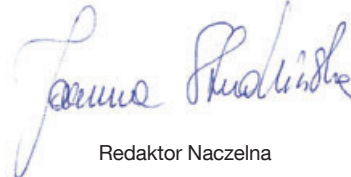
by komornik ustalił, że doszło do egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości oraz jaka cena została uzyskana w jej trakcie. Autor zwraca uwagę na liczne problemy, np. wynikające z egzekucyjnej sprzedaży działek budowlanych będących własnością rolników. Analiza orzecznictwa i przygotowane kazusy czynią rozważania niezwykle istotnymi z punktu widzenia praktyki.

W aspekcie wskazywanego wcześniej postulatu szybkości postępowania, niewątpliwie właściwym zakończeniem postępowania egzekucyjnego dla każdego wierzyciela, ale także prowadzącego je komornika, jest wyegzekwowanie kwoty należnej z tytułu wykonawczego. Prawo do wykonania orzeczenia mieści się w prawie do rzetelnego procesu. Radczyni prawna Monika Ged przygotowała opracowanie na temat postulatu szybkości sądowego postępowania egzekucyjnego. Autorka prowadzi szerokie rozważania celem udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy szybkość powinna stanowić jeden z (głównych) wyznaczników postępowania egzekucyjnego oraz jakie jest jej znaczenie dla przebiegu tego postępowania, czy istnieją inne wyznaczniki (postulaty), które w sposób bardziej wymierny i obiektywny pozwalają ustalić, jakim cechom powinno odpowiadać idealnie przeprowadzone postępowanie egzekucyjne. Jednocześnie przy próbie realizacji postulatów wiążących się z szybkością i sprawnością postępowania, ustawodawca wprowadza regulacje budzące wiele wątpliwości w praktyce, jak art. 804 § 2 k.p.c., art. 825 pkt 1¹ k.p.c., art. 835¹ k.p.c., art. 845 § 2⁴ k.p.c., art. 889² k.p.c., art. 952¹ k.p.c. czy art. 31 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych. Jak ocenia autorka, dokonane w ciągu ostatnich kilku lat nowelizacje przepisów dotyczących postępowania egzekucyjnego oddalają egzekucję od jej oczekiwanej sprawności, gdyż zamiast równoważenia interesów wierzyciela i dłużnika, miejsce ma objęcie dłużnika wzmocnioną ochroną.

Radczyni prawna Agnieszka Żelazna opracowała dla Państwa temat *Przeszukanie w trakcie czynności egzekucyjnych – zasady*. Komornik uprawniony jest do zarządzenia otworzenia mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszukania jego rzeczy, mieszkania i schowków w sytuacji, gdy cel egzekucji tego wymaga. Autorka dokonuje rzetelnej analizy przepisów, odnosząc się także do obowiązku utrwalenia czynności

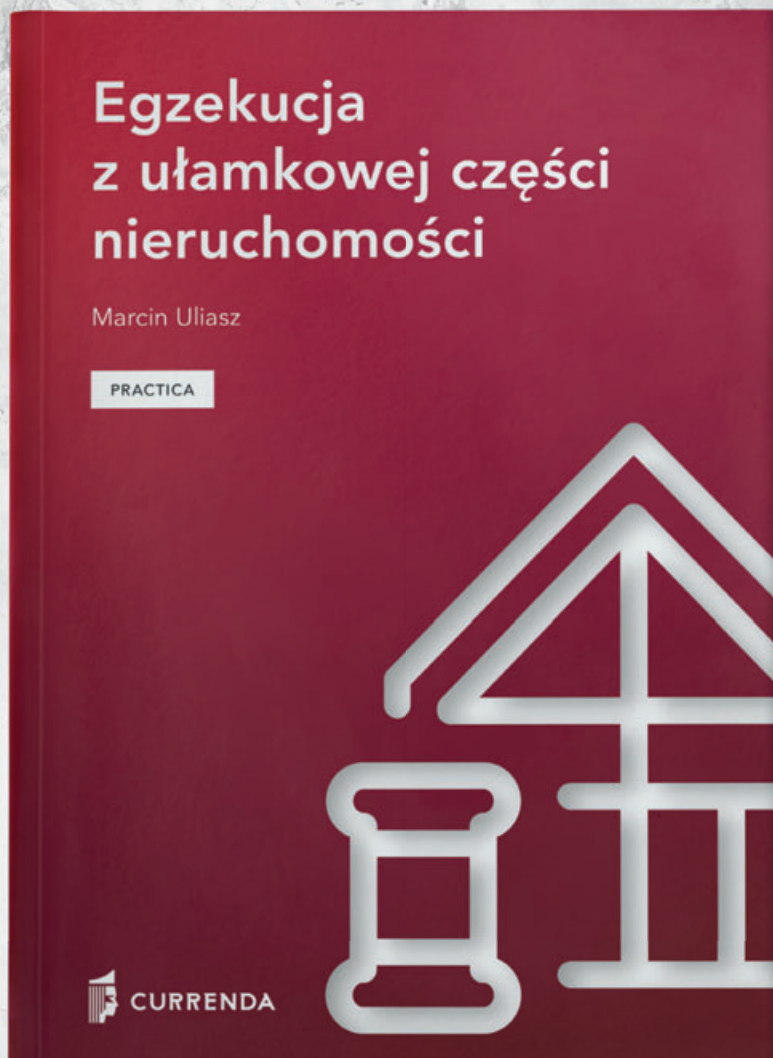
W stałej rubryce absolwent studiów doktoranckich Uniwersytetu Gdańskiego Mateusz Sztandur prezentuje najnowsze i najciekawsze orzecznictwo. Tym razem możecie Państwo przeczytać o niecelowości egzekucji, „depozycie procesowym” i braku reprezentacji spółki oraz świadczeniu pozostałym do wyegzekwowania.

Z życzeniami milej lektury

Redaktor Naczelna

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

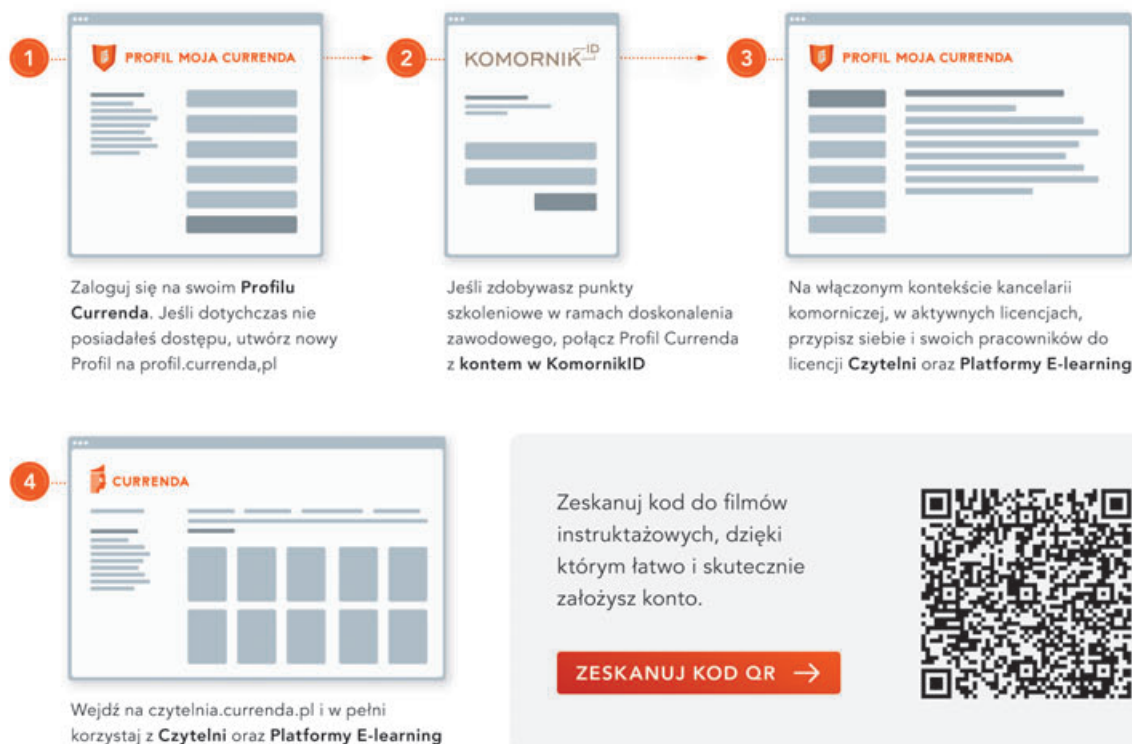

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Jak zacząć korzystać z Czytelni oraz Platformy E-learning

WWW.CURRENDA.PL

Syntetyczna analiza zagadnień

DOSTĘPNA W CZYTELNI

do tej pory rozproszonych w różnych opracowaniach

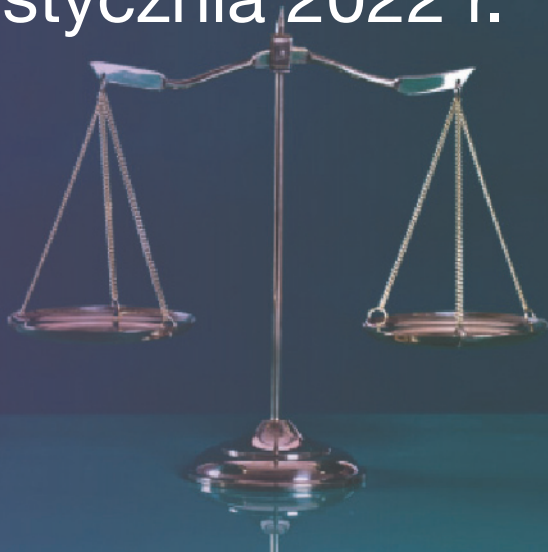
Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

www.czytelnia.currenda.pl

Zmiany procedury cywilnej od 1 stycznia 2022 r.

W ostatnim czasie ustawodawca wprowadził do k.p.c.¹ szereg zmian² w zakresie procedury cywilnej, które w sposób istotny będą wpływać na postępowanie cywilne. Zmiany te odnoszą się m.in. do postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego. Weszły w życie 1 stycznia 2022 r., 4 stycznia 2022 r. oraz 10 stycznia 2022 r.

Fot. canva Michał Chodyra

**DR GRZEGORZ
KAMIŃSKI**

Państwowa Uczelnia Angelusa
Silesiusa w Wałbrzychu

Zmiany w zakresie postępowania zabezpieczającego

Ustawą z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw³, do przepisu art. 733 k.p.c. dodany został § 2 w brzmieniu: „W przypadku zabezpieczenia w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania, o którym mowa w art. 753³ § 1, termin upadku zabezpieczenia wyznaczany przez sąd, o którym mowa w § 1, wynosi sześć miesięcy. Sąd na uzasadniony wnio-

sek pełnomocnika może wskazać dłuższy termin, wynoszący nie więcej jednak niż rok”.

Ustawodawca dodał także przepis art. 733³ k.p.c., który stanowi, że:

§ 1. W przypadku żądania zabezpieczenia roszczeń opartych na podstawie art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 Kodeksu cywilnego, w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania, w związku ze szkodą poniesioną wskutek czynu niedozwolonego wyczerpującego znamiona:

- 1) jednego z przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w ruchu lądowym, o których mowa w rozdziale XXI Kodeksu karnego, lub
- 2) zabójstwa z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, lub
- 3) umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym

– sąd udziela tego zabezpieczenia na rzecz każdego uprawnionego w wysokości nie niższej niż kwota najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴, chyba że uzyskanie świadczeń rentowych z innych źródeł przemawia za udzieleniem zabezpieczenia w wysokości kwoty niższej.

§ 2. Łączna kwota zabezpieczenia na rzecz wszystkich uprawnionych w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania na podstawie art. 444 § 2 oraz art. 446 § 2 Kodeksu cywilnego nie może przekraczać wysokości uzyskiwanego przez poszkodowanego miesięcznego wynagrodzenia netto lub dochodu w okresie poprzedzającym zdarzenie i pięciokrotnej wysokości kwoty najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie projektodawców powyższe zmiany miały na celu usprawnienie i udroźnienie postępowania w sprawie renty, gdy ofiara przestępstwa poniosła śmierć w wyniku przestępstwa umyślnego, a miała na swoim utrzymaniu osoby, które w efekcie straciły „żywiciela” – często opiekuna ustawowego⁵. „Dotychczasowe przepisy nie zapewniały żadnej koordynacji między postępowaniem karnym i cywilnym w sprawie renty po zmarłym, co zmuszało strauumatyzowane i nieporadne osoby do długotrwałego procesu cywilnego”⁶.

W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że *novum* jest orzekanie przez sąd, w ciągu 14 dni od dnia wszczęcia postępowania na rzecz osoby uprawnionej do renty, zabezpieczenia w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie kosztów utrzymania w wysokości połowy najniższej emerytury lub renty, określonej w ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, na posiedzeniu

Fot. canva independen

niejawnym⁷. „Sąd, orzekając zabezpieczenie, bierze pod uwagę sytuację majątkową uprawnionego i zasady współżycia społecznego. W razie gdy ustalono więcej niż jednego uprawnionego do renty, świadczenie orzeka się na rzecz każdego z nich”⁸.

Choć idea wprowadzonych zmian wydaje się szczytna – wprowadzenie ułatwień dla osób najbliższych ofiar wypadków drogowych – to jednak nie sposób odnieść wrażenia, że wprowadzenie kolejnej tego typu regulacji do ustawy procesowej wydaje się zbyteczne. Warto także zwrócić uwagę, że w projekcie ustawy znalazły się dalej idące rozwiązania – jak choćby wprowadzenie nowego działu, „Postępowanie o przyznanie renty w przypadku śmierci spowodowanej przestępstwem umyślnym”⁹ – które zawierały szereg rozwiązań wątpliwych pod kątem doktrynalnym i prawidłowej legislacji¹⁰. Już samo sformułowanie zawarte w projekcie ustawy, iż „*novum* jest orzekanie przez sąd, w ciągu 14 dni od dnia wszczęcia postępowania na rzecz osoby uprawnionej do renty”¹¹ świadczy o nieznanym przez projektodawców realiów prowadzenia postępowania cywilnego. Sprawność udzielenia zabezpieczenia nie wynika bowiem w żadnym wypadku z wprowadzenia do ustawy procesowej nowego przepisu.

Znowelizowany został także przepis art. 754 k.p.c., który przyjął brzmienie, że sąd może jeszcze przed urodzeniem się dziecka

zabezpieczyć przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa, o których mowa w art. 141 i art. 142 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przez zobowiązanie obowiązanego do wyłożenia odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz na utrzymanie dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu. W sprawach tych termin do wytoczenia powództwa wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia się dziecka. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisy art. 733 § 1 i art. 753² k.p.c. stosuje się odpowiednio. Powyższa zmiana miała wyłącznie charakter redakcyjny związany ze zmianą art. 733 k.p.c.

Warto podkreślić, że w sprawach tego rodzaju nie ma zastosowania zasada zakazu udzielenia zabezpieczenia, które zmierzałyby do zaspokojenia roszczenia, nie jest także wymagane do udzielenia zabezpieczenia uprawdopodobnienie interesu prawnego, jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia¹². Sąd wydaje postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy, co służy przede wszystkim wysłuchaniu ojca dziecka¹³. Jednocześnie sąd, wydając postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia przed wytoczeniem powództwa, określa trzymiesięczny termin na jego wytoczenie poprzez wskazanie zdarzenia, jakim są narodziny dziecka.

Przywołane zmiany weszły w życie z 1 stycznia 2022 r., zgodnie z regulacją art. 23 ustawy z 2 grudnia 2021 r.

Ograniczenia przedmiotowe egzekucji

Zgodnie z przepisem art. 38 ustawy z 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym¹⁴, od 4 stycznia 2022 r. przepis art. 833 § 6 k.p.c. przyjął brzmienie: „Nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów,

świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne, świadczenie wychowawcze, świadczenie »Dobry start«, jednorazowe świadczenie, o którym mowa w art. 10 ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin »Za życiem« (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329), rodzinny kapitał opiekuńczy, o którym mowa w ustawie z 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz.U. poz. 2270), oraz dofinansowanie obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, o którym mowa w art. 64c ust. 1 ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. z 2021 r. poz. 75, 952, 1901 i 2270)».

Przywołany przepis ponownie został znowelizowany jeszcze przed wejściem w życie opisanej powyżej zmiany, co miało miejsce mocą art. 6 ustawy z 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym¹⁵. Zmiana ta ograniczyła możliwość prowadzenia egzekucji z dodatku osłonowego, o którym mowa w ustawie z 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym.

Fot. canva Michal Chodyra

Wprowadzenie przez ustawodawcę kolejnych rozwiązań socjalnych spowodowało konieczność dokonania stosownych korekt również na gruncie postępowania egzekucyjnego.

Zgodnie z przepisem art. 4 ust. 1 ustawy z 17 listopada 2021 r., kapitał przysługuje matce albo ojcu, przez których rozumie się także osobę, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia, na drugie i każde kolejne dziecko w rodzinie, jeżeli dziecko to wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu matki lub ojca. Celem kapitału jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych¹⁶. Kapitał przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym dziecko ukończyło 12. miesiąc życia, do ostatniego dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym dziecko ukończy 36. miesiąc życia¹⁷. W myśl art. 5 ust. 1 ustawy z 17 listopada 2021 r., kapitał przysługuje w wysokości 500 zł albo 1000 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie.

Z kolei wprowadzenie dodatku osłonowego miało – w ocenie projektodawców – na celu zapewnienie wsparcia dla dużej grupy ok. 6,84 mln gospodarstw domowych w Polsce, w tym również gospodarstw najuboższych energetycznie, w pokryciu części kosztów energii oraz powiązanych z nimi rosnących cen żywności¹⁸. „Proponowane wsparcie finansowe w postaci dodatku osłonowego wspomogę [...] budżety oraz zwiększy poczucie bezpieczeństwa energetycznego i socjalnego. Dodatek osłonowy jest częścią przedstawionej w listopadzie 2021 r. przez Prezesa Rady Ministrów tarczy antyinflacyjnej – rozwiązaniem przygotowanym jako narzędzie pomocowe gospodarstwom domowym w 2022 r.”¹⁹. Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami, do-

”
W MYŚL ART. 5 UST. 1 USTAWY
Z 17 LISTOPADA 2021 R., KAPITAŁ
PRZYSŁUGUJE W WYSOKOŚCI
500 ZŁ ALBO 1000 ZŁ MIESIĘCZNIE
NA DZIECKO W RODZINIE.

datok osłonowy przysługuje gospodarstwu domowemu, którego dochody nie przekraczają 2100 zł w gospodarstwie jednoosobowym albo 1500 zł na osobę w gospodarstwie wieloosobowym.

Ograniczenia egzekucji można podzielić na przedmiotowe i podmiotowe. Ograniczenia przedmiotowe egzekucji zostały

Fot. canva ijeab

wprowadzone ze względów humanitarnych, w celu umożliwienia egzystencji dłużnika lub jego rodziny choć na minimalnym poziomie. Z kolei ograniczenia podmiotowe występują z uwagi na osobę dłużnika i polegają na wyłączeniu możliwości prowadzenia egzekucji w całości lub w części w stosunku do pewnych kategorii dłużników. Słusznie zauważa A. Klich, że niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z ograniczeniami przedmiotowymi czy podmiotowymi, celem ustawodawcy jest zapewnienie dłużnikowi minimum egzystencji w toku egzekucji. Pozwala to na twierdzenie, że przepisy o ograniczeniach egzekucji stanowią wyjątek od zasady wyrażonej w art. 803 k.p.c. W przepisie tym ustawodawca sformułował zasadę, zgodnie z którą tytuł wykonawczy

stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji ze wszystkich części majątku dłużnika²⁰. Zasada ta doznaje bowiem wyjątku wskutek przewidzianych przez ustawodawcę ograniczeń egzekucji. „W konsekwencji nie jest możliwe stosowanie wykładni rozszerzającej do postanowień odnoszących się do ograniczenia egzekucji z uwagi na to, że stanowią one *lex specialis* względem ogólnych zasad dotyczących prowadzenia egzekucji”²¹.

Zmiany w zakresie egzekucji z gospodarstw rolnych

Istotne zmiany w zakresie egzekucji z gospodarstw rolnych wprowadziła ustawa z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego²². Celem wprowadzonych zmian było przeniesienie do ustawy procesowej wyłączeń spod egzekucji skierowanej do osób prowadzących gospodarstwa rolne, które dotychczas znajdowały się w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, wydanym na podstawie art. 830 k.p.c.²³

Zgodnie z przepisem art. 829¹ k.p.c. w brzmieniu nadanym Zmk.p.c.2021, jeżeli dłużnikiem jest rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, egzekucji nie podlegają:

- 1) stado podstawowe zwierząt gospodarskich:
 - a) bydła mlecznego,
 - b) bydła mięsnego,
 - c) koni,
 - d) kóz,
 - e) owiec,
 - f) świń,
 - g) drobiu,
 - h) zwierząt futerkowych,
 - i) innych gatunków, stanowiących podstawę produkcji zwierzęcej w gospodarstwie rolnym dłużnika;
- 2) zwierzęta gospodarskie, poza stadem podstawowym, w drugiej połowie okresu ciąży i w okresie odchowu potomstwa

- oraz źrebięta do 6 miesięcy, cielęta do 4 miesięcy, jagnięta do 3 miesięcy, prosięta do 2 miesięcy i koźlęta do 5 miesięcy;
- 3) stado użytkowe drobiu, co do którego zawarto umowę na dostawę ptaków z tego stada lub produktów pochodzących od tych ptaków;
 - 4) zwierzęta futerkowe, co do których hodowca zawarł umowę na dostawę skór tych zwierząt;
 - 5) rodziny pszczoły pszczoły miodnej (*Apis mellifera*) wraz z zasiedlonymi przez te rodziny ulami;
 - 6) podstawowe maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze, w liczbie niezbędnej do pracy w gospodarstwie rolnym dłużnika, w tym ciągniki rolnicze z maszynami i sprzętem współpracującym, samobieżne maszyny rolnicze niezbędne do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów;
 - 7) silosy na zboża i pasze;
 - 8) zapasy paliwa i części zamienne, niezbędne do normalnej pracy ciągnika i maszyn rolniczych, na okres niezbędny do zakończenia cyklu produkcyjnego;
 - 9) materiał siewny, zboże i inne ziemiopłody niezbędne do siewów lub sadzenia w gospodarstwie rolnym dłużnika, w ilości niezbędnej w danym roku gospodarczym;
 - 10) zapasy opału na okres 6 miesięcy;
 - 11) nawozy, środki ochrony roślin oraz środki wspomagające uprawę roślin, w ilości niezbędnej na dany rok gospodarczy dla gospodarstwa rolnego dłużnika;
 - 12) zapasy paszy i ściółki dla inwentarza wymienionego powyżej w pkt 1–4, do najbliższych zbiorów;
 - 13) podstawowy sprzęt techniczny, niezbędny do zakończenia cyklu danej technologii produkcji w przypadku gospodarstwa specjalistycznego;
 - 14) zaliczki na poczet dostaw produktów rolnych;
 - 15) budynki gospodarcze i grunty rolne, niezbędne do hodowli zwierząt w proporcji

- uzależnionej od wielkości stada podstawowego i niezbędnej nadwyżki inwentarza;
- 16) budynki gospodarcze magazynowe, składowe, przechowalnie oraz szklarnie, tunele foliowe i inspekty do prowadzenia produkcji roślinnej w gospodarstwie rolnym dłużnika wraz z wyposażeniem.

”
DO WNIOSKU KOMORNIK
ZAŁĄCZA ODPIS PROTOKOŁU
ZAJĘCIA SKŁADNIKÓW
MAJĄTKU DŁUŻNIKA ORAZ
INFORMACJĘ O ŁĄCZNEJ
WYSOKOŚCI DOCHODZONYCH
OD DŁUŻNIKA NALEŻNOŚCI.

Ponadto egzekucji nie podlega nadwyżka inwentarza żywego ponad stado podstawowe oraz przedmioty, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11–13 i 15 k.p.c., ponad ilości wymienione w tych przepisach, jeżeli komornik, po zasięgnięciu opinii izby rolniczej właściwej ze względu na położenie gospodarstwa rolnego dłużnika, uzna je za niezbędne do prowadzenia tego gospodarstwa²⁴. Komornik, w terminie 3 dni od dokonania zajęcia, występuje do izby rolniczej, właściwej ze względu na położenie gospodarstwa rolnego dłużnika, z wnioskiem o wydanie, w terminie 21 dni od dnia doręczenia tego wniosku, opinii, o której mowa powyżej. Do wniosku komornik załącza odpis protokołu zajęcia składników majątku dłużnika oraz informację o łącznej wysokości dochodzonych od dłużnika należności. Do czasu wydania opinii komornik wstrzymuje się z dokonaniem czynności egzekucyjnych dotyczących nadwyżki inwentarza żywego ponad stado podstawowe oraz przedmiotów, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11–13 i 15 k.p.c.

Ustawodawca wskazał także, że opinia nie stanowi informacji w rozumieniu art. 761 § 1¹ k.p.c. Wyłączone zostało także stosowanie przepisu art. 762 k.p.c.

W uzasadnionych przypadkach, gdy zaistnieją wątpliwości co do treści opinii, o której mowa powyżej, komornik może powołać biegłego na okoliczność ustalenia dopuszczalnego zakresu zajęcia, przy czym w razie rozbieżności między opinią izby rolniczej a opinią biegłego komornik związany jest opinią biegłego.

W razie uznania nadwyżki inwentarza żywego ponad stado podstawowe oraz przedmiotów, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11-13 i 15 k.p.c., za niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego dłużnika komornik umarza postępowanie egzekucyjne w tym zakresie²⁵.

Zgodnie z uregulowaniem zawartym w art. 829³ k.p.c., zajęte zwierzęta hodowlane w rozumieniu ustawy z 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich²⁶ wyłącza się spod egzekucji, jeżeli nie mogą być sprzedane osobie, która wykaże, że posiada gospodarstwo rolne, w którym istnieją warunki do dalszej hodowli tych zwierząt.

Ponadto, w sprawach o egzekucję alimentów lub renty mającej charakter alimentów, jak również w sprawach o egzekucję należności powstałych w związku z pracą zarobkową wykonywaną w gospodarstwie rolnym dłużnika, nie stosuje się przepisów

art. 829¹ pkt 1, 3-5 i 14 oraz art. 829² k.p.c., chyba że egzekucja dotyczy świadczeń zaległych za okres dłuższy niż 6 miesięcy. Jeżeli w toku egzekucji doszło do sprzedaży rzeczy ruchomej albo przejęcia jej na własność przez wierzyciela, a cena nabycia przekracza wysokość zaległości za okres, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nadwyżkę zalicza się na poczet pozostałych wymagalnych świadczeń²⁷.

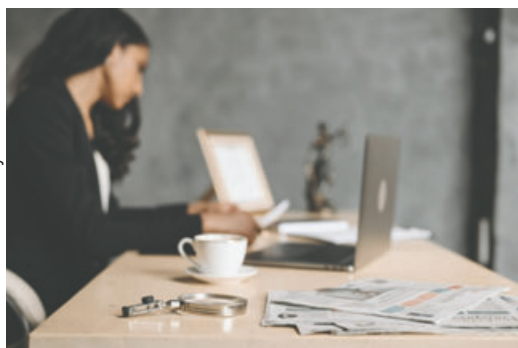
Zgodnie z art. 2 Zmk.p.c.2021, do egzekucji z inwentarza żywego lub przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Przywołane zmiany weszły w życie z 10 stycznia 2022 r., ma mocy przepisu art. 3 Zmk.p.c.2021.

Celem ograniczeń wprowadzonych omawianą nowelizacją jest umożliwienie dłużnikowi prowadzenia gospodarstwa rolnego i podnoszenie jego zdolności produkcyjnej, gdyż zgodnie z przywołanymi powyżej regulacjami, w razie skierowania egzekucji przeciwko rolnikowi, który prowadzi gospodarstwo rolne, niezależnie od przedmiotów wyłączonych spod egzekucji przepisami k.p.c., nie podlegają egzekucji przedmioty szczegółowo określone w art. 829¹ i n. k.p.c. Chodzi zatem o umożliwienie rolnikowi dalszego prowadzenia działalności rolniczej, przynoszącej dochody, które mogą służyć zaspokojeniu wierzyciela, ale także pozwolą na utrzymanie rolnika oraz członków rodziny, znajdujących się na jego utrzymaniu²⁸.

O ile przeniesienie regulacji w zakresie egzekucji z gospodarstw rolnych jest zabiegiem ocenianym pozytywnie, gdyż w mojej ocenie uregulowanie tej materii mocą rozporządzenia mogło budzić wątpliwości natury konstytucyjnej, to jednak część regulacji należy ocenić jednoznacznie negatywnie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że kierunek zmian legislacyjnych nie ułatwia

dopuszczalności prowadzenia egzekucji wobec rolników. Powyższe działa nie tylko na niekorzyść wierzycieli takich osób, ale również samych rolników, którzy będą mieli utrudnioną możliwość występowania o kredyty, pożyczki czy też dokonywania zakupów z odroczonej płatnością. Spowodowane jest to również tym, że ustawodawca *de facto* wyłączył możliwość prowadzenia egzekucji z nieruchomości należących do rolników²⁹. Ponadto dokonane zmiany w zakresie postępowania egzekucyjnego nie przyznają przywilejów egzekucyjnych wierzycielom, którzy posiadają zabezpieczenia rzeczowe, jak choćby hipoteki czy zastawy rejestrowe, na aktywach wymienionych w art. 829¹ k.p.c. Powyższe zmiany wydają się niekorzystne dla wierzycieli, w tym dla wierzycieli alimentacyjnych³⁰, osób prowadzących gospodarstwo rolne.

Jednocześnie w doktrynie prawa upadłościowego słusznie wskazano, że zmiany opisane powyżej, nie pozostaną obojętne również dla przebiegu potencjalnych postępowań upadłościowych rolników – w zakresie, w jakim postępowania te są dopuszczalne (art. 6 pkt 5 PrUpad³¹, art. 491¹ PrUpad) – gdyż

zgodnie z art. 63 ust. 1 pkt 1 PrUpad, mienie wyłączone spod egzekucji według przepisów k.p.c. nie wchodzi w skład masy upadłości³². Aktualnie mieniem takim jest m.in. mienie wymienione w art. 829¹ k.p.c. Zgodzić się należy z poglądem, że odesłanie jedynie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o ograniczeniach egzekucji daje podstawę do przyjęcia, że nie podlegają wyłączeniu z masy upadłości te składniki mienia, co do których przepisy innych ustaw przewidują analogiczne ograniczenia egzekucyjne, albowiem gdyby założeniem ustawodawcy było wyłączenie z masy upadłości mienia zwolnionego spod egzekucji na każdej podstawie prawnej, która taki skutek przewiduje, to wzorem art. 20 § 2 pr. upadł. z 1934 r.³³, w przepisie art. 63 PrUpad nie znalazłoby się odesłanie do konkretnego aktu prawnego, ale ogólnie do zasad ograniczeń w egzekucji³⁴.

Podsumowanie

Omówione zmiany to kolejne nowelizacje, jakim podlega procedura cywilna po fundamentalnych przemianach, jakie nastąpiły na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy

– Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³⁵. Przywołana reforma w istotny sposób wpłynęła na kształt prawa procesowego i funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych. Jednakże w piśmiennictwie słusznie podkreślano, że zmiany wielu konstrukcji i przepisów k.p.c. budziły z jednej strony oczekiwania i nadzieje, z drugiej zaś strony spowodowały dezorientację, niepewność i krytykę³⁶. Wydaje się, że krytyka ta niejednokrotnie jest zasadna, albowiem wprowadzone modyfikacje były nieprzemyślane, czego dowodem są kolejne nowelizacje. Negatywnie też trzeba odnieść się do jakości stanowionego prawa, skoro coraz częściej się zdarza, że jeszcze przed wejściem w życie przepis podlega kolejnym zmianom. Brak właściwej legislacji skutkuje jednak niestety coraz większymi problemami w praktycznym stosowaniu zmian wprowadzanych przez ustawodawcę.

Przypisy końcowe

- ¹ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.); dalej jako: k.p.c.
- ² Mowa o zmianach wprowadzonych na mocy: ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2328); ustawy z 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz.U. z 2021 r. poz. 2270); ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 2289).
- ³ Dalej jako: ustawa z 2 grudnia 2021 r.
- ⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 291 z późn. zm.
- ⁵ Uzasadnienie projektu ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1504, Sejm IX kadencji, s. 13.
- ⁶ *Ibidem*.
- ⁷ *Ibidem*, s. 15.
- ⁸ *Ibidem*.
- ⁹ Proj. art. 477¹⁴ i n.
- ¹⁰ Zob. opinia Naczelnej Rady Adwokackiej do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Pra-

- wo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1504, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1504>; data dostępu: 9 lutego 2022 r.
- ¹¹ Uzasadnienie projektu ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1504, Sejm IX kadencji, s. 13.
 - ¹² I. Gil [w:] E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 30, Warszawa 2021, art. 754, Nb 2.
 - ¹³ *Ibidem*.
 - ¹⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 2270; dalej jako: ustawa z 17 listopada 2021 r.
 - ¹⁵ Dz.U. z 2022 r. poz. 1; dalej jako: ustawa z 17 grudnia 2021 r.
 - ¹⁶ Art. 4 ust. 2 ustawy z 17 listopada 2021 r.
 - ¹⁷ Art. 4 ust. 4 ustawy z 17 listopada 2021 r.
 - ¹⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dodatku osłonowym, druk sejmowy 1820, Sejm IX kadencji, s. 1.
 - ¹⁹ *Ibidem*.
 - ²⁰ A. Klich, *Ograniczenia egzekucji* [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System Postępowania Cywilnego*, t. 8, Warszawa 2021, s. 745
 - ²¹ *Ibidem*.
 - ²² Dz.U. z 2021 r. poz. 2289; dalej jako: Zmk.p.c.2021.
 - ²³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1385).
 - ²⁴ Art. 829² k.p.c.
 - ²⁵ Art. 829² § 6 k.p.c.
 - ²⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 36.
 - ²⁷ Art. 829⁴ k.p.c.
 - ²⁸ A. Kościółek [w:] P. Rylski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 830, Nb 2.
 - ²⁹ Zob. art. 829¹ pkt 15–16 k.p.c.
 - ³⁰ Nawet mając na względzie zapis art. 829⁴ k.p.c.
 - ³¹ Ustawa z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.); dalej jako: PrUpad.
 - ³² M. Stawikowski, W. Danielak, *Nowe zasady egzekucji wobec rolników*, n.ius z 1 lutego 2022 r., Legalis 2022.
 - ³³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (Dz.U. 1934 Nr 93 poz. 834)
 - ³⁴ D. Chrapoński [w:] A.J. Witosz, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2021, art. 63, Nb 2.
 - ³⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.
 - ³⁶ T. Zembrzuski, *Nowelizacja k.p.c. 2019 – pierwsze doświadczenia, refleksje, postulaty*, Warszawa 2021, s. 9.

Moja Kancelaria

WWW.CURRENDA.PL

Moja Kancelaria –
wygoda, oszczędność
oraz wsparcie

Moja Kancelaria to pakiet produktów i usług informatycznych, dzięki którym możesz pracować w kancelarii oraz zdalnie na tych samych danych. Zwiększysz swoje możliwości i konkurencyjność. Obniżysz koszty oraz podniesiesz poziom wydajności swojej infrastruktury informatycznej.

Dlaczego warto

Aplikacja komornicza z dowolnego miejsca

Połączenie z internetem – potrzebujesz tylko tego, by móc korzystać z aplikacji komorniczej poza kancelarią.

Nieograniczona pojemność bazy danych

W ramach Mojej Kancelarii otrzymujesz nieograniczone miejsce do przechowywania bazy danych.

Outsourcing usług informatycznych

Obowiązki związane z obsługą, utrzymaniem i rozwijaniem Twojej infrastruktury informatycznej są po naszej stronie.

Jedna miesięczna opłata

Moja Kancelaria to zestawienie wielu produktów i usług, które otrzymujesz w ramach jednej faktury miesięcznej i jednej płatności.

Podwójne przechowywanie danych

Jednocześnie gromadzisz i przetwarzasz dane w kancelarii na serwerze Synology DS920+ oraz w przestrzeni w NASK.

Przejdź na Moją Kancelarię!

Skontaktuj się z nami, aby dowiedzieć się więcej

Zadzwoń: 58 550 38 75
lub napisz: marketing@currenda.pl

Przeszukanie w trakcie czynności egzekucyjnych – zasady

Jak wskazuje ustawodawca, komornik uprawniony jest do zarządzenia otwarcia mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszukania jego rzeczy, mieszkania i schowków w sytuacji, gdy cel egzekucji tego wymaga¹.

**AGNIESZKA
ŻELAZNA**
Radczyni prawna

I. Podstawy przeszukania mieszkania i pomieszczeń

Przepisy k.p.c. nie zawierają dookreślenia okoliczności („gdy cel tego wymaga”), zatem decyzję o tym, czy cel egzekucji wymaga dokonania powyższych czynności, pozostawiono komornikowi. Jak wyjaśnia się to przy tym w doktrynie², z sytuacją taką mamy zazwyczaj do czynienia podczas egzekucji mającej na celu opróżnienie pomieszczenia przez dłużnika. Nie można jednakże wykluczyć tego typu działań także w odniesieniu do innych sposobów egzekucji. Pamiętaj bowiem należy, iż podstawowym celem egzekucji jest zaspokojenie roszczeń wierzyciela wynikających z tytułu wykonawczego. Stąd też, jeżeli realizacja tego celu wymaga otwarcia mieszkania dłużnika czy też przeszukania jego rzeczy, mieszkania i schowków,

komornik winien przeprowadzić przedmiotową czynność.

II. Szczególny rodzaj przeszukania – przeszukanie odzieży

Ustawodawca dopuścił przy tym, by w sytuacji, gdy przeszukanie rzeczy dłużnika, jego mieszkania i schowków nie wystarczyło, komornik przeszukał ponadto odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wówczas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie. Ponadto – zgodnie z art. 814 § 2 k.p.c. – jeśli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać także odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie.

Z powyższego wynika zatem, iż komornik uprawniony jest do przeszukania odzieży dłużnika, jego domownika lub innych osób, którą osoby te mają na sobie, jedynie wówczas, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie,

iz w ten sposób wykryte zostanie mienie, które może być zajęte na zaspokojenie wierzyciela. Przeszukanie winno zostać wobec tego poprzedzone wezwaniem osoby, która ma zostać przeszukana, do samodzielnego opróżnienia kieszeni i schowków w odzieży.

Jak wyjaśnia się to w doktrynie⁹, redakcja art. 814 k.p.c. wskazuje – w drodze wprowadzonej przez ustawodawcę gradacji – kolejność dokonywanych czynności związanych z przeszukaniem rzeczy dłużnika. Jednakże naruszenie tej kolejności nie jest związane z żadną sankcją wobec komornika. Uznać wobec tego należy, iż określenie kolejności podejmowanych przez komornika działań wynika jedynie z faktu, że wkraczają one w sferę dóbr osobistych osób przeszukiwanych, podlegających szczególnej ochronie, a więc winny zostać przeprowadzone w drodze wyjątku i niejako na sam koniec.

Co do samych zasad przeszukania, ustawodawca przewidział szczegółowe regulacje dotyczące właśnie przeszukania odzieży. Tak też, zgodnie z art. 814 § 3 k.p.c., dla przeszukania odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza miejscem zamieszkania, przedsiębiorstwem, zakładem oraz gospodarstwem dłużnika, wymaga się uprzedniego wydania pisemnego zezwolenia przez właściwego prezesa sądu rejonowego. Dodatkowo przyjmuje się, że przeszukanie odzieży, którą dłużnik ma na

sobie, nie może być przeprowadzone w miejscu publicznym⁴.

W wypadkach niecierpiących zwłoki przeszukanie może zostać jednakże dokonane bez zezwolenia właściwego prezesa sądu rejonowego, przy czym czynność taka musi być niezwłocznie po dokonaniu przedstawiona do zatwierdzenia temu prezesowi. O tym, czy zachodzi przypadek niecierpiący zwłoki, decyzję ostatecznie podejmuje komornik. Ważne, by okoliczność taką komornik mógł jednak dostatecznie uzasadnić, celem zatwierdzenia dokonanej uprzednio czynności przeszukania przez prezesa sądu rejonowego.

Dalej wymaga się, by przeszukanie odzieży zostało dokonane tylko przez osobę tej samej płci co dłużnik. Stąd też, jeżeli osoba mająca zostać przeszukana jest odmiennej płci niż komornik, to przeszukania odzieży powinna dokonać osoba tej samej płci pod nadzorem komornika. Z kolei w odniesieniu do przeszukania odzieży na:

- żołnierzu w czynnej służbie wojskowej (z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie),
- funkcjonariuszu Policji,
- funkcjonariuszu Służby Ochrony Państwa,
- funkcjonariuszu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- funkcjonariuszu Agencji Wywiadu,
- funkcjonariuszu Służby Kontrwywiadu Wojskowego,
- funkcjonariuszu Służby Wywiadu Wojskowego,
- funkcjonariuszu Centralnego Biura Antykorupcyjnego,
- funkcjonariuszu Straży Marszałkowskiej lub
- funkcjonariuszu Straży Granicznej
 - czynność przeszukania przeprowadza – w obecności komornika – odpowiednio żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego albo osoba wyznaczona przez przełożonego funkcjonariusza.

III. Asysta Policji

Stosownie do art. 765 §1² k.p.c., komornik uprawniony (a zarazem zobowiązany) jest do dokonania czynności przeszukania mieszkania dłużnika jedynie w asyście Policji. Powyższy wymóg wprowadzony został w wyniku nowelizacji przepisów k.p.c., dokonanej na mocy ustawy z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych⁵. Jak wyjaśniono to w uzasadnieniu powołanej nowelizacji, celem powyższej regulacji jest zapewnienie obiektywnego udziału Policji w czynnościach egzekucyjnych, z możliwością interwencji policjanta w przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa.

Co więcej, komornik w przypadku napotkania oporu ze strony osoby podlegającej przeszukaniu, powinien skorzystać z pomocy przewidzianej w przepisach szczególnych, tj.:

- rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15 marca 2019 r. w sprawie udzielania pomocy komorniko-

wi przez Policję lub Straż Graniczną przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych⁶. Policja udziela pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, jeżeli w toku wykonywania tych czynności komornik natrafi na opór, który utrudnia lub uniemożliwia mu wykonywanie tych czynności, albo jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że na taki opór natrafi. Z kolei Straż Graniczna udziela pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, jeżeli w toku wykonywania tych czynności komornik natrafi na opór stawiany przez funkcjonariusza Straży Granicznej, który utrudnia lub uniemożliwia mu wykonywanie tych czynności, albo jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że na taki opór natrafi, a także w przypadku, gdy przedmiot egzekucji znajduje się na obszarze przejścia granicznego. Udzielający pomocy funkcjonariusz Policji lub Straży Granicznej zobligowany jest zaś wyjaśnić, czy komornik jest uprawniony do prowadzenia egzekucji. W tym celu może

Fot. Canva wellphoto

- on żądać okazania właściwego dokumentu, a zwłaszcza legitymacji służbowej;
- rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15 marca 2019 r. w sprawie asystowania komornikowi przez Policję, Straż Graniczną lub Służbę Ochrony Państwa przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych⁷. Policja, Straż Graniczna lub Służba Ochrony Państwa asystuje komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych w przypadku wykonywania tych czynności w obrębie budynków zajmowanych odpowiednio przez Policję, Straż Graniczną lub Służbę Ochrony Państwa. Asysta SOP, właściwej miejscowo jednostki Policji lub Straży Granicznej wykonywana jest zaś na podstawie pisemnego zawiadomienia komornika oraz sporządzonego przez niego odpisu tytułu wykonawczego, na podstawie którego prowadzona jest egzekucja;
 - rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z 5 lutego 2009 r. w sprawie udzielania pomocy przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych w administracji⁸. Żandarmeria udziela komornikowi pomocy przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, jeżeli w toku wykonywania tych czynności – niezależnie od miejsca ich przeprowadzenia – komornik natrafi na opór żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową, który uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie egzekucji, albo jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że organ egzekucyjny na taki opór natrafi. Pomoc Żandarmerii udzielana jest przez umundurowany patrol, zaś dowódca patrolu zobligowany jest wyjaśnić, czy osoba wykonująca czynności egzekucyjne jest uprawniona do prowadzenia egzekucji. W tym celu może on żądać okazania właściwego dokumentu, a zwłaszcza legitymacji służbowej.

IV. Utrwalenie przebiegu przeszukania

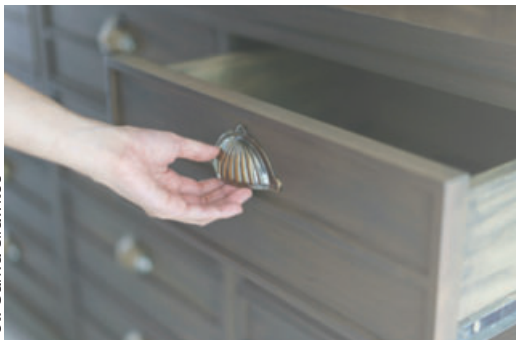
Przebieg przeszukania mieszkania lub pomieszczenia gospodarczego dłużnika wymaga – zgodnie z art. 809¹ § 1 pkt 12 k.p.c. – utrwalenia za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. Przepis ten wprowadzony został w wyniku nowelizacji przepisów k.p.c., dokonanej na mocy ustawy z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych.

Komornik zobowiązany jest uprzedzić osoby uczestniczące w czynności o utrwalaniu przebiegu czynności polegającej na przeszukaniu, przy czym komornik winien przerwać utrwalanie przebiegu czynności w miejscu zamieszkania dłużnika lub osoby trzeciej, jeżeli dłużnik lub ta osoba sprzeciwiają się temu, o czym należy te osoby pouczyć. Na żądanie osoby, która sprzeciwiła się utrwalaniu czynności, komornik podejmie zaś utrwalanie przebiegu przeszukania na nowo, o czym również należy pouczyć te osoby.

Zapis sporządza się za pomocą przenośnych urządzeń i środków technicznych wykorzystujących technikę cyfrową, które pozwalają na utrwalenie tego zapisu na informatycznym nośniku danych. Urządzenia,

Fot. Canva Adrianna Calvo z Pexels

środki techniczne i informatyczne nośniki danych winny zaś zapewniać:

- możliwość kopiowania zapisu,
- zabezpieczenie zapisu, w szczególności przed przypadkową utratą lub nieuzasadnioną zmianą,
- odtworzenie zapisu i jego udostępnianie⁹.

Dodatkowo, komornik zobowiązany jest sporządzić kopię zapisu na informatycznym nośniku danych. Nośnik danych przechowywany jest oddzielnie w kancelarii komorniczej w sposób, który zapewnia integralność zapisu oraz ochronę przed utratą lub zniszczeniem danych lub nieuprawnionym dostępem do tych danych. Z kolei, zapis wraz z metadanymi przechowuje się w systemie teleinformatycznym, w którym są prowadzone akta sprawy i przechowywany jest tak długo, jak same akta sprawy. Stronom i uczestnikom postępowania zapis udostępnia się wyłącznie przez jego prezentację na urządzeniach odtwarzających obraz i dźwięk, należących do komornika. Jak wskazuje się to w tym miejscu w doktrynie¹⁰, tego rodzaju określenie nie precyzuje jednak, czy mają one stanowić własność komornika, czy też wystarczy, że będą one znajdować się jedynie w posiadaniu komornika. Natomiast w razie zapoznawania się z aktami sprawy w sądzie, zapis udostępnia się wyłącznie w budynku sądu przez jego prezentację na urządzeniach odtwarzających obraz i dźwięk, które stanowią wyposażenie sądu. Udostępnienie

zapisu organom nadzoru judykacyjnego lub administracyjnego oraz innym uprawnionym organom odbywa się za pośrednictwem konta w systemie teleinformatycznym, w którym prowadzone są akta sprawy, lub na informatycznym nośniku danych.

W przypadku utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk przebiegu czynności przeszukania, w protokole z przeprowadzonej czynności zamieszcza się następujące informacje:

- oznaczenie miejsca i czasu czynności,
- imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności,
- zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności,
- wnioski i oświadczenia obecnych,
- wzmiankę o odczytaniu protokołu,
- podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu,
- podpis komornika.

Powyższe nie zwalnia z obowiązku sporządzenia pełnego protokołu co do czynności zajęcia.

Przypisy końcowe

- ¹ Por. art. 814 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.) – dalej: „k.p.c.”.
- ² Por. I. Gil [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wydanie 30, Warszawa 2021.
- ³ Por. S. Dalka, *Przymus stosowany przez komornika w trakcie egzekucji sądowej (artykuł dyskusyjny)*, PE 1995, Nr 11, s. 5; H. Pietrkowski [w:] T. Ereciński, *Komentarz KPC*, t. 4, Warszawa 2009, s. 178.
- ⁴ Por. I. Gil, *op. cit.*
- ⁵ T.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 850 ze zm.
- ⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 551.
- ⁷ Dz.U. z 2019 r. poz. 538.
- ⁸ Dz.U. z 2009 r. Nr 31 poz. 212.
- ⁹ Por. § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 grudnia 2018 r. w sprawie zapisu obrazu i dźwięku z przebiegu czynności komornika sądowego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2449).
- ¹⁰ Por. I. Gil, *op. cit.*

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Stosunek zatrudnienia komornika sądowego

Zagadnienia konstrukcyjne
i wybrane uprawnienia
quasi-pracownicze

Mikołaj Ryłski

PRACTICA

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

Odpowiedzialność dyscyplinarna komornika sądowego

Mariusz Nawrocki

PRACTICA

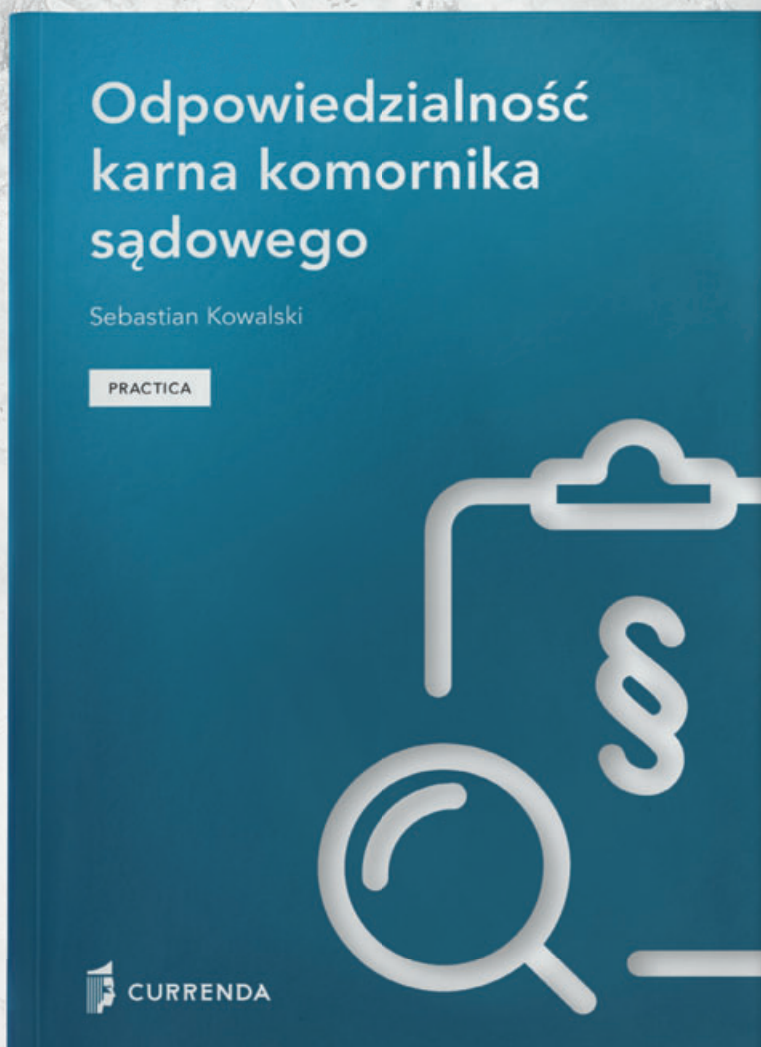
 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Postulat szybkości sądowego postępowania egzekucyjnego

Postępowanie egzekucyjne odgrywa ważną rolę w systemie postępowania cywilnego Służy ono wykonaniu zapadłych orzeczeń sądowych. Jak trafnie podniesiono w literaturze, jednym z elementów rzetelnego procesu jest prawo do wykonania orzeczenia¹. Szczególne znaczenie nadaje się przy tym efektywnej egzekucji, bez której rzetelny proces cywilny traci swój sens. „Gwarancja szybkiego wykonania orzeczenia jest kwintesencją sprawiedliwości”².

MONIKA GED
radca prawny

Wprowadzenie

Względy te powodują, że w literaturze zwraca się uwagę na konieczność prowadzenia egzekucji w sposób sprawny i skuteczny, jednak z zachowaniem należytej staranności³. Urzeczywistnienie wymienionych postulatów zapewnia prawidłową realizację wszystkich funkcji sądowego postępowania egzekucyjnego (ochronnej, wychowawczej, represyjnej⁴). Podkreśla się przy tym, że kryterium czasu jest podstawowym problemem realizacji prawa do sądu na każdym etapie postępowania⁵.

Na kanwie powyższego twierdzenia znaczenia nabierają zwiększające się w ostatnim czasie tendencje do przyspieszenia biegu

postępowania cywilnego. Wymóg ten – kreowany w głównej mierze przez ustawodawcę przy okazji kolejnych nowelizacji – nabiera szczególnego znaczenia w obszarze sądowego postępowania egzekucyjnego.

Wobec rosnących wymagań co do optymalizowania szybkości postępowań egzekucyjnych, powstaje pytanie, czym jest owa szybkość postępowania, której osiągnięcie stanowi dla ustawodawcy cel nadrzędny. W ramach podjętej dyskusji należy również ustalić, czy owa szybkość jest postulatem czy też zasadą? W dalszej kolejności zachodzi potrzeba poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy szybkość powinna stanowić jeden z (głównych) wyznaczników postępowania egzekucyjnego oraz jakie jest jej znaczenie dla przebiegu tego postępowania. Czy istnieją inne wyznaczniki (postulaty), które w sposób bardziej wymierny i obiektywny pozwalają ustalić, jakim cechom powinno odpowiadać idealnie przeprowadzone postępowanie egzekucyjne?

Sądowe postępowanie egzekucyjne jako dalszy etap postępowania rozpoznawczego

Związki zachodzące pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym i egzekucyjnym zostały już zaakcentowane. W tym zakresie można wskazać na *opinio communis*, zgodnie z którym sądowe postępowanie egzekucyjne stanowi drugie stadium (końcową fazę) postępowania rozpoznawczego⁶. Prawo do rzetelnego procesu obejmuje swoim zakresem również prawo do wykonania zapadłego orzeczenia. Uprzedzając dalszy tok rozważań, należy zastrzec, że na potrzeby niniejszej publikacji, przez sądowe postępowanie rozumie się postępowanie egzekucyjne w ścisłym znaczeniu (tzw. właściwe postępowanie egzekucyjne)⁷.

Wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, odnosi się również do postępowania egzekucyjnego.

Również na gruncie europejskim, Europejski Trybunał Praw Człowieka⁸ przyjął, że wykonanie wyroku wydanego przez jakikolwiek sąd (*right to its enforcement*) należy rozpatrywać jako integralną część procesu na gruncie art. 6 EKPC^{9,10}.

Pomimo wspomnianej integralności, zwolennicy teorii roszczeń¹¹ w dawniejszej literaturze akcentowali odmienną postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego¹². Odróżniano roszczenie o ochronę prawną przysługującą zarówno pozwanemu, jak i powodowi w postępowaniu rozpoznawczym od roszczenia o wykonanie roszczenia służącego wierzycielowi oraz roszczenia ochronnego przysługującego dłużnikowi w postępowaniu egzekucyjnym¹³.

A. Sulich zdefiniowała prawo do egzekucji jako prawo do rzetelnego i sprawnego po-

stępowania egzekucyjnego, którego celem jest wykonanie obowiązku objętego tytułem wykonawczym, prowadzonego przez organy egzekucyjne działające bez nieuzasadnionej zwłoki, na podstawie i w granicach prawa¹⁴. W ocenie autorki zaproponowana definicja przedstawia prawo do egzekucji jako prawo do sprawnej procedury, a nie jako „prawo do rezultatu zgodnego z oczekiwaniami strony”¹⁵. Roszczenie ochronne dłużnika stanowi z kolei jego reakcję na niewłaściwe wykonanie egzekucji¹⁶.

Zasady prawa

Postępowanie egzekucyjne oraz postępowanie rozpoznawcze osadzone zostało w określonych zasadach o znaczeniu fundamentalnym i zasadniczym, które wyznaczają tym samym określone kierunki wykładni prawa¹⁷. Są one niezbędne w procesie właściwego stosowania oraz rozumienia prawa¹⁸. System prawa to zbiór norm prawnych opartych na wspólnych zasadach¹⁹.

J. Wróblewski dokonał podziału zasad prawa na normy prawne o zasadniczym znaczeniu oraz postulat systemu prawa. Pierwsze z nich mają charakter normatywny (lub stanowią konsekwencje norm prawa stanowionego)²⁰ oraz znaczenie podstawowe, z uwzględnieniem całego systemu prawa lub jego części. Drugi rodzaj zasad nie wynika natomiast z obowiązującego prawa, lecz jest

Fot. canva Kerkez

kształtowany w oparciu o ogólnie ujmowane założenia czy reguły ustrojowe^{21,22}.

Według W. Siedleckiego, odnoszącego swój komentarz do naczelných zasad procesowych: „brak [...] w kodeksie [kodeksie postępowania cywilnego – przyp. M.G.] wyraźnego przepisu formułującego jakąś zasadę procesową nie oznacza, że zasada ta w danym systemie procesowym nie obowiązuje, jeżeli ustawodawca ją realizuje przez stworzenie odpowiednich gwarancji procesowych, odpowiednich instytucji procesowych, w których znajduje ona wyraz”²³. W literaturze wskazuje się, że obecnie występują ogólne zasady prawa oraz postulaty, którym przypisuje się charakter ogólnych zasad prawa, lecz nie są one nimi w rzeczywistości²⁴. Literatura dotycząca zasad prawa jest bardzo obszerna i ciągle aktualizowana, tym samym problematyka ta wymyka się próbom jednoznacznego zdefiniowania.

Niezależnie od przyjętego sposobu pojmowania zasad prawa, pełnią one ważną rolę w całym systemie prawa. Wymienia się ich rolę kreacyjną (współtworzą system prawa, mają funkcję naukowo-badawczą, historyczną oraz praktyczną – ujęcie statyczne). W ujęciu dynamicznym spełniają ponadto funkcję kierunkową, delimitacyjną, kontekstową oraz uzupełniająco-weryfikacyjną²⁵.

Zasady procesowe

Rozważania dotyczące zasad postępowania cywilnego (względnie zasad procesowych) należy rozpocząć od przytoczenia stanowiska W. Miszewskiego, według którego „proces cywilny oparty jest na pewnych założeniach, które stanowią podstawę unormowania działalności sądu i organów sądowych oraz działalności stron w postępowaniu sądowym. Założenia te są wynikiem wielowiekowego doświadczenia, które pozwoliło na skontrolowanie ich wartości w zy-

Fot. canva wutzkon

ciu zbiorowym i na wyeliminowanie takich, które nie dały rezultatów pożądaných”²⁶.

W literaturze zwrócono uwagę, że terminy „zasady procesowe” oraz „zasady postępowania cywilnego” nie są używane konsekwentnie, często wręcz zamiennie²⁷. M. Uliasz proponuje jednak dokonanie dystynkcji pomiędzy wymienionymi pojęciami. Zasady procesowe należy rozumieć jako właściwe wyłącznie dla procesu cywilnego w ścisłym jego znaczeniu. Natomiast zasady postępowania cywilnego należy określać jako właściwe zarówno dla procesu, jak i dla innych rodzajów postępowania cywilnego²⁸. Niemniej pojęcie zasad postępowania cywilnego wykształciło się przede wszystkim w odniesieniu do procesu cywilnego²⁹.

W nauce procesu cywilnego nie wykształciła się jednolita definicja pojęcia zasad procesowych (zasad postępowania cywilnego). Nie ma również zgodności co do samego katalogu tych zasad oraz kryteriów ich wyodrębniania.

Według W. Berutowicza zasady procesowe to „idee przewodnie systemu prawa procesowego cywilnego, według których kształtowana jest treść i forma poszczególných instytucji procesowych oraz ich powiązanie w system za pomocą stosunków prawnoprocesowych dla zagwarantowania jak najpełniejszej realizacji funkcji postępowania cywilnego”³⁰.

a w konsekwencji postępujące nowelizacje i zmiana struktury postępowania cywilnego (w ujęciu szerokim), wpływały na kształtowanie i rozwój zasad postępowania cywilnego³⁵. Nie wdając się jednak w szczegółowe rozważania z tego zakresu, należy przejść do dalszych rozważań.

Zasady w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

Na uwagę w kontekście tematyki niniejszego artykułu zasługuje definicja zasad postępowania cywilnego zaproponowana przez W. Broniewicza. Zasady te są dyrektywami sprawności tego postępowania, zapewniającymi wypełnienie jego funkcji przez właściwe załatwienie spraw, których postępowanie dotyczy³¹.

Według przedstawicieli doktryny treść poszczególnych zasad kształtuje się zgodnie z charakterem danego postępowania, nadanym przez aktualną formację ekonomiczno-społeczną³². Wśród zasad prawa wyróżnia się również naczelną zasadę wymiaru sprawiedliwości oraz zasady odnoszące się do postępowania jako takiego³³. Ponadto w nauce podejmuje się również próby gradacji zasad poprzez wyróżnienie zasad naczelnych, zasad niemających charakteru zasad naczelnych, które przenikają całe postępowanie poprzez odzwierciedlenie ich w szeregu przepisów i instytucji oraz zasad rządzących jedynie wycinkowymi zagadnieniami tego postępowania³⁴.

Na pierwszy plan wysuwa się jednak zróżnicowanie definicji oraz stosowanych kryteriów wyodrębnienia tych zasad. Problematyka zasad procesowych (względnie zasad postępowania cywilnego) stanowi przedmiot wciąż powracających i ożywionych dyskusji w nauce. Szczegółowe przybliżenie tych kwestii nie stanowi celu niniejszej publikacji. Należy jednak zauważyć, że w ujęciu historycznym zachodzące zmiany społeczno-gospodarcze,

Pomimo odrębności co do istoty i charakteru, sądowe postępowanie egzekucyjne „żyje nie tylko w kręgu własnych założeń i idei, ale odpowiada również pewnym ogólniejszym założeniom właściwym dla całego postępowania cywilnego, którego jest przecież szczególnym rodzajem”³⁶.

A. Marciniak określił zasady postępowania egzekucyjnego jako podstawowe idee i założenia leżące u podstaw ustawowego kształtowania struktury postępowania egzekucyjnego, jego poszczególnych przepisów oraz instytucji³⁷.

Specyfika postępowania egzekucyjnego przesądza o tym, że niektóre z zasad procesowych znajdują w nim zastosowanie w całości a niektóre w ograniczonym zakresie. Dodatkowo w obszarze postępowania egzekucyjnego funkcjonują zasady właściwe wyłącznie temu postępowaniu (tzw. zasady konstrukcyjne). Podobnie jak w przypadku procesu, klasyfikacje tych zasad formułowane przez przedstawicieli doktryny różnią się w zależności od przyjętych kryteriów.

K. Korzan wśród zasad postępowania egzekucyjnego wymienił zasadę praworządności (zasada ustrojowa), zasadę prawdy obiektywnej, współdziałania, dyspozycyjności, równości oraz w mniejszym zakresie funkcjonującą zasadę ustności, pisemności, formalizmu, jawności, swobodnej oceny dowodów. Do zasad konstrukcyjnych³⁸ tego postępowania autor zaliczył zasadę proporcjonalności oraz priorytetu³⁹.

W. Berutowicz przyjął, że w postępowaniu egzekucyjnym w nieco odmienny sposób przejawiają się naczelnne zasady procesowe takie jak: zasada prawdy obiektywnej, jawności, inicjatywy organu egzekucyjnego, równości, dyspozycyjności, kontrydiktoryjności formalizmu oraz kierowania postępowaniem przez organy egzekucyjne. W nieco mniejszym zakresie przejawia się zasada koncentracji, bezpośredniości, ustności i swobodnej oceny dowodów. Wśród zasad właściwych dla postępowania egzekucyjnego autor wyróżnił zasadę racjonalnego ograniczenia rozmiarów i jakości materiału egzekucyjnego oraz obowiązujące przy podziale sumy uzyskanej z egzekucji zasadę proporcjonalności i priorytetu określonych wiarytelności⁴⁰.

E. Wengerek wyróżnił natomiast zasady prawdy: obiektywnej, ochrony własności społecznej, współdziałania stron i uczestników postępowania, dyspozycyjności, ochrony dłużnika, równości, ustności, swobodnej oceny dowodów, jawności, formalizmu⁴¹.

A. Marciniak wśród zasad postępowania egzekucyjnego wymienia jako podstawowe zasadę dyspozycyjności oraz zasadę formalizmu postępowania⁴². Dodatkowo autor przyjął funkcjonowanie w ograniczonym zakresie w obszarze sądowego postępowania egzekucyjnego również innych naczelnnych zasad postępowania cywilnego takich jak:

zasada prawdy, kontrydiktoryjności, równouprawnienia stron lub uczestników postępowania, bezpośredniości, koncentracji materiału procesowego, ustności i pisemności czy wreszcie inicjatywy procesowej organów procesowych i egzekucyjnych. Wreszcie autor sformułował również katalog zasad odnoszących się do wycinkowych zagadnień postępowania egzekucyjnego. Należą do nich: zasady podziału sumy uzyskanej z egzekucji, zasady zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego, zasada wydania wierzytelności tylko jednego tytułu wykonawczego oraz zasada koncentracji egzekucji⁴³.

Z kolei M. Muliński wśród zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego wyróżnił zasadę dyspozycyjności, oficjalności, formalizmu, kontrydiktoryjności, prawdy, równości (równouprawnienia stron), jawności i bezpośredniości, koncentracji materiału procesowego. Wśród zasad dotyczących poszczególnych zagadnień postępowania egzekucyjnego autor wymienił zasadę podziału sumy uzyskanej z egzekucji (w tym zasadę pierwszeństwa, proporcjonalności, uprzywilejowania, równorzędności), zasadę ochrony dłużnika, zasadę wydania wierzytelności tylko jednego tytułu wykonawczego, zasadę zakazującą nadmiernego obciążania dłużnika egzekwowanego⁴⁴.

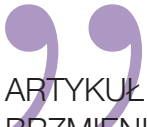
Katalog zasad postępowania egzekucyjnego zaproponowany przez J. Misztal-Konecką obejmuje zasady: prawdy, równości uczestników postępowania, formalizmu, pisemności, jawności, dyspozycyjności, kontrydiktoryjności, inicjatywy procesowej organów egzekucyjnych, nieobciążania dłużnika ponad potrzebę⁴⁵.

W żadnym z zaprezentowanych wyczerpień nie wspomniano o zasadzie szybkości postępowania egzekucyjnego. Szybkość rozumiana jako zasada wymieniana jest przez nielicznych autorów. Przywołać tu należy M. Sehna, który, powołując się na orzecznictwo ETPC, podaje szybkość (podejmowanie

Fot. canva independenz

czynności bez zbędnej zwłoki) jako jedną z zasad sądowego postępowania egzekucyjnego⁴⁶. Obok niej autor wymienia zasadę skuteczności, wskazując jednocześnie na bliskie powiązanie tych zasad, przejawiające się na ich związku proporcjonalnym (szybsze podejmowanie działań zwiększa prawdopodobieństwo skuteczności egzekucji)⁴⁷.

ARTYKUŁ 6 § 2 K.P.C. W OBECNYM BRZMIENIU STANOWI, ŻE „STRONY I UCZESTNICY POSTĘPOWANIA OBOWIĄZANI SĄ PRZYTACZAĆ WSZYSTKIE FAKTY I DOWODY BEZ ZWŁOKI, ABY POSTĘPOWANIE MOGŁO BYĆ PRZEPROWADZONE SPRAWNIE I SZYBKO”.

Znaczenie pojęcia szybkości

Dotychczasowe rozważania nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, czym w rzeczywistości jest wspomniana szybkość postępowania. Postawienie wniosków możliwe jest wyłącznie poprzez przeprowadzenie analizy tego pojęcia na podstawie poglądów wyrażonych w doktrynie oraz własnych spostrzeżeń autorki.

Przechodząc do dalszych rozważań, należy rozpocząć od zagadnień podstawowych. Pojęcie szybkości postępowania cywilnego pojawia się w ustawie z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁴⁸ w trzech miejscach – art. 6 § 2, art. 560⁶ § 1⁴⁹ oraz w art. 639 pkt 3⁵⁰.

Brzmienie art. 6 k.p.c. zmieniono na mocy ustawy z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz

niektórych innych ustaw⁵¹. Dotychczasowa treść tego artykułu została oznaczona jako § 1 oraz dodano § 2. Następnie brzmienie art. 6 § 2 k.p.c. zmieniono na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵² poprzez zastąpienie wyrazów „okoliczności faktyczne” wyrazem „fakty”. Artykuł 6 § 2 k.p.c. w obecnym brzmieniu stanowi, że „strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie fakty i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko”. Dodanie do art. 6 k.p.c. paragrafu drugiego miało w ocenie projektodawcy zmierzać do „usprawnienia i przyspieszenia rozpoznawania spraw cywilnych w ogólności”⁵³. Przyjęto również, że „szybkość i sprawność postępowania, determinujące efektywność udzielanej w postępowaniu cywilnym ochrony prawnej, uzależnione są w dużej mierze od tego, w jaki sposób i w jakim czasie strony i uczestnicy postępowania przedstawiają sądowi materiał procesowy (twierdzenia o okolicznościach faktycznych i wnioski dowodowe)”⁵⁴. W ten sposób normatywnie nałożono na strony i uczestników postępowania tzw. ciężar wspierania postępowania.

Przeprowadzony rekonesans motywów nowelizacji wskazuje, że ustawodawca dostrzega potrzebę zapewnienia szybkości postępowania cywilnego (w szerokim znaczeniu). Nie jest jednak jasne, czy postrzega ową szybkość jako zasadę tego postępowania, czy może jako postulat, do osiągnięcia którego przybliżyć mają kolejne nowelizacje. Rozważania dotyczące środków, jakimi należy przyspieszyć postępowanie, toczą się również na gruncie procedury karnej⁵⁵. Natomiast w postępowaniu administracyjnym obserwuje się raczej jednolity pogląd co do uznania szybkości za jedną z zasad postępowania z uwagi na jej normatywne uregulowanie⁵⁶.

Szybkość w postępowaniu cywilnym

W nauce postępowania cywilnego brak jest zgodności co do jednoznacznego skategoryzowania szybkości postępowania jako postulatów bądź zasady. Część przedstawicieli doktryny postrzega szybkość jako jeden z postulatów⁵⁷. Wskazuje się również, że postulat ten ma charakter normy instrukcyjnej⁵⁸. Inni z kolei wymieniają szybkość jako jedną z zasad⁵⁹. Wreszcie niektórzy przedstawiciele nauki wymieniają szybkość jako jedną z zasad procesu cywilnego⁶⁰, zamiennie określając ją jako zasadę sprawności⁶¹.

W. Broniewicz przyjął, że zasady prawa mogą mieć postać norm prawa, nazw charakteryzujących pewien rodzaj rozwiązań instytucjonalnych czy też postulatów. Autor zaznacza przy tym, że w postępowaniu cywilnym występują wyłącznie pierwsze dwie z wymienionych kategorii. Odrzuca natomiast występowanie zasad w postaci postulatów⁶².

Autor zwrócił uwagę, że szybkość jest jedynie pewną tendencją postępowania cywilnego, której realizację zapewnia zasada koncentracji materiału procesowego oraz zasada inicjatywy procesowej organów procesowych i egzekucyjnych⁶³.

Niezależnie od tego, czy szybkość postępowania zostanie usystematyzowana jako zasada czy też postulat, w doktrynie wciąż nie „ostygły” głosy o traktowaniu przez ustawodawcę szybkości jako wartości priorytetowej wobec rzetelności wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sprawy⁶⁴. Dyskurs ten dotyczy zwiększających się tendencji ustawodawcy do skracania czasu trwania postępowań sądowych w sprawach cywilnych. Asumptem do postępującej polemiki była nowelizacja dokonana ustawą z 4 lipca 2019 r.^{65,66} Jednak ostateczny wynik wymiany myśli środowiska naukowego opiera się na zarzucie forsowania przez ustawodawcę postulatów szybkości postępowania niespójnego i pozbawionego

konkretnych rozwiązań o charakterze systemowym, co prowadzi do przyznania nadrzędnej pozycji postulatowi szybkości postępowania, ze stratą dla rzetelności orzekania⁶⁷.

„Niefortunne” brzmienie art. 6 § 2 k.p.c. wywołuje wiele nieporozumień, sprowadzając szybkość do kategorii wyrażonej normatywnie zasady postępowania cywilnego. Zgodnie ze słownikową definicją szybkość to „cecha tego, co porusza się, działa szybko, tego, kto jest szybki”, np. „szybkość rozchodzenia się głosu”, „szybkość autobusu, pociągu, samolotu, wiatru”. Jest ona również podstawową „wartością wektorową charakteryzującą ruch, prędkość”. Oznacza również „fakt, że coś następuje zaraz, niezwłocznie, natychmiastowo”, np. „szybkość decyzji, orientacji”, „szybkość reagowania na bodźce”⁶⁸. Jak wynika z przytoczonej definicji, szybkość odnosi się do aspektu fizycznego (poruszanie się, ruch), zdolności motorycznych (ruch) oraz reakcji na bodźce (podejmowanie decyzji)⁶⁹.

Synonimami dla przymiotnika „szybki” są: prędki, wartki, rwący, chybki, chyży, błyskawiczny, rączy, natychmiastowy, niezwłoczny, raptowny, rychły⁷⁰. Owa szybkość kojarzona jest zatem z czymś co następuje lub trwa bardzo krótko. Pojawia się zatem pytanie, czy tak należy postrzegać postępowanie cywilne. Czy w rzeczywistości wyznacznikiem prawa do rzetelnego procesu powinno być postępowanie, które trwa krótko?

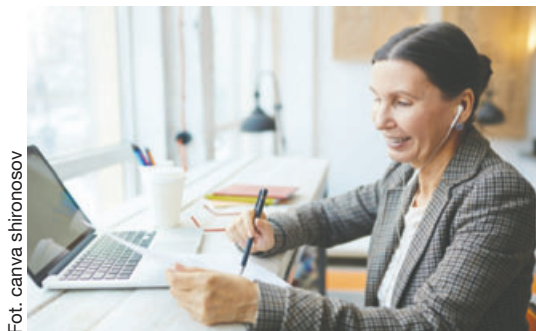
Wątpliwości wynikające z brzmienia art. 6 k.p.c.

W tym miejscu należy powrócić do rozważań nad obecnym brzmieniem art. 6 k.p.c. H. Pietrkowski uważa, że przepis ten wyraża zasadę koncentracji materiału procesowego, nakazując sądowi przeciwdziałanie przewlekaniu postępowania i dążenie do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe, bez szkody dla rozstrzygnięcia sprawy⁷¹. Postępowanie

zgodne z tą zasadą przybliży do osiągnięcia wysokiej sprawności postępowania⁷².

Natomiast W. Miszewski przyjął, że „zadaniem koncentracji jest dążenie do tego, aby proces mógł być ukończony w jak najkrótszym czasie, aby rozprawy nie były odraczane dla gromadzenia materiału procesowego, aby kwestie wypadkowe (incydenty) nie tępowały toku procesu, aby przenoszenie sprawy do wyższej instancji nie powodowało przewlekania postępowania, słowem – aby porządek prawny miał oparcie w szybkim wymiarze sprawiedliwości”⁷³. W dalszej części swego wywodu autor zastrzegł jednak, że „skrócenie postępowania nie może być dopuszczalne kosztem sprawiedliwości”⁷⁴.

W nowszej literaturze można zaobserwować niekonsekwencje w formułowaniu zasad wynikających z art. 6 k.p.c. Wskazuje się bowiem, że zasada (postulat) szybkości postępowania wynika z całej treści art. 6 k.p.c. W innych miejscach szybkość wiąże się z poszczególnymi paragrafami wymienionego przepisu. Dodatkowo rozważania o szybkości postępowania przeplatane są postulatami sprawności tego postępowania, przy czym szybkość i sprawność stosowana są niejako zamiennie. Dostrzeżona niespójność wynika pośrednio z tendencyjnego podejścia ustawodawcy do rozumienia celu i funkcji postępowania cywilnego w ogólności. Wyraża się ona również zwiększeniem nacisku na poprawę szybkości postępowania, często kosztem jego rzetelności.

Fot. canva shironosov

Dla zachowania spójności wypowiedzi autorka przyjmuje (w ślad za H. Pietrzkowskim), że art. 6 k.p.c. *en bloc* wyraża zasadę koncentracji materiału procesowego. Na jego podstawie ustawodawca nałożył określone obowiązki na sąd (art. 6 § 1 k.p.c.) oraz strony i uczestników postępowania (art. 6 § 2 k.p.c.). Posłużenie się w paragrafie drugim omawianego artykułu zwrotem „sprawie i szybko” należy traktować wyłącznie jako pewnego rodzaju cel (w formie postulatu), do osiągnięcia którego należy dążyć poprzez nałożenie na uczestników postępowania obowiązku określonego działania. Natomiast kwestia zasadności użycia w tym przepisie wyrazu „szybko” zostanie wyjaśniona w dalszej części niniejszej publikacji.

W LITERATURZE PRZYJĘTO, ŻE ART. 6 K.P.C. NALEŻY STOSOWAĆ ODPOWIEDNIO RÓWNIEŻ DO SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO.

Szybkość – postulat czy zasada?

Dotychczasowe rozważania doprowadziły autorkę do następujących wniosków. Szybkość, której jako zjawisku pożądanemu w procesie dał wyraz ustawodawca *expressis verbis* w art. 6 § 2 k.p.c., należy traktować wyłącznie jako postulat (o ile w ogóle należy się takim postulatem posługiwać). Jak słusznie zauważył W. Broniewicz, owa szybkość stanowi jedynie pewną tendencję postępowania. Jej realizację zapewniają natomiast zasady procesowe (koncentracja materiału procesowego, inicjatywa procesowa organów procesowych i egzekucyjnych)⁷⁵. Szyb-

kość, sprawność, efektywność, rzetelność mogą stanowić cechy idealnie przebiegającego procesu cywilnego. Dla ich osiągnięcia potrzeba przestrzegania zasad procesowych. Zasady procesowe mają to do siebie, że ich realizacja nie następuje na zasadzie *all-or-nothing*. Z tego względu w obszarze jednego rodzaju postępowania wyróżnia się istnienie chociażby dwóch przeciwstawnych zasad (np. ustności i pisemności). „Stopień nasylenia” danego postępowania poszczególnymi zasadami zależy od jego celów i funkcji. Natomiast dążenie do zapewnienia sprawności, efektywności, skuteczności oraz szybkości postępowania zakłada osiągnięcie pożądanej tendencji, która jest właściwa dla każdego postępowania, nie tylko w obszarze danej gałęzi prawa.

Odpowiednie stosowanie przepisów części pierwszej k.p.c.

Wobec tego, że przepisy kodeksowe o postępowaniu egzekucyjnym nie są wyczerpujące, w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednie przepisy części ogólnej k.p.c. Konieczność odpowiedniego zastosowania wybranego przepisu części ogólnej k.p.c. pojawia się wówczas, gdy w obszarze postępowania egzekucyjnego brak jest danej regulacji, a odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu rozpoznawczym pozwoli na uzupełnienie tego braku. Odpowiednie zastosowanie powinno mieć charakter subsydiarny i nie może nastąpić wbrew przepisom części trzeciej k.p.c.⁷⁶ W literaturze przyjęto, że art. 6 k.p.c. należy stosować odpowiednio również do sądowego postępowania egzekucyjnego⁷⁷.

Odpowiednie stosowanie art. 6 k.p.c. oznacza aplikację do postępowania egzekucyjnego zasady koncentracji materiału procesowego. Jednak w postępowaniu egzekucyjnym nie mamy do czynienia z prowadzeniem postępowania dowodowego w takiej samej

postaci jak w postępowaniu rozpoznawczym. Przesądza o tym treść art. 804 § 1 k.p.c. Organ egzekucyjny ogranicza swoją działalność wyłącznie do wykonania zapadłego już w sprawie orzeczenia. Rozstrzygnięcie kwestii materialnoprawnych powinno pozostawać poza obszarem zainteresowania właściwego postępowania egzekucyjnego. W taki bowiem sposób postępowanie to zostało ukształtowane od początku.

W. Siedlecki zwrócił uwagę, że zasada skupienia materiału procesowego nie występuje w postępowaniu egzekucyjnym w takim samym znaczeniu jak w postępowaniu rozpoznawczym. Według autora miejsce tej zasady zajmuje postulat szybkości i sprawności postępowania egzekucyjnego, gwarantujący osiągnięcie celu tego postępowania⁷⁸.

W postępowaniu egzekucyjnym nie ma miejsca na prowadzenie szeroko zakrojonego postępowania dowodowego. Jednak pewne kwestie wymagają wyjaśnienia. Z tego względu organy egzekucyjne zostały wyposażone przez ustawodawcę w ściśle określony zespół uprawnień, pozwalający na uzyskanie informacji dotyczących okoliczności istotnych dla sprawy (np. art. 761, 801¹ k.p.c.), a uczestnicy, strony oraz inne podmioty mają obowiązek takich informacji udzielać. Ponadto, w celu usprawnienia postępowania, organy egzekucyjne dysponują środkami dyscyplinującymi w postaci możliwości nałożenia grzywny (np. art. 762, 886 § 1, 892, 902 k.p.c.). Wszystkie wymienione środki mają uczynić postępowanie sprawnym. Czy zatem przez sprawność postępowania należy rozumieć również jego szybkość, czy są to jednak terminy odrębne znaczeniowo? Na tak postawione pytania poszukuję odpowiedzi w dalszej części niniejszej publikacji.

Zwłoka w postępowaniu

Ilekróć mowa o szybkości postępowania, w literaturze łączy się ją z przewlekłością postępowania jako jej przeciwieństwem.

Obowiązek sądu przeciwdziałania przewlekłości postępowania wywodzi się z prawa do sądu, wynikający chociażby z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz z aktów prawa międzynarodowego (art. 6 EKPC, art. 47 ust. 2 KPP)⁷⁹. W literaturze przyjmuje się, że postulat szybkości postępowania ma charakter normy instrukcyjnej, a jego naruszenie może być przedmiotem rozpoznania w postępowaniu zainicjowanym skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez zbędnej zwłoki⁸⁰. Nieuzasadniona zwłoka w postępowaniu traktowana jest zatem jako przeciwieństwo szybkości postępowania. Czy jednak takie traktowanie tego zagadnienia jest trafne? Przybliżenie stanowiska prezentowanego w orzecznictwie jest w tym miejscu niezbędne.

W POSTĘPOWANIU
EGZEKUCYJNYM NIE MA
MIEJSCA NA PROWADZENIE
SZEROKO ZAKROJONEGO
POSTĘPOWANIA DOWODOWEGO.

Nierozsądnie długa zwłoka w wykonaniu wiążącego wyroku może być uznana za naruszenie art. 6 EKPC⁸¹. Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie nie opowiedział się jednak za bezrefleksyjnym pojmowaniem pojęcia zwłoki w postępowaniu jako zjawiska mogącego skutkować naruszeniem postanowień konwencyjnych. Przyjął bowiem dopuszczalność racjonalnego wy tłumaczenia zwłoki w postępowaniu, przy uwzględnieniu takich okoliczności jak: złożoność postępowania wykonawczego, postawę samego skarżącego, właściwych

organów władzy oraz wysokość i charakter zasądzonej kwoty⁸². Natomiast o niezapewnieniu stronie skutecznej ochrony prawnej może przesądzać ogólna długość postępowania, brak wymaganej staranności po stronie władz oraz niewystarczające wykorzystanie dostępnych środków przymusu⁸³.

W licznych orzeczeniach Trybunał Konstytucyjny odniósł się do postulatu szybkości postępowania egzekucyjnego. W wyroku z 22 października 2013 r., SK 14/11⁸⁴, stwierdził, że sprawiedliwa procedura sądowa powinna zapewniać stronom uprawnienia procesowe stosowne do przedmiotu prowadzonego postępowania. Wymóg sprawiedliwego postępowania zakłada bowiem dostosowanie jego zasad do specyfiki rozpoznawanych spraw. Do naruszenia gwarancji konstytucyjnych związanych z prawem do sądu dochodziłoby wówczas, gdyby ograniczenie uprawnień procesowych stron było nieproporcjonalne do realizacji takich celów jak zapewnienie większej efektywności postępowania i jego szybkości, a jednocześnie uniemożliwiało właściwe zrównoważenie pozycji procesowej stron. Z kolei w wyroku z 12 kwietnia 2012 roku, SK 21/11⁸⁵, Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że w postępowaniu egzekucyjnym dochodzi nie do rozstrzygnięcia sporu między stronami, a jedynie do zapewnienia skuteczności już wydanego rozstrzygnięcia, szczególnego znaczenia nabierają postulaty efektywności i szybkości egzekucji, zwłaszcza gdy wierzyciel uzyskał tytuł egzekucyjny po często długotrwałym i kosztownym procesie.

Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie zwracano uwagę na konieczność uwzględniania postulatu szybkości postępowania egzekucyjnego. W jednej z uchwał Sąd Najwyższy odrzucił koncepcję dopuszczalności wniesienia zażalenia na postanowienie oddalające skargę na czynność komornika polegającą na oddaleniu wniosku o dokonanie dodatkowego opisu i oszacowa-

PRZEWLEKŁOŚĆ POSTĘPOWANIA PROWADZI DO NIEUZASADNIIONEGO WZROSTU JEGO KOSZTÓW ORAZ NAKŁADU CZASU I PRACY OSÓB BIORĄCYCH UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU.

nia⁸⁶. Stanowisko swoje Sąd Najwyższy oparł nie tylko na argumentach celowościowych, lecz również uwzględnił postulat szybkości i sprawności postępowania egzekucyjnego.

Również w perspektywie jurydycznej szybkość nie była postrzegana jako zasada, lecz wyłącznie jako postulat. Już w latach 70. XX wieku wydane przez Sąd Najwyższy zalecenia wskazywały na konieczność przestrzegania postulatu szybkości oraz powiązanej z nim zasady ekonomii postępowania jako podstawowych warunków podnoszenia poziomu i sprawności działania sądów. W uchwale z pełnego składu z 15 lipca 1974 r., Kw Pr 2/1974⁸⁷, Sąd Najwyższy zawarł zalecenia kierunkowe dotyczące szybkości oraz ekonomii postępowania sądowego. Podkreślił przy tym, że realizacja przedstawionych postulatów powinna odbywać się z się z poszanowaniem prawidłowości orzekania oraz respektowaniem gwarancji procesowych osób uczestniczących w postępowaniu. Oznacza to, że do prawidłowego i rzetelnego rozstrzygnięcia sprawy mogło dojść przy niezbędnym nakładzie czasu, wysiłku oraz środków niezbędnych i usprawiedliwionych istotnymi potrzebami postępowania. Względ na szybkość postępowania nie mógł przy tym prowadzić do ograniczenia przyznanych uczestnikom praw oraz gwarancji procesowych. Przewlekłość postępowania prowadzi do nieuzasadnionego wzrostu jego kosztów

oraz nakładu czasu i pracy osób biorących udział w postępowaniu. Dążenie do realizacji postulatów szybkości postępowania miało przede wszystkim opierać się na przestrzeganiu ustanowionych prawem terminów dokonywania czynności procesowych, z jednoczesnym traktowaniem ich jako terminów maksymalnych, połączonym z dążeniem do ich skracania wówczas, gdy okoliczności konkretnej sprawy na to pozwalają. Realizacja postulatów szybkości postępowania miała również polegać na efektywnym wykorzystywaniu przewidzianych prawem instytucji procesowych, takich jak łączne rozpoznanie sprawy, restytucja czy wreszcie – przekształcenia podmiotowe. Sąd Najwyższy w uchwalonych zaleceniach przestrzegał również przed nadużywaniem przez sądy instytucji odroczenia wydania orzeczenia, które – stosowane bez rzeczywistej potrzeby – zmniejsza walory wychowawcze orzeczenia oraz powoduje stratę czasu uczestników postępowania.

W PRZYPADKU POSTĘPOWANIA ROZPOZNAWCZEGO CHODZI O WYDANIE TRAFNEGO ORZECZENIA KOŃCĄCEGO SPRAWĘ MERYTORYCZNIE LUB PROCEDURALNIE.

Postulat szybkości postępowania wyraża w sobie dążenie do możliwie szybkiego rozpoznania sprawy. Kładzie tym samym nacisk na czynnik czasu, który z perspektywy stron uczestniczących w postępowaniu ma dla nich pierwszorzędne znaczenie. Jednak w literaturze trafnie przyjmuje się, że czynnik ten nie może mieć decydującego znaczenia. Mianowicie, nie może przeważać na koniecz-

nością zapewnienia stronom podstawowych gwarancji procesowych⁸⁸.

W ramach dyskusji o postulatcie szybkości postępowania często pojawiają się takie pojęcia jak sprawność, efektywność postępowania, dążenie do jak najszybszego załatwienia sprawy, zapobieganie przewlekaniu postępowania. Postępowanie efektywne to takie, które jest prowadzone sprawnie i szybko⁸⁹. Również w sądowym postępowaniu egzekucyjnym osiągnięcie stanu, w którym postępowanie będzie sprawne, efektywne i skuteczne, jest pożądane. W literaturze autorzy często posługują się określeniem „sprawność i efektywność postępowania”⁹⁰.

K. Flaga-Gieruszyńska, odnosząc się do postępowania cywilnego, zdefiniowała szybkość postępowania jako czas trwania postępowania, sprawność – jako sposób jego zorganizowania, a efektywność – jako trafność rozstrzygnięć w korelacji z kosztami postępowania⁹¹. Autorka opowiada się jednocześnie za traktowaniem szybkości wyłącznie jako postulat, który z perspektywy zasad gromadzenia materiału dowodowego nie może stanowić wartości nadrzędnej w stosunku do zasady kontrydiktoryjności postępowania cywilnego⁹². Szybkość stanowi przy tym wyłącznie jeden z elementów pozwalających na dokonanie oceny postępowania pod kątem jego sprawności⁹³. Z kolei zapewnienie efektywności postępowania opiera się na wydaniu sprawiedliwego rozstrzygnięcia oraz rozpatrzeniu sprawy możliwie jak najszybciej, jednak bez zbędnej zwłoki⁹⁴.

A.G. Harla przyjął, że postępowanie jest sprawne, gdy czynności w nim podejmowane są odpowiednie do jego celu głównego (rozstrzygnięcie o żądaniach stron, wyegzekwowanie świadczenia objętego tytułem wykonawczym) i jednocześnie są podejmowane w odpowiednim czasie (nie za wcześniej i nie za późno)⁹⁵. Natomiast o skuteczności postępowania należy mówić wówczas, gdy postępowanie prowadzone w konkretnej

sprawie osiąga zakładany ustawą skutek⁹⁶. W przypadku postępowania rozpoznawczego chodzi o wydanie trafnego orzeczenia kończącego sprawę merytorycznie lub proceduralnie. Skuteczność egzekucji świadczeń pieniężnych w rozumieniu ściśle prawnym oznacza trafne zajęcie przez organ egzekucyjny składników majątku dłużnika egzekwowanego, ich spieniężenie oraz wydanie uzyskanych w ten sposób pieniędzy wierzycielowi egzekwowanemu⁹⁷.

Wszakże trafnie wskazywano w dawnej literaturze, że: „egzekucji przyświeca cel realny, osiągnięcia rezultatu, tj. sprowadzenia drogą przymusu państwowego takiej modyfikacji w stosunkach majątkowo-prawnych wierzyciela i dłużnika, iżby pierwszy mógł otrzymać zaspokojenie kosztem tj. z majątku drugiego”^{98,99}.

T. Ereciński zwrócił uwagę, że szybkość postępowania nie jest czynnikiem decydującym, a najważniejsza w dobrym procesie powinna być trafność rozstrzygnięcia¹⁰⁰. Podobne stanowisko zajął W. Miszewski, uznając, że „szybkość jednak nie zawsze idzie w parze ze sprawiedliwością. Skrócenie postępowania nie może być dopuszczone kosztem sprawiedliwości. Cenniejszy jest wyrok sprawiedliwy, chociażby wydany z pewnym opóźnieniem, niż wyrok wydany pospiesznie i wskutek tego niesprawiedliwy”¹⁰¹.

Zasadność formułowania postulatu szybkości postępowania

Jak trafnie zauważa A.G. Harla, formułowana w literaturze zasada szybkości postępowania, w wyniku działań ustawodawcy, znalazła swoje umocowanie normatywne w art. 6 § 2 k.p.c.¹⁰² Autor konsekwentnie argumentując swoje stanowisko, proponuje, aby zaprzestać mówienia o zasadzie szybkości postępowania cywilnego na rzecz posługiwania się postulatem sprawności postępowania (art. 6 § 1 k.p.c.)¹⁰³. Autor przyjmuje również, że oceny postępowania przez przy-

zmat czasu jego trwania należy dokonywać, posługując się takimi miernikami jak „krótkotrwałe” lub „długotrwałe” w miejsce „szybkie” lub „powolne”¹⁰⁴. Autor niezwykle trafnie uzasadnia swoje stanowisko, wskazując również, że „zasada tzw. szybkości postępowania jest pokłosiem wielu (dość trudnych do uświadomienia) złudzeń w zakresie postrzegania rzeczywistości prawnej. Takie określenia jak »powoli« i »szybko«, »mały« i »duży« nie mają w nauce bezwzględne znaczenia i odnoszą się zawsze do jakiegoś umownego kryterium, a w praktyce sądowej brak w pełni miarodajnego i wiarygodnego kryterium dla oceny »szybkości« postępowania, a szybkość ma to do siebie, że dla jej miarodajnego i wiarygodnego określenia zawsze konieczna jest jednostka czasu, np. godzina, doba, tydzień, miesiąc, rok. Ponadto, z pragmatycznego punktu widzenia, czas trwania postępowania sądowego (liczony w miesiącach i latach) zależy od zbyt wielu czynników, np. od stopnia skomplikowania konkretnej sprawy, obiektywnej możliwości działania w sprawie, a także od wiedzy, umiejętności i charakteru osób, uczestniczących w sprawie (nie tylko stron i ich pełnomocników, np. adwokatów lub radców prawnych, ale także sędziów i komorników”¹⁰⁵). Autor proponuje tym samym usunięcie z treści art. 6 § 2 k.p.c. zwrotu „i szybko”¹⁰⁶. Pogląd ten należy przyjąć w całości.

Fot. canva.shironosov

Szybkość jako postulat postępowania cywilnego nabiera szczególnego znaczenia w postępowaniu egzekucyjnym. Szybkość postępowania egzekucyjnego można uznać za stan pożądany wyłącznie w połączeniu z jego rzetelnością. Jak jednak wiadomo, czynnik czasu jako środek oceny postępowania egzekucyjnego nie może stanowić jedynego warunku. Konieczne jest bowiem odniesienie się do okoliczności konkretnej sprawy. Czas, w jakim dojdzie do zaspokojenia wierzyciela, zależy jest od wielu elementów składających się na to postępowanie. Można tu wymienić chociażby wskazane przez wierzyciela sposoby egzekucji, rodzaj zajętych składników majątku dłużnika, wnioski wierzyciela (zawieszenie postępowania), działania podejmowane przez dłużnika (wnioski o zawieszenie, umorzenie postępowania, skarga na czynności komornika). Organ egzekucyjny musi również przestrzegać terminów wyznaczonych przez przepisy bezwzględnie obowiązujące (art. 942, 952 k.p.c.).

Pożądane cechy postępowania egzekucyjnego

E. Waśkowski, jako drugi z warunków (zaraz po zapewnieniu słuszności wyroków), jakim powinien odpowiadać proces cywilny, wymienia „dogodność postępowania dla stron i sędziów”¹⁰⁷. Owa „dogodność” ma polegać na tym, że „tryb postępowania powinien być taki, aby obywatel potrzebujący ochrony prawnej, mógł z łatwością i szybkością ją otrzymać, zaś sąd, do którego się on zwróci, mógł bez zbytniego wysiłku ją okazać”¹⁰⁸. Autor uczynił jednak zastrzeżenie, według którego „procedura, przy której sprawy byłyby rozstrzygane z łatwością i szybko, ale niesłusznie, nie miałyby dla obywateli żadnej wartości. Przeto proces powinien być zbudowany na fundamentach, zapewniających trwałość i bezpieczeństwo gmachu; psuć zaś fundament gwoździ szybszemu i ła-

Fot. canva Juststock

twiejszemu wzniesieniu lekkiej, lecz nietrwałej budowli byłoby nieroztropne”¹⁰⁹. W ten sposób autor przyznał dogodności procesu znaczenie drugorzędne w stosunku do prawidłowości orzekania.

Dogodność procesu została przez E. Waśkowskiego uznana za postulat ekonomii procesowej. Powinna się ona wyrażać poprzez: oszczędność czasu (szybkość), ułatwieniu pracy (prostotę procesu) oraz zmniejszeniu kosztów (tajność postępowania)¹¹⁰. W ocenie autora, „[...] skoro dogodność postępowania ma znaczenie podrzędne i nie przedstawia celu samoistnego, który przy organizacji procesu należy za wszelką cenę osiągnąć, to nie może ona być podstawą żadnej samoistnej zasady postępowania”¹¹¹.

Podobne zapatrywanie wyrażał J. Jodłowski, uznając regulację z art. 6 k.p.c. za wyraz pewnego rodzaju tendencji ustawodawcy o wyłącznie postulatycznym charakterze¹¹².

Szybkość nie powinna stanowić wartości nadrzędnej w postępowaniu egzekucyjnym. Co więcej, trafnie A.G. Harla dostrzega potrzebę dokonania pewnego przewartościowania. W przypadku kolizji wartości takich jak: prawda, sprawiedliwość, rzetelność i szybkość, ostatnia z nich powinna stanowić wartość podrzędną w stosunku do pozostałych¹¹³. Należy zatem odejść od powoływania się na szybkość postępowania na rzecz mówienia o jego sprawności, skuteczności oraz efektywności.

Trafnie wskazano w literaturze, że skuteczność postępowania egzekucyjnego nie polega wyłącznie na wykorzystywaniu wszelkich niezbędnych i koniecznych w danej sprawie środków mogących uczynić egzekucję skuteczną. Dążenie do jej osiągnięcia obejmuje również tworzenie przez władze krajowe regulacji umożliwiających wierzycielowi dochodzenie należnych mu roszczeń¹¹⁴.

Sprawność a szybkość postępowania egzekucyjnego

W nauce podnosi się, że przepisy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym należy konstruować w sposób zapewniający jak najsprawniejsze i jednocześnie jak najszybsze osiągnięcie celu tego postępowania¹¹⁵. Kluczowe znaczenie ma jednak zapewnienie równowagi w obszarze praw i obowiązków obu stron tego postępowania. Obowiązujące regulacje powinny umożliwiać wierzycielowi realne zaspokojenie jego roszczeń, z jednoczesnym respektowaniem sytuacji dłużnika, aby nieprawidłowości w toku egzekucji nie doprowadziły do nieuzasadnionego i nadmiernego pogorszenia jego sytuacji¹¹⁶.

Sądowe postępowanie egzekucyjne stanowi ten dział prawa, który zasadniczo nie cieszy się zainteresowaniem społecznym. Jednak powracające ogólnospołeczne zainteresowanie tym zagadnieniem przybiera postać pewnego rodzaju prawidłowości. Szczególne nasilenie zainteresowania (przeważnie

negatywne) pojawia się w okresach kryzysów gospodarczych bądź też zmian zachodzących w sferze politycznej¹¹⁷. Dochodzi wówczas do szczególnej aktywności ustawodawcy w regulacje dotyczącej tego postępowania jako odpowiedzi na nastroje społeczne.

Sprawność egzekucji sądowej ma wszakże znaczenie społeczno-gospodarcze. Znakomicie tę kwestię oddają słowa, jakie według źródeł miał wypowiedzieć K. Stefko na posiedzeniu Komisji Kodyfikacyjnej II RP, a mianowicie, że „od sprawności egzekucji zależy kredyt”¹¹⁸. Przywołane zdanie zostało przez przedstawicieli środowiska komorniczego ówczesnych czasów rozwinięte w następujący sposób: „[...] kredyt jest podstawą normalnych stosunków finansowych, niezbędnym czynnikiem w rozwoju życia gospodarczego, kapitałnym warunkiem zwalczania kryzysu. Niewątpliwie, wadliwa egzekucja potęguje zmniejszenie zaufania i doszczętnie podrywa kredyt. W czasach ciężkiego przesilenia gospodarczego, tak dokuczliwie pogrążającego cały ogół, uwaga społeczeństwa zwraca się, siłą rzeczy, ku wszystkim czynnikiem, mającym wpływ na życie gospodarcze, a w ich liczbie i na sądowe postępowanie egzekucyjne, od którego sprawności [...] zależy kredyt”^{119,120}.

W ten oto sposób dochodzimy do stanu, w którym sprawne prowadzenie postępowania egzekucyjnego wpływa nie tylko na osobistą sytuację tak wierzyciela, jak i dłużnika występujących w konkretnej sprawie, ale również w sposób oczywisty odrywa się od tak dokonywanej konkretyzacji i oddziałuje na ogół stosunków społeczno-gospodarczych w państwie. Zapewnienie sprawności (a nie szybkości) egzekucji, przez którą należy rozumieć podejmowanie czynności adekwatnych dla potrzeb konkretnej sprawy oraz uwzględnienie celu postępowania egzekucyjnego, a przy tym działanie bez zbędnej zwłoki, stanowi jedną z gwarancji prawa do sądu. W myśl przywołanej wcześniej koncepcji wierzycielowi przysługuje roszczenie

Fot. canva Kzenon

o egzekucję, a dłużnikowi roszczenie ochronne, będące działaniem obronnym przed nieprawidłowo prowadzonym postępowaniem. Niewielu jednak dostrzega, że dłużnik może również być zainteresowany sprawnym przeprowadzeniem egzekucji. W praktyce można spotkać zarzuty dotyczące przewlekłości postępowania egzekucyjnego podnoszone również przez dłużników¹²¹.

W omawianym kontekście niewątpliwie aktualne również (a być może w szczególności) jest stwierdzenie H. Pietrkowskiego, że „prawo do sądu staje się fikcją, jeśli postępowanie sądowe, w ramach którego obywatel poszukuje ochrony swych praw, jest długotrwałe czy wręcz dotknięte wadą przewlekłości”¹²².

W określonych sytuacjach ograniczenie uprawnień jednego z uczestników postępowania egzekucyjnego jest uzasadnione potrzebą zapewnienia sprawności egzekucji. W literaturze jako przykład takiej sytuacji wymienia się art. 3 ust. 2 ustawy z 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta¹²³. Przepisów tej ustawy nie stosuje się m.in. do sprzeda-

ży dokonywanej w postępowaniu egzekucyjnym¹²⁴. Nabywca będący jednocześnie konsumentem nie może tym samym odstąpić od sprzedaży rzeczy dokonanej w postępowaniu egzekucyjnym¹²⁵.

Obserwując zachodzące zmiany w obszarze normatywnym postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego, dojść można do zaskakujących wniosków. Z jednej bowiem strony ustawodawca nieustannie dokonuje zmian w postępowaniu rozpoznawczym, uzasadniając je dążeniem do osiągnięcia szybkości i sprawności tego postępowania. Działania te nie zawsze spotykają się z akceptacją przedstawicieli nauki postępowania cywilnego. Przeprowadzane niejako w tym samym czasie nowelizacje przepisów egzekucyjnych oddalają to postępowanie od jego celów. Jako przykłady „niefortunnych” zmian można wskazać chociażby (a raczej przede wszystkim) art. 804 § 2, art. 825 pkt 1¹, art. 835¹, art. 845 § 2⁴, art. 889², art. 952¹ k.p.c., art. 31 ust. 1 u.k.s.¹²⁶ Na sprawność tego postępowania wpływają również dodatkowe

obowiązki związane z ustalaniem kosztów prowadzonych postępowań (np. art. 21 ust. 1 zd. 2 u.k.k.¹²⁷), sukcesywnie rozbudowywany katalog ograniczeń egzekucji (art. 833 § 6, 7, 8 i 9, art. 890 § 1¹ k.p.c., art. 54a ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe¹²⁸) oraz obowiązujący nadal zakaz wykonywania tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego (art. 15zzu ust. 1 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹²⁹). Dodać do tego należy również praktyczne problemy ze stosowaniem nowych rozwiązań procesowych w postępowaniu egzekucyjnym (tym razem w szerokim jego ujęciu). Przykładowo wskazać można art. 44² k.p.c., którego zastosowanie w postępowaniu klauzulowym oraz egzekucyjnym jest przedmiotem dyskusji w doktrynie¹³⁰.

Wnioski końcowe

Przeprowadzone rozważania należy zakończyć syntetycznym podsumowaniem dotychczasowych ustaleń. Przede wszystkim szybkość postępowania egzekucyjnego – jeżeli w ogóle można o niej mówić – stanowi w ocenie autorki postulat, a nie zasadę tego postępowania. Za takim pojmowaniem sprawy przemawia fakt, że w większości opracowań dotyczących zasad postępowania egzekucyjnego szybkość nie jest ujmowana jako zasada. Gdyby jednak przyjąć trafność mówienia o postępowaniu jako szybkim, należy traktować to pojęcie jedynie przez pryzmat tendencji tego postępowania. Przestrzeganie wyodrębnionych w postępowaniu egzekucyjnym zasad powinno zbliżać do osiągnięcia założenia o konieczności zapewnienia szybkości postępowania. Szybkość sama w sobie nie może jednak stanowić wartości nadrzędnej w stosunku do potrzeby zapew-

nienia rzetelności postępowania, w tym jego sprawności. Wreszcie, należy opowiedzieć się za stanowiskiem prezentowanym przez A.G. Harłę, który konsekwentnie postuluje konieczność odstąpienia od posługiwania się określeniem szybkości postępowania. Szybkość wymaga bowiem odniesienia się do określonej miary czasu, która zawsze jest pojęciem subiektywnym, umownym i względnym. Upływ czasu nie może stanowić wyznacznika dla rzetelnego postępowania, w szczególności egzekucyjnego. Sprawność powinna ustąpić miejsca szybkości i stanowić tendencję określającą rzetelne postępowanie egzekucyjne. Przez sprawność należy rozumieć podejmowanie czynności adekwatnych do konkretnego postępowania, bez zbędnej zwłoki.

GDYBY JEDNAK PRZYJĄĆ
TRAFNOŚĆ MÓWIENIA
O POSTĘPOWANIU JAKO
SZYBKIM, NALEŻY TRAKTOWAĆ
TO POJĘCIE JEDYNIE PRZEZ
PRYZMAT TENDENCJI
TEGO POSTĘPOWANIA.

Należy jednak zwrócić uwagę, że na sprawność postępowania wpływa wiele zróżnicowanych czynników, takich jak obowiązujące rozwiązania normatywne odnoszące się do kwestii proceduralnych oraz rozwiązania organizacyjno-techniczne przewidziane dla postępowania egzekucyjnego. Wszystkie te elementy oceniane łącznie pozwalają na ustalenie, czy w obecnym stanie prawnym istnieje realna szansa na zapewnienie sprawności egzekucji.

Niestety aktualnie obserwowane zmiany normatywne nie pozwalają na konstruowanie

NIESTETY AKTUALNIE
OBSERWOWANE ZMIANY
NORMATYWNE NIE POZWALAJĄ
NA KONSTRUOWANIE
POZYTYWNYCH OCEN.

pozytywnych ocen. Dokonane w ciągu ostatnich kilku lat nowelizacje przepisów dotyczących postępowania egzekucyjnego oddalają egzekucję od jej oczekiwanej sprawności. Zamiast równoważenia interesów wierzyciela i dłużnika, mamy do czynienia niejako z objęciem dłużnika wzmocnioną ochroną. Dodatkowo, obserwowane z niepokojem rozszerzanie dotychczas znikomych uprawnień organów egzekucyjnych w sferze badania kwestii materialnoprawnych osłabia egzekucję. Przywołane w niniejszej publikacji przykłady dobitnie wskazują, że tendencje ustawodawcy w obszarze postępowania egzekucyjnego zacierają w niebezpiecznym kierunku nadmiernej ochrony dłużnika. Aktualnie obowiązujące rozwiązania krępujące egzekucję stanowią niejako *signum temporis* pojmowania (a raczej niezrozumienia) idei egzekucji przez normodawcę. Sytuacja, w której dojdzie do zahamowania egzekucji, znajdzie swoje odzwierciedlenie w stosunkach społeczno-gospodarczych. Dobitnie świadczą o tym słowa K. Stefki, które na koniec należy ponownie przywołać: „od sprawności egzekucji zależy kredyt”.

Przypisy końcowe

¹ Zob. A. Łazarewicz, *Prawo do wykonania orzeczenia* [w:] *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012,

LEX; P. Pogonowski, *Sprawność egzekucji sądowej – wybrane zagadnienia praktyczne*, PPE 2021, nr 1, s. 19.

² *Ibidem*.

³ Zob. T. Zembrzusi, *Kilka uwag o egzekucji sądowej* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika w egzekucji sądowej. Teoria i praktyka*, red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak, 2022, Legalis.

⁴ Szerzej na temat funkcji sądowego postępowania egzekucyjnego – zob. T. Zembrzusi, *op. cit.*

⁵ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2021, s. 206.

⁶ Zob. A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 35.

⁷ Doktryna wyróżnia postępowanie dotyczące podziału sumy uzyskanej z egzekucji oraz właściwe postępowanie egzekucyjne, tj. postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji, postępowanie dotyczące podziału sumy uzyskanej z egzekucji oraz właściwe postępowanie egzekucyjne, tj. postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji. Zob. A. Marciniak, *op. cit.*, s. 23.

⁸ Dalej jako: ETPC.

⁹ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 z późn. zm.), dalej jako: EKPC.

¹⁰ Wyrok ETPC z 15 stycznia 2009 r., 33509/04, BURDOV v. ROSJA, LEX nr 478216; Wyrok ETPC z marca 2003 r., 41510/98, JASIŪNIENĚ v. LITWA, LEX nr 79465.

¹¹ Szerzej na ten temat – zob. W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa – Łódź 1978, s. 84–88; W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 128–130; Z. Resich, *Istota procesu cywilnego*, Warszawa 1985, s. 61–76.

¹² Zob. W. Gołąb, Z. Wasutowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, cz. II, Kraków 1933, s. 8–10.

¹³ Zob. *ibidem*.

¹⁴ Zob. A. Sulich, *Specyfika i środki zwalczania przewlekłości postępowania egzekucyjnego*, PPC 2011, nr 1, s. 83.

¹⁵ Zob. *ibidem*.

¹⁶ Zob. W. Gołąb, Z. Wasutowski, *op. cit.*, s. 8.

¹⁷ Por. T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 45.

- ¹⁸ Zob. S. Marciniak, *The adversarial principle, the evolution and current shape of civil procedure – outline of subject matter*, „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza” 2013, nr 2, s. 97.
- ¹⁹ Zob. J. Wróblewski, *Zagadnienia teorii wykładni prawa ludowego*, Warszawa 1959, s. 253.
- ²⁰ Zasada prawa w tym znaczeniu może być sformułowana wprost w przepisie lub wynikać z ogółu unormowań składających się na dany system prawa (jego część). Zob. J. Wróblewski, *op. cit.*, s. 262; M. Uliasz, *Zasada jawności sądowego postępowania egzekucyjnego w dobie informatyzacji*, Warszawa 2019, s. 85.
- ²¹ Zob. J. Wróblewski, *op. cit.*, s. 258–259.
- ²² W kontekście niniejszych rozważań należy wspomnieć o koncepcji R. Dworkina, który dokonał dystynkcji pomiędzy regułami (*rules*) i zasadami (*principles*). Reguły stosuje się zgodnie z koncepcją *all-or-nothing*. Oznacza to, że przybierają one postać definitywnych nakazów (zakazów) przez co niemożliwe jest częściowe zastosowanie się do danej reguły. Wszelkie, chociażby częściowe odstępstwa od obowiązującej reguły, stanowią jej naruszenie, co wyklucza jej zastosowanie. Inaczej rzecz ujmując, dopiero pełne zastosowanie się adresata do danej reguły oznacza działanie lub zaniechanie zgodne z prawem. Niedopuszczalne jest tym samym jednocześnie obowiązywanie dwóch przeciwstawnych (niezgodnych) reguł. Odmienienie rzecz ma się z zasadami. Ich realizacja może następować w różnym stopniu (zakresie). Dopuszczalne jest również występowanie w jednym systemie prawnym zasad prawnych o przeciwstawnych treściach. Zob. R. Dworkin, *The Model of Rules*, „University of Chicago Law Review” 1967, vol. 35, Iss. 1, Article 3, s. 25; M. Dybowski, *Ronald Dworkina koncepcja zasad prawa*, RPEiS 2001, z. 3, s. 99–100; M. Kordela, *Zasady prawa jako normatywna postać wartości*, RPEiS 2006, z. 1, s. 39–40; M. Muliński, *Zasady postępowania egzekucyjnego w świetle poglądów doktryny i orzecznictwa* [w:] *Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, red. M. Tomalak, Warszawa 2017, s. 686.
- ²³ W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1968, s. 45.
- ²⁴ Tak R. Makarucha, *Zasady prawa jako czynnik zapewniający aksjologiczną spójność systemu prawa*, „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2014, t. 3, nr 2, s. 126.
- ²⁵ Zob. M. Uliasz, *op. cit.*, s. 93–97.
- ²⁶ W. Miszewski, *Proces cywilny w zarysie. Część pierwsza*, Warszawa/Łódź 1946, s. 43.
- ²⁷ Zob. S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008, s. 72.
- ²⁸ Zob. M. Uliasz, *op. cit.*, s. 109.
- ²⁹ Tak W. Broniewicz [w:] W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020, s. 70. Tak też M. Muliński, *Zasada nieobciążania ponad potrzebę strony bierniej postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, Sopot 2017, s. 83.
- ³⁰ W. Berutowicz, *op. cit.*, s. 229–230.
- ³¹ W. Broniewicz, *op. cit.*, s. 70.
- ³² *Ibidem*, s. 41.
- ³³ Zob. *ibidem*, s. 40.
- ³⁴ Zob. *ibidem*, s. 41.
- ³⁵ W. Broniewicz (*op. cit.*, s. 228) zauważył, że: „badanie ich rozwoju [zasad procesowych – przyp. M.G.] wskazuje na to, że w poszczególnych okresach historycznych ulegały one ciągłym zmianom i były ściśle uzależnione od zmian zachodzących w strukturze ekonomiczno-społecznej. Inaczej zresztą być nie mogło, skoro idee przewodnie procesu cywilnego nie są niczym innym, jak tylko ideologią klasy panującej, której interesom ono służy, umacniając przekonanie o nienaruszalności tych interesów i ich słuszności”. Podobnie zależność tą dostrzegł J.J. Litauer, wskazując, że „pojęcie »prawdy sądowej« i sposoby jej poszukiwania są odbiciem umysłowych, politycznych i gospodarczych warunków epoki [...]” (J.J. Litauer, *Pogląd ogólny na istotę i rozwój procesu cywilnego. Wstęp do wykładów zapowiedzianych w Wolej Wszechnicy Polskiej*, „Kwartalnik Prawa Cywilnego i Karnego” 1919, s. 32.
- ³⁶ A. Marciniak, *op. cit.*, s. 40.
- ³⁷ Zob. *ibidem*, s. 40.
- ³⁸ Wprowadzenie do polskiej nauki podziału na zasady wynikające z samej istoty procesu cywilnego oraz inne zasady o charakterze konstrukcyjnym zawdzięczamy E. Waśkowskemu (zob. P. Rylski, *Wpływ idei naukowych Eugeniusza Waśkowskiego na współczesną polską doktrynę prawa postępowania cywilnego*, „Studia Iuridica” 2017, t. 70, s. 204). E. Waśkowski, odnosząc się krytycznie do koncepcji zaprezentowanej przez R. Canstein (zob. R. Canstein, *Die rationellen Grundlagen des Civilprozesses und deren Durchführung in den neuesten Civilprozess-Gesetzentwürfen Oesterreichs und Deutschlands*, Wien, Manz 1877) koncepcji dotyczącej zasad procesowych, przyjął obowiązywanie zasad wynikających z samej istoty procesu cywilnego (określał je mianem zasad bezwzględnych, absolutnych, podstawowych, pierwiastkowych) oraz innych zasad, wynikających ze swoistej struktury spraw cywilnych, nazywanych

przez niego względny (konstrukcyjny), zob. E. Waśkowski, *System procesu cywilnego. Wstęp teoretycznoprawny. Zasady racjonalnego ustroju sądów i procesu cywilnego*, Wilno 1932, s. 99–105. Obecny podział na zasady naczelné oraz konstrukcyjne stanowi rozwinięcie koncepcji E. Waśkowskiego. Naczelné zasady procesowe mają charakter ogólny dla całego systemu prawa lub jego części. Zasady konstrukcyjne odnoszą się natomiast do poszczególnych instytucji, stadiów postępowania czy też technik prowadzenia i organizacji postępowania. Zob. P. Ryłski, *Wpływ...*, *op. cit.*, s. 204 oraz cytowana tam literatura. W literaturze najnowszej coraz częściej jednak pojawiają się postulaty prezentujące zbędność posługiwania się przy mówieniu o zasadach prawa określeniami takimi jak m.in. „ogólne”, „naczelné”, „generalne” z uwagi na brak konsekwencji w posługiwaniu się wymienionymi formułami oraz duży stopień przypadkowości. Trafnie podnosi się również, że stosowanie tego typu zabiegów ocennych powoduje brak zainteresowania pozostałymi zasadami, co nie sprzyja tworzeniu zamkniętych katalogów zasad i prowadzi jednocześnie do dalszego ogniskowania poglądów w doktrynie. Zob. M. Skibińska, *Zasady postępowania cywilnego a postępowanie dowodowe [w:] Dowody w postępowaniu cywilnym. System Postępowania Cywilnego*, t. 2, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021, Legalis.

³⁹ Zob. K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 113–130.

⁴⁰ Zob. W. Berutowicz, *op. cit.*, s. 401–402.

⁴¹ Zob. E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 40–76.

⁴² Zob. A. Marciniak, *op. cit.*, s. 41.

⁴³ Zob. *ibidem*.

⁴⁴ Zob. M. Muliński, *op. cit.*, s. 688–693.

⁴⁵ Zob. J. Misztal-Konecka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 190–197.

⁴⁶ Zob. M. Sehn, *Zasady sądowego postępowania egzekucyjnego w świetle orzecznictwa ETPCz w Strasburgu*, MoP 2017, nr 9, s. 940 i n.

⁴⁷ Zob. *ibidem*.

⁴⁸ Tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 1805 ze zm., dalej jako: k.p.c.

⁴⁹ Artykuł 560⁸ § 1 k.p.c. dodano do Kodeksu postępowania cywilnego w drodze nowelizacji dokonanej ustawą z 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 Nr 233 poz. 1381). Na mocy art. 1 pkt 2 wymienionej ustawy, w tytule II księdze drugiej części pierwszej k.p.c.

dodano dział 1a zatytułowany „Sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia”, a w jego ramach – art. wspomniany już art. 560⁶ k.p.c. Zgodnie z jego paragrafem pierwszym, jeżeli jest to niezbędne, dla zapewnienia szybkości postępowania sąd może dokonać do-
ręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową. W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej projektodawca argumentował, że powyższa regulacja w połączeniu z art. 560⁵ k.p.c. stanowi środek służący usprawnieniu postępowania (zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 279, s. 9).

⁵⁰ Zmiana brzmienia art. 639 k.p.c. dokonana ustawą z 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 poz. 539) spowodowana była koniecznością dostosowania treści przepisu odsyłającego do wymagań z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Punkt 3 wskazanego przepisu zawiera delegację do określenia w drodze rozporządzenia również (z uwzględnieniem dwóch pozostałych punktów) szczegółowego trybu i sposobów stosowania niezbędnych środków tymczasowych zapobiegających naruszeniu ruchomości przed ich spisaniem, mając na względzie przedmiot zabezpieczenia, szybkość postępowania, a także skuteczność niezbędnych środków tymczasowych. Projektodawca nie wskazał wprost, dlaczego w art. 639 k.p.c. posłużył się zwrotem „szybkość postępowania”. Natomiast uzasadniając całość zmian ustawodawczych dokonanych wymienioną ustawą w obszarze spraw z zakresu prawa spadkowego przyjął, że inwentaryzacja majątku spadkowego przeprowadzana długo po otwarciu spadku może powodować trudności w osiągnięciu rzetelności takiego postępowania (zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Sejm VII kadencji, druk nr 2707, s. 2).

⁵¹ Dz.U. 2011 Nr 233 poz. 1381.

⁵² Dz.U. 2019 poz. 1469.

⁵³ Uzasadnienie..., s. 10.

⁵⁴ Uzasadnienie..., s. 11.

⁵⁵ W nauce procesu karnego szybkość postrzegana jest jako jeden z aspektów sprawności postępowania, na którą składają się ponadto wykrywalność oraz trafność rozstrzygnięcia wyrażająca się na skazaniu winnego i pozostawieniu winnego poza kręgiem podejrzeń. Zob. S. Waltoś,

- Wprowadzenie [w:] Zagubiona szybkość procesu karnego. Jak ją przywrócić?*, red. J. Czapska, S. Waltoś, Warszawa 2005, LEX. Zaznacza się przy tym, że szybkość należy rozumieć jako brak przewlekłości oraz zapobieganie nieuzasadnionej zwłóce, a nie jako pośpiech i prędkość w orzekaniu. Z perspektywy wymiaru sprawiedliwości odnosi się ona do czasu rozpoznawania spraw, wydawania orzeczeń oraz podejmowania czynności przez uczestników postępowania. Tak: A. Orfin, *Kategoria sprawności w prawie i ekonomii [w:] Sprawność postępowania karnego a jego koszty*, Warszawa 2020, LEX.
- ⁵⁶ W myśl art. 12 ust. 1 ustawy z 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz.U. 2021 poz. 735 ze zm.) organy administracji publicznej powinny działać w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej załatwienia. Natomiast zgodnie z ust. 2 tegoż artykułu, sprawy, które nie wymagają zbierania dowodów, informacji lub wyjaśnień, powinny być załatwione niezwłocznie. W doktrynie wskazuje się, że przytoczony przepis formułuje zasadę szybkości i prostoty postępowania administracyjnego. Zob. P. Przybysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz zaktualizowany*, LEX/el. 2022, art. 12; T. Ślarczyński, *Zasady postępowania administracyjnego [w:] Aktualność pojęć prawa administracyjnego*, red. W. Jakimowicz, Warszawa 2021, LEX; M. Niezgódka-Medek, M. Szubiakowski, *Zasady ogólne [w:] M. Niezgódka-Medek, M. Szubiakowski, Kodeks postępowania administracyjnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo*, Warszawa 2021, LEX; M. Kamiński, *Warunki formalno-treściowe [w:] System Prawa Administracyjnego Procesowego. Czynności procesowe w postępowaniu administracyjnym ogólnym*, t. II, cz. 3, red. G. Łaszczycza, A. Matan, Warszawa 2021, LEX. Dążenie do jak najszybszego załatwienia sprawy powinno się jednak odbywać bez uszczerbku dla trafności i celowości rozstrzygnięcia (tak P. Przybysz, *op. cit.*..., art. 12). Natomiast „szybkość administracyjnego stosowania prawa jest wartością operacyjną, która sprzyja urzeczywistnieniu zasady praworządności” (A. Wróbel [w:] M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el. 2022, art. 12).
- ⁵⁷ Zob. np. J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji 2019*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 6 przyjęła, że art. 6 k.p.c. statuuje zasadę koncentracji materiału procesowego, podkreślając jednocześnie, że realizacja zasady koncentracji materiału procesowego oraz postulatu szybkości postępowania nie może nastąpić ze szkodą dla prawdy materialnej; A. Budniak-Rogała, M. Orecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 63 wywodzą z art. 6 § 1 k.p.c. postulat szybkości postępowania; K. Flaga-Gieruszyńska, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, Zeszyty Naukowe KUL 2017, nr 3, s. 6.
- ⁵⁸ Zob. A. Budniak-Rogała, M. Orecki, *op. cit.*, s. 64.
- ⁵⁹ Zob. np. D. Kotłowski, *Ustawowa zasada szybkości postępowania w ustawie – Kodeks postępowania cywilnego oraz mechanizmy służące jej realizacji [w:] Przewlekłość postępowania w sprawach cywilnych*, red. O.M. Piaskowska, K. Sadowski, Warszawa 2016, LEX, uznał szybkość za jedną z naczelných zasad procesu cywilnego wyrażoną w art. 6 k.p.c. połączoną z postulatem koncentracji materiału procesowego. M. Manowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–477¹⁶*, t. I, red. M. Manowska, Warszawa 2021, s. 52, wskazuje, że art. 6 k.p.c. zawiera normę o charakterze instrukcyjnym, lecz nazywa ją zasadą szybkości postępowania; M. Uliasz, *op. cit.*, s. 112.
- ⁶⁰ Zob. A. Partyk, *Koncentracja materiału dowodowego [w:] Proces cywilny. Sprawa o zadośćuczynienie i odszkodowanie. Od wniesienia pozwu do prawomocnego wyroku*, red. A. Partyk, Warszawa 2020, LEX.
- ⁶¹ Zob. J. Gudowski, *O kilku naczelných zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś, jutro [w:] Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, red. A. Nowicka, Poznań 2005, s. 1025.
- ⁶² Zob. W. Broniewicz, *op. cit.*, s. 40.
- ⁶³ Zob. *ibidem*.
- ⁶⁴ Zob. A. Jakubecki, *Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu cywilnym A.D. 2019 – dyskrecjonalna władza sędziego czy prekluzja? [w:] Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, LEX; A. Jarocho, *Szybkość postępowania konkuruje z jego rzetelnością*, źródło online: <https://sip.lex.pl/#/external-news/1795658196?keyword=jarocho&cm=SREST>, dostęp: 10 lutego 2022 r.
- ⁶⁵ Ustawa z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469 ze zm.).

- ⁶⁶ Z ostrą krytyką ze strony środowiska prawniczego spotkało się dodanie do k.p.c. art. 191¹ k.p.c., na podstawie którego sąd może oddalić powództwo oczywiście zasadne na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając pozwu osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z pozwem. W literaturze zwrócono uwagę, że regulacja ta godzi w zasadę równości stron, w oczywisty sposób pozbawiając pozwanego prawa do bycia wysłuchanym. Jednocześnie zauważono, że interes forsowany przez ustawodawcę w postaci szybkości i sprawności postępowania nie może godzić w prawo strony do rzetelnego procesu, którego to prawa w tym przypadku pozwany został pozbawiony. Zob. Ł. Błaszczak, *Wyrokowanie w postępowaniu z powództwa oczywiście bezzasadnego (art. 191¹ § 3 k.p.c.)* [w:] *Powództwo oczywiście bezzasadne. Art. 191¹ k.p.c.*, Warszawa 2021, LEX; P. Rylski, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. w ogólności*, „Palestra” 2019, nr 11–12, s. 175–176; G. Kamiński, *Cel wprowadzenia zakazu nadużycia praw procesowych w nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.* [w:] *Zakaz nadużycia praw procesowych*, Warszawa 2021, LEX. W tym kontekście warto również zwrócić uwagę na powstałe w doktrynie wątpliwości co do zasadności wprowadzenia do procedury cywilnej normy z art. 186¹ k.p.c. oraz jej wykładni. Zob. np. P. Osowy, *Dilemmas of the amendment to the Code of Civil Procedure of 4 July 2019 as seen in the case of Article 186¹ of the Code of Civil Procedure – selected issues*, „Acta Iuris Stetinensis” 2020, nr 1, s. 127–142.
- ⁶⁷ Zob. M. Białecki, *Organizacja postępowania jako próba realizacji postulatu szybkości postępowania cywilnego a nadużycie prawa procesowego przez strony i uczestników postępowania* [w:] *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, red. M. Białecki, S. Kotas-Turoboyska, F. Manikowski, E. Szczepanowska, Warszawa 2021, LEX.
- ⁶⁸ Zob. *Słownik języka polskiego*, t. III, red. M. Szymczak, Warszawa 1996, s. 404.
- ⁶⁹ W fizyce postuluje się jednak ściśle rozdzielenie definicyjne pojęcia szybkości oraz prędkości, gdzie szybkość powinna oznaczać stosunek drogi do czasu, w którym droga ta jest pokonywana. Zob. B. Jancewicz, Z. Gołąb-Meyer, *Prędkość, szybkość – rozróżnienie znaczeniowe terminów*, „Foton” 2002, nr 79, s. 24–27.
- ⁷⁰ Zob. W. Cienkowski, *Szkolny słownik synonimów*, Wrocław 1995, s. 271.
- ⁷¹ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2021, s. 45.
- ⁷² *Ibidem*.
- ⁷³ W. Miszewski, *op. cit.*, s. 54.
- ⁷⁴ *Ibidem*.
- ⁷⁵ Zob. W. Broniewicz, *op. cit.*, s. 41.
- ⁷⁶ W. Gołąb, Z. Wasutowski, *op. cit.*, s. 27.
- ⁷⁷ Tak W. Siedlecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1969, s. 1047; J. Derlatka, *Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2017, nr 3, s. 125–126.
- ⁷⁸ Zob. W. Siedlecki, *op. cit.*, s. 65.
- ⁷⁹ Zob. A. Budniak-Rogała, M. Orecki [w:] *op. cit.*, s. 63.
- ⁸⁰ Zob. *ibidem*, s. 64.
- ⁸¹ Wyrok ETPC z 15 stycznia 2009 r., 33509/04, BURDOV v. ROSJA, LEX nr 478216; Wyrok ETPC z 6 marca 2003 r., 41510/98, JASIŪNIENĚ v. LITWA, LEX nr 79465.
- ⁸² Wyrok ETPC z 15 stycznia 2009 r., 33509/04, BURDOV v. ROSJA, LEX nr 478216; Wyrok ETPC z 6 marca 2003 r., 41510/98, JASIŪNIENĚ v. LITWA, LEX nr 79465.
- ⁸³ Wyrok ETPC z 3 maja 2011 r., 6854/07, APANASEWICZ v. POLSKA, LEX nr 787465.
- ⁸⁴ OTK-A 2013, nr 7, poz. 101.
- ⁸⁵ OTK-A 2012, nr 4, poz. 38.
- ⁸⁶ Zob. uchwała SN z 22 maja 2013 r., III CZP 19/13, OSNC 2013, nr 11, poz. 124.
- ⁸⁷ OSNC 1974, nr 12, poz. 203.
- ⁸⁸ Zob. A. Budniak-Rogała, M. Orecki, *op. cit.*, s. 64.
- ⁸⁹ Zob. P. Feliga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1-505³⁹*, t. I, red. T. Szancitło, Warszawa 2019, s. 38.
- ⁹⁰ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *System...*, s. 208.
- ⁹¹ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *Szybkość...*, s. 6.
- ⁹² Zob. *ibidem*, s. 9.
- ⁹³ Zob. *ibidem*, s. 10.
- ⁹⁴ Zob. *ibidem*, s. 15.
- ⁹⁵ A.G. Harla, *Ciężar wspierania postępowania cywilnego przez strony i uczestników postępowania (art. 6 § 2 k.p.c.)* [w:] *Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, red. nauk. M. Tomalak, Warszawa 2017, s. 199.
- ⁹⁶ *Ibidem*.
- ⁹⁷ *Ibidem*.
- ⁹⁸ W. Gołąb, Z. Wasutowski, *op. cit.*, s. 14–15.
- ⁹⁹ Na uwagę zasługuje w tym kontekście definicja postępowania egzekucyjnego zaproponowana przez M. Sehna. Autor przyjął, że „sądowe postępowanie egzekucyjne stanowi dążenie uprawnionego do zmaterializowania przysługującego mu roszczenia – w przypadku świadceń pieniężnych lub wykonania – w odniesieniu do egzekucji świadczeń

- niepieniężnych i tym samym wyrównanie po swej stronie bilansu aktywów, które z różnych przyczyn doznały uszczuplenia lub nie powiększyły się przez wcześniejsze działanie dłużnika, dającym impuls do żądania od niego naprawienia tak powstałego stanu rzeczy” (M. Sehn, *op. cit.*, s. 940 i n.).
- ¹⁰⁰ Zob. T. Ereciński – wypowiedź podczas konferencji pt. *Efektywność, sprawność i skuteczność w zarządzaniu sądami i sprawami – standardy europejskie*, źródło online: <https://www.iustitia.pl/konferencje/716-konferencja-efektywnosc-sprawnosci-i-skutecznosci-w-zarzadzaniu-sadami-i-sprawami-standardy-europejskie>, dostęp: 8 lutego 2022 r.
- ¹⁰¹ W. Miszewski, *op. cit.*, s. 54.
- ¹⁰² A.G. Harla, *Układ części ogólnej postępowania nieprocesowego*, *Studia Iuridica* 2018, t. 75, s. 110.
- ¹⁰³ Zob. A. G. Harla, *Ogólnosystemowe uwarunkowania informatyzacji postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych* [w:] *Elektronizacja sądownego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, red. A. Marciniak, Sopot 2015, s. 37 i n.; tenże *Ciężar...*, *op. cit.*, s. 195 i n.; tenże *Postulat sprawności cywilnego a kwestia jego szybkości (art. 6 k.p.c.)* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016, s. 263 i n.
- ¹⁰⁴ Zob. A. G. Harla, *O właściwe rozumienie postulatów szybkości postępowania cywilnego (art. 6 § 1 k.p.c.)* [w:] *Dostęp do ochrony prawnej w postępowaniu cywilnym*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, E. Marszałkowska-Krześ, 2021, Legalis.
- ¹⁰⁵ Zob. *ibidem*.
- ¹⁰⁶ Zob. *ibidem*.
- ¹⁰⁷ Zob. E. Waśkowski, *Podręcznik procesu cywilnego. Ustrój sądów cywilnych. Postępowanie sporne*, Wilno 1932, s. 78.
- ¹⁰⁸ *Ibidem*.
- ¹⁰⁹ *Ibidem*.
- ¹¹⁰ *Ibidem*.
- ¹¹¹ *Ibidem*, s. 103.
- ¹¹² Zob. J. Jodłowski, *Zasady naczelné socjalistycznego postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974, s. 53.
- ¹¹³ Zob. M. Skibińska, *op. cit.*
- ¹¹⁴ Zob. M. Sehn, *op. cit.*, s. 940 i n.
- ¹¹⁵ Zob. W. Siedlecki, *op. cit.*, s. 1040.
- ¹¹⁶ Zob. *ibidem*.
- ¹¹⁷ Prawidłowość tę dostrzeżono już pod rządami Kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. Znakomicie sprostżenie te oddano w artykule zatytułowanym *Prawo egzekucyjne a jego wykonawcy* opublikowanym w „Przeglądzie Egzekucyjnym” z 1933, nr 2, poprzez zwrócenie uwagi, że „W dobie kryzysu ogół Społeczeństwa po raz pierwszy zainteresował się zagadnieniem, dotychczas dla niego niemal obcym – egzekucją, zainteresował się mimo woli, gdyż ta dotknęła go w najszerszym zakresie ze wszystkimi konsekwencjami. Z tą też chwilą zagadnienie egzekucji przestało być czemś oderwanem od życia, a urosło do najważniejszej końcowej części procesu cywilnego i stało się potężnym czynnikiem w życiu gospodarczym. I o ile w danej nikt nie mówił o egzekucji, dziś ta kwestja zajmuje uwagę najwybitniejszych cywilistów i wszystkie bez wyjątku sfery społeczeństwa i poświęca się jej wiele miejsca w wydawnictwach prawniczych i na łamach codziennej prasy”.
- ¹¹⁸ *Społeczno-gospodarcze znaczenie sprawności egzekucji*, *Przegląd Egzekucyjny* 1933, nr 1, s. 2.
- ¹¹⁹ *Ibidem*.
- ¹²⁰ Zależność tę oddał również X. Szaniawski w następujących słowach: „Przemysł z pieniędzmi połączony, skuteczne korzyści przynosi. Pożyczający u drugich pieniądze, dzielą się z nimi tym zyskiem, który z użycia ich pieniędzy otrzymali, a tak wzajemne dobro i dłużników i wierzycieli następuje”. Zob. X. Szaniawski, *Uwagi o zabezpieczaniu i uskutecznianiu odpowiedzialności na dłużnikach dla wierzycieli*, Warszawa 1820, s. 5.
- ¹²¹ Zob. np. M. Lewandowski, *O niedopuszczalnej fragmentacji postępowania egzekucyjnego (wybrane zagadnienia na tle skargi Gniado przeciwko Polsce*, *PPE* 2021, nr 11, s. 7–25.
- ¹²² H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 45.
- ¹²³ Tekst jedn. Dz.U. 2020 poz. 287 ze zm.
- ¹²⁴ Zob. T. Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 3, LEX.
- ¹²⁵ Zob. *ibidem*. Autor czyni przy tym zastrzeżenie, że wyłączenie to nie dotyczy już innych niż sprzedaż rodzajów umów zawieranych w toku egzekucji, np. umowy najmu zajętej rzeczy między przedsiębiorcą a konsumentem.
- ¹²⁶ Ustawa z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 850 ze zm.
- ¹²⁷ Ustawa z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych, tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 210.
- ¹²⁸ Tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 2439.
- ¹²⁹ Tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 2095 ze zm.
- ¹³⁰ Zob. M. Walasik, *Zastosowanie art. 44² Kodeksu postępowania cywilnego w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności*, *PPC* 2020, nr 1, s. 153–164; P. Kamiński, *Stosowanie art. 44² k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym*, *PPE* 2021, nr 8, s. 49–67; J. Gudowski, *Wyłączenie sądu jako organu wymiaru sprawiedliwości – nowa instytucja w prawie procesowym cywilnym i karnym*, *PS* 2021, nr 6, s. 5–30.

Już w sklepie Currenda!
www.sklep.currenda.pl

Zawieszenie postępowania egzekucyjnego

Aleksandra Klich

PRACTICA

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Moduł Integracji ePUAP

WWW.CURRENDA.PL

W łatwy sposób twórz i wysyłaj pisma oraz odbieraj odpowiedzi z portalu ePUAP

Sprawne zarządzanie pismami

Bogata książka adresowa

Aplikacja rozpoznaje ponad 8 tysięcy adresatów, urzędów i instytucji publicznych.

Praca w dwóch trybach

Kontroluj proces wysyłki pism na ekranie komputera lub przesyłaj dokumenty z opcją „w tle”. Ukryty tryb nie spowalnia pozostałych procesów.

Grupowanie i udostępnianie pism w paczkach

Już nie musisz każdego dokumentu wysłać osobno. Moduł Integracji ePUAP segreguje pisma według tego samego rodzaju.

Urzędowe poświadczenie przedłożenia

Po prawidłowej wysyłce pisma lub ich paczki otrzymasz UPP (urzędowe poświadczenie przedłożenia), które zapisze się w historii sprawy.

Elektroniczne podpisywanie pism urzędowych

Aplikacja daje Ci pewność, że Twoje podania zostały właściwie podpisane. Kontroluje pisma pod kątem prawidłowego złożenia podpisu kwalifikowanego.

Egzekucja z nieruchomości a podatek od towarów i usług: uwagi praktyczne

PROF. DR HAB. MAREK KALINOWSKI
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Na mocy art. 18 ustawy o podatku od towarów i usług komornicy sądowi zostali ustanowieni płatnikami zaliczek na ten podatek w wypadku, gdy dokonują egzekucyjnej sprzedaży rzeczy należących do dłużnika, w tym w szczególności nieruchomości.

1. Wprowadzenie

Komornicy są z tego tytułu zobowiązani do obliczenia kwot zaliczek, pobierania ich od podatników i wpłacania ich na rachunek właściwych organów podatkowych.

Wypełnienie tego obowiązku jest w praktyce trudne, bowiem nie wystarczy, by komornik ustalił, że doszło do egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości oraz jaka cena została uzyskana w jej trakcie. Musi on też ustalić szereg cech zbywanych nieruchomości oraz status prawny dłużnika dla celów podatku od towarów i usług.

2. Kwalifikacja gruntu jako zabudowanego lub niezabudowanego

Przedmiotem sprzedaży egzekucyjnej może być grunt zabudowany lub też niezabudowany.

Z punktu widzenia prawa cywilnego kwalifikacji zbywanego gruntu, na którym posadowiony jest budynek, będzie należało dokonywać przez pryzmat unormowań zawartych w art. 46–48 k.c. Zgodnie z tymi przepisami nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale związane z gruntem lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności. Część składowa rzeczy nie może być odrębnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, do części składowych gruntu należą w szczególności budynki i inne urządzenia trwale związane z gruntem, jak również drzewa i inne rośliny od chwili zasadzenia lub zasiania. Tak więc w świetle prawa cywilnego sprzedaż gruntu i posadowionego na nim budynku jest sprzedażą gruntu wraz z budynkiem, który jest jego częścią składową.

Inaczej niż w prawie cywilnym przedstawia się kwalifikacja prawna gruntu zabu-

Fot. Canva freedomz

dowanego dla celów podatku od towarów i usług. W myśl art. 29a ust. 8 ustawy o podatku od towarów i usług, w przypadku dostawy budynków lub budowli trwale związanych z gruntem albo części takich budynków lub budowli, z podstawy opodatkowania nie wyodrębnia się wartości gruntu. Z przepisu tego wynika, że punktem wyjścia dla dokonania kwalifikacji prawnej transakcji pierwszorzędne znaczenie ma charakter budynku, bądź budowli, które znajdują się na gruncie. Natomiast sam grunt „dzieli los” budynku bądź budowli. Innymi słowy, jeśli budynek bądź budowla podlegają opodatkowaniu, również grunt, na którym zostały posadowione, podlega opodatkowaniu na zasadach, na jakich podlegają opodatkowaniu jego części składowe. Ma to znaczenie dla ustalenia, czy egzekucyjna sprzedaż gruntu zabudowanego podlega opodatkowaniu oraz dla ustalenia właściwej stawki podatku.

Natomiast gdy przedmiotem dostawy jest grunt niezabudowany, przedmiotem opodatkowania w podatku od towarów i usług jest dostawa gruntu.

W większości wypadków ustalenie, czy grunt jest kwalifikowany jako zabudowany czy jako niezabudowany, nie powinno sprawić problemów. Niemniej, ze względu na brak w ustawie definicji gruntu niezabudowanego, w pewnych wypadkach mogą powstać dylematy dotyczące kwalifikacji gruntu, na którym znajduje się budynek lub budowla, gdyż

dla celów podatku od towarów i usług nie wszystkie takie grunty są uznawane za zabudowane. W wypadku, gdy pojawi się tego rodzaju wątpliwość, należy w pierwszej kolejności sięgnąć do orzecznictwa sądowego, które rozstrzygało tę kwestię w poszczególnych przypadkach.

W pierwszej kolejności należy przywołać wyrok TSUE z 19 listopada 2009 r. (C-461/08). Wynika z niego, że dostawę działki – na której wciąż stoi stary budynek przeznaczony do rozbiórki, by na jego miejscu wzniesć nową konstrukcję, a rozbiórkę, do jakiej zobowiązał się sprzedający, rozpoczęto przed tą dostawą – należy uważać za stanowiącą transakcję jednolitą, mającą na celu jako całość dostawę nie tyle istniejącego budynku, co niezabudowanej działki. Z kolei w wyroku z 12 lipca 2012 r. (C-326/11) TSUE orzekł, że w wypadku, gdy transakcję dostawy nieruchomości, na którą składają się grunt i stary budynek w trakcie przebudowy na nowy budynek, jeżeli w momencie tej dostawy stary budynek

został poddany jedynie częściowym robotom rozbiórkowym i przynajmniej w części był jeszcze użytkowany jako taki, mamy do czynienia z dostawą gruntu zabudowanego.

Orzecznictwo polskich sądów administracyjnych dotyczące kwestii, którą zajmował się TSUE, nie jest jednolite, a jednocześnie można dostrzec, że nie wykształciła się wyraźna linia orzecznicza.

WSA w Warszawie w wyroku z 17 maja 2013 r. (III SA/Wa 3407/12) wyraził stanowisko, że „transakcja polegająca na nabyciu działek zabudowanych budynkami oraz budowłami, które na dzień nabycia nie przedstawiały dla spółki żadnej wartości, powinna zostać zakwalifikowana jako dostawa gruntu niezabudowanego przeznaczonego pod budowę. Na takie rozstrzygnięcie wpłynął pogląd, że należy uwzględnić ekonomiczny aspekt transakcji wynikający z okoliczności związanych z nabyciem nieruchomości przeznaczonej pod budowę (w tym wypadku: centrum handlowego), gdyż nabyto grunt

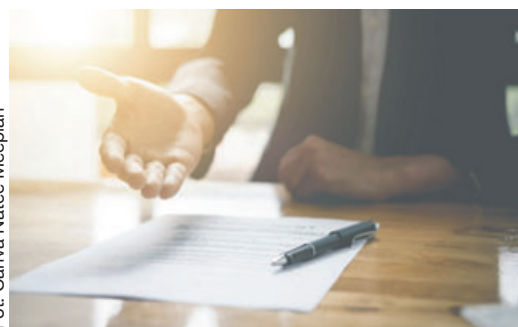

przeznaczony pod budowę, a nie budynki oraz budowle, które przedstawiały wartość ujemną ze względu na konieczność przeprowadzenia ich rozbiórki”. Jak wskazał Sąd: „na konieczność uwzględniania w każdym przypadku ekonomicznego aspektu transakcji wskazuje się [...] w orzecznictwie polskich sądów administracyjnych (NSA z 31 maja 2012 r., sygn. I FSK 1375/11; WSA w Gdańsku z 8 maja 2007 r., sygn. akt I SA/GD 654/05)”. I dalej: „także Trybunał Sprawiedliwości UE w swoich orzeczeniach wielokrotnie zwracał uwagę właśnie na ekonomiczny sens (cel) transakcji, wskazując, że kryteria ekonomiczne mają decydujące znaczenie dla określenia prawidłowych skutków w zakresie podatku VAT dla danego zdarzenia gospodarczego (por. sprawa C-185/01, Auto Tease Holland B.V., sprawa C-461/08 Don Bosco Onroerend Goed BV przeciwko Staatssecretaris van Financien)”.

Jednakże NSA w wyroku z 7 listopada 2013 r. (I FSK 1436/13) stwierdził, że „ocena czynności w aspekcie jej skutków ekonomicznych nie może sprowadzać się do elementów subiektywnych, występujących po stronie jednej ze stron danej dostawy, czy też usługi. Skutki ekonomiczne czynności, czy też zdarzenia, muszą mieć charakter obiektywny, odnoszący się do obu kontrahentów, być znane wszystkim, a nie tylko stronom czynności. Pewność stosowania prawa wymaga, aby konsekwencje podatkowe czynności były następstwem zobiektywizowanych skutków ekonomicznych zdarzenia, które są jasne i widoczne dla wszystkich, a nie tylko istnieją w świadomości lub intencjach stron dostawy lub usługi. Nie można dostawy zabudowanych gruntów traktować jako czynności wyłączanej spod zwolnienia przedmiotowego z art. 43 ust. 1 pkt 10 lub 10a ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 54 poz. 535 ze zm.) tylko z tych względów, że nabywca zamierza wyburzyć budynki oraz budowle i wznieść na

tym terenie nowy budynek”. Podobne stanowisko zajął NSA w wyroku z 4 stycznia 2018 r. (I FSK 1507/17), w którym stwierdził m.in., że: „ocena czynności w aspekcie jej skutków ekonomicznych nie może sprowadzać się do elementów subiektywnych, występujących po stronie jednej ze stron danej dostawy, czy też usługi. Skutki ekonomiczne czynności, czy też zdarzenia, muszą mieć charakter obiektywny, odnoszący się do obu kontrahentów, być znane wszystkim, a nie tylko stronom czynności. Pewność stosowania prawa wymaga, aby konsekwencje podatkowe czynności były następstwem zobiektywizowanych skutków ekonomicznych zdarzenia, które są jasne i widoczne dla wszystkich, a nie tylko istnieją w świadomości lub intencjach stron dostawy lub usługi (zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 listopada 2013 r., I FSK 1436/13, CBOSA)”. Stwierdził on też, że: „przy dostawie konieczne jest uwzględnienie celu gospodarczego tej czynności. Ma to zastosowanie zwłaszcza do sytuacji, gdy przedmiotem dostawy jest grunt, na którym stoi stary budynek, w stosunku do którego wydano decyzję o nakazie rozbiórki lub na którym stały budynki, ale zostały one rozebrane w okresie pomiędzy zawarciem umowy przedwstępnej i umowy przyrzeczonej”.

Grunt jest uważany za zabudowany, gdy obiekt budowlany jest już ukończony. Jak wynika z wyroku NSA z 18 maja 2017 r. (I FSK

Fot. Canva Natee Meepian

1691/15), „za grunt zabudowany należy uznać grunt, na którym znajdują się budynki, budowle lub ich części, które po wybudowaniu lub ulepszeniu nadają się do »oddania do użytkowania«, co wyklucza z ich zakresu przedmiotowego objekty, które mają jedynie wylane łąwy oraz ściany fundamentowe żelbetowe z częściowo wykonanymi podejściami przyłączy mediów”. Stąd, jak przyjął WSA w Warszawie w wyroku z 28 kwietnia 2015 r. (III SA/Wa 3006/14), „w przypadku trwającej budowy (procesu budowlanego), dopiero wówczas dostawa efektu tego procesu (objektu) będzie podlegała zwolnieniu, jeżeli efekt ten (obiekt) będzie mógł być uznany za budynek, czyli kiedy będzie już posiadał minimum w postaci fundamentu, ścian i dachu.

Z kolei z wyroku NSA z 31 stycznia 2019 r. (I FSK 1771/16) wynika, że w wypadku, gdy przenoszone jest prawo użytkowania wieczystego na osobę, która na gruncie wybudowała budowlę, nie ma miejsca przeniesienie budowli. Tym samym przeniesienie gruntu jest traktowane w praktyce jako przeniesienie gruntu niezabudowanego. Jak bowiem wskazuje NSA, „nie ma przeniesienia władztwa ekonomicznego nad budowlami, które to władztwo przysługuje już użytkownikowi wieczystemu”.

Poważne rozbieżności w orzecznictwie budzi zbycie gruntu na którym posadowione są części budynku wybudowanego w ten sposób, że zajął on część sąsiedniej działki. Jak orzekł NSA w wyroku z 30 maja 2018 r. (I FSK 889/16), „aby uznać dostawę działki za teren zabudowany, rzeczywiście na takiej działce musiałyby znajdować się fragmenty ścian budynku – czyli budynek”. Z kolei NSA w wyroku z 5 lutego 2019 r. (I FSK 44/17) uznał, że za zabudowany należy uznać każdy teren, na którym znajdują się budynki lub ich części. Sąd podkreślił również, że „okoliczność, iż przedmiotem dostawy jest tylko teren, a nie znajdujące się na nim części bu-

Fot. Canva Luis Yanez z Pexels

dynków, pozostaje bez wpływu na ocenę, czy dostawa gruntu podlega zwolnieniu od podatku od towarów i usług”. Przy tym wyjaśnił: „czym innym jest przedmiot dostawy (którym w tej sprawie będzie sam grunt, z uwagi, że miasto nie ma prawa do własności części budynku, która znajduje się na zbywanym gruncie), a czym innym jest klasyfikacja tego gruntu na potrzeby potencjalnego zastosowania zwolnienia podatkowego”. Tym samym, zdaniem NSA, „odrębne od przedmiotu dostawy jest zagadnienie, czy grunt jest zabudowany czy niezabudowany”. Inne stanowisko zajął NSA w wyroku z 31 stycznia 2019 r. (I FSK 1879/16) rozstrzygającym sprawę, w której na sprzedawanym gruncie znajdowały się elementy budynku przynależące w sensie ekonomicznym i prawnym do właścicieli budynku znajdującego się na działce sąsiedniej. Ta okoliczność, jak wskazał Sąd, nie może decydować o zabudowanym charakterze sprzedawanej nieruchomości. Ściany są bowiem elementem konstrukcyjnym obiektu budowlanego, nie są obiektem budowlanym, nie pełnią samodzielnych funkcji budowlanych, a jedynie zapewniają normalne korzystanie z budynku usytuowanego na innym gruncie. Uznał on, że wprawdzie, biorąc pod uwagę wykładnię językową, mamy do czynienia z gruntem zabudowanym, jednak biorąc pod uwagę zasady wykładni racjonalnej, celowościowej i prounijnej należy uznać, iż mamy do czynienia z gruntem niezabudowanym.

W końcu, w wyroku z 8 kwietnia 2021 r. (I FSK 560/18) NSA stwierdził, że „za teren zabudowany należy uznać każdy teren, na którym znajdują się budynki lub ich części. Również okoliczność, że przedmiotem dostawy jest tylko teren, a nie znajdujące się na nim części budynków, pozostaje bez wpływu na ocenę, czy przedmiotowa dostawa podlega zwolnieniu od podatku VAT. Ustawodawca nie uzależnił bowiem zwolnienia od podatku VAT od tego, czy przedmiotem dostawy są równocześnie budynki”. Wskazano też, że: „oceniając, czy grunt jest terenem niezabudowanym w rozumieniu art. 43 ust. 1 pkt 9 ustawy o VAT, należy mieć na względzie przede wszystkim stan faktyczny, co nie wyklucza, że w określonych przypadkach, ze względu na charakter gospodarczy transakcji, należy wziąć pod uwagę, czy obiekty posadowione na gruncie mają znaczenie wiodące dla określenia charakteru tego gruntu jako gruntu zabudowanego”. Według Sądu, dla skorzy-

stania ze zwolnienia konieczna jest dostawa terenu niezabudowanego nieprzeznaczonego pod zabudowę. W odniesieniu do pojęcia terenu przeznaczonego pod zabudowę możliwe jest analizowanie aspektu ekonomicznego samej transakcji i odpowiedzenie na pytanie, czy budynek posadowiony na gruncie zostanie rozebrany, a w szczególności – uwzględnienie woli stron co do przeznaczenia gruntu w dacie dokonania dostawy. W ocenie NSA, „aspekt ekonomiczny transakcji możliwy jest również do wzięcia pod uwagę przy kwalifikowaniu terenu jako niezabudowanego. W tym przypadku kluczowy będzie przede wszystkim charakter obiektów, które znajdują się na tym gruncie”.

Także w wypadku gruntów zabudowanych budowlami, sądy administracyjne uznawały, że dla celów podatku od towarów i usług w szeregu wypadków należy je kwalifikować jako niezabudowane. Jak stwierdził WSA w Białymstoku w wyroku z 18 kwietnia 2018 r.

(I SA/Bk 77/18), sprzedaży działki gruntu ogrodzonej siatką na słupkach betonowych z oczywistych względów nie można traktować jako dostawy budowli. Sensem ekonomicznym tej czynności jest przecież sprzedaż gruntu, a nie ogrodzenia. Siatka ogrodzeniowa nie pełni samodzielnych funkcji budowlanych. Jej celem jest wydzielenie granic działki i jej zabezpieczenie. Podobny pogląd został wcześniej wyrażony w wyroku NSA z 8 stycznia 2015 r. (I FSK 102/14). Także wtedy, gdy na gruncie znajduje się budowla, która nie ma znaczenia ekonomicznego, sądy administracyjne uznawały, że należy je kwalifikować jako grunty niezabudowane.

Powyższy przegląd orzecznictwa wskazuje, że w części wypadków komornicy sądowi mogą natknąć się na problemy dotyczące kwalifikacji gruntów dla celów podatku od towarów i usług. Pojawiają się one w sytuacji, w której na gruncie będą znajdowały się ruiny budynków lub też budynki w trakcie rozbioru. Ze względu na istotę prowadzonego postępowania egzekucyjnego komornik będzie mógł uwzględniać jedynie obiektywnie istniejący stan faktyczny, nie zaś elementy woli stron nabywcy dotyczące przeznaczenia gruntu. Jednocześnie dokonana przez niego ocena może nie zostać zaakceptowana przez organ podatkowy. Stąd też jedynym możliwym wyjściem w tej sytuacji będzie wystąpienie do Dyrektora Krajowej Administracji Skarbowej z wnioskiem o wydanie indywidualnej interpretacji prawa podatkowego. Przy tym, dla uzyskania pełnej ochrony prawnej, jaką zapewnia art. 14m Ordynacji podatkowej, powinien on przedstawić we wniosku bardzo szczegółowo opis faktyczny budynków znajdujących się na nieruchomości, do której prowadzona jest egzekucja. Dla tego celu można wykorzystać opis nieruchomości zawarty w jej opisie i oszacowaniu. Wskazane byłoby również wystąpienie do organu administracji architektoniczno-budowlanej oraz do dłużnika o udzielenie informacji, czy nie

ZGODNIE Z ART. 15 UST. 1 USTAWY, PODATNIKAMI SĄ OSOBY PRAWNE, JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NIEMAJĄCE OSOBOWOŚCI PRAWNEJ ORAZ OSOBY FIZYCZNE, WYKONUJĄCE SAMODZIELNIE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ, O KTÓREJ MOWA W UST. 2, BEZ WZGLĘDU NA CEL LUB REZULTAT TAKIEJ DZIAŁALNOŚCI.

zostało wydane zezwolenie na rozbiorę budynków lub budowli znajdujących się w złym stanie technicznym. Gdyby zaś okazało się, że decyzja taka została wydana, należałoby zawrzeć informację o tym fakcie we wniosku o interpretację.

Podobnie powinni postąpić komornicy sądowi w wypadku prowadzenia egzekucji z nieruchomości, na których znajdują się jedynie elementy budowli, takie jak ogrodzenia, bramy lub drogi.

3. Status podatkowoprawny dłużnika a podleganie opodatkowaniu sprzedaży gruntu

To, czy egzekucyjna sprzedaż nieruchomości będzie podlegała opodatkowaniu, jest również zależne od statusu podatkowoprawnego dłużnika. Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy, podatnikami są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 2, bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. Natomiast zgodnie z ustępem drugim tego artykułu, działalność

gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody. Działalność gospodarcza obejmuje w szczególności czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych. Z przepisu tego wynika, że opodatkowaniu będzie podlegał podmiot dokonujący dostawy towarów w ramach działalności gospodarczej, natomiast nie będzie podlegał on opodatkowaniu, gdy będzie dokonywał takiej dostawy w ramach zarządu swoim majątkiem prywatnym. Zatem, ustalając, czy na komorniku będzie ciążył obowiązek pobrania podatku z tytułu sprzedaży egzekucyjnej, należy ustalić, czy dana czynność będzie dostawą towaru, w ramach której dłużnik ma status podatnika podatku od towarów i usług.

W konsekwencji opodatkowaniu mogą podlegać te czynności, w przypadku których spełniony został zarówno podmiotowy, jak i przedmiotowy zakres opodatkowania, tzn. zaistniała czynność określona jako opodatkowana, która została wykonana przez podmiot mający status podatnika. Jak wyraził to WSA w wyroku z 9 lutego 2010 r. (I SA/Po 1015/09), „ani okoliczność, że dana czynność została wykonana wielokrotnie lub jednorazowo, lecz z zamiarem częstotliwości, ani nawet formalny status danego podmiotu jako podatnika zarejestrowanego, nie mogą przesądzać o opodatkowaniu tej czynności – bez każdorazowego ustalenia, że w odniesieniu do konkretnej czynności podmiot ten występował w charakterze podatnika od towarów i usług”.

Przystępując do ustalenia statusu podatkowoprawnego dłużnika, komornik powinien w pierwszej kolejności sprawdzić, czy dokonał on rejestracji dla celów podatku od towarów i usług. Jednak sam fakt dokonania

Fot. Canva kanchanachittamma

przez dłużnika rejestracji i uzyskania przez niego numeru identyfikacyjnego VAT nie oznacza jeszcze, że sprzedaż przez niego wykonywane będą podlegały opodatkowaniu. Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług, od podatku zwolniona jest bowiem sprzedaż przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym łącznie kwoty 200 000 zł. Tym niemniej sam podatnik może zrezygnować z tego zwolnienia, składając organowi podatkowemu stosowne oświadczenie. Komornik powinien zatem ustalić również te dwie ostatnie okoliczności. W celu uzyskania stosownych informacji powinien on wykorzystać kompetencje, które przysługują mu na podstawie art. 761 § 1 i 2 k.p.c. i zwrócić się do organu podatkowego oraz do samego dłużnika o udzielenie informacji, czy dłużnik jest zarejestrowanym podatnikiem, oraz czy korzysta ze zwolnienia od podatku ze względu na osiągnięcie przychodu nieprzekraczającego kwoty 200 000 zł.

Ponadto sam komornik sądowy powinien sprawdzić, czy podatnik nie przekroczył w poprzednim lub też w danym roku podatkowym przychodu we wskazanej wyżej kwocie. Także o te informacje powinien on wystąpić do organu podatkowego, żądając ich udzielenia oraz ewentualnie przedstawienia ewidencji sprzedaży dla celów podatku od towarów i usług.

W końcu komornik sądowy musi uwzględnić treść art. 113 ust. 5 ustawy, w myśl którego jeżeli wartość sprzedaży zwolnionej od podatku na podstawie ust. 1 przekroczy kwotę, o której mowa w tym przepisie, zwolnienie traci moc począwszy od czynności, którą przekroczone tę kwotę. Oznacza to, że nawet gdy wartość sprzedaży samego podatnika nie przekroczyła do momentu egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości 200 000 zł, jednakże przekroczy ją w związku z tą sprzedażą, to

”
**SAM KOMORNIK SĄDOWY
 POWINIEN SPRAWDZIĆ, CZY
 PODATNIK NIE PRZEKROCZYŁ
 W POPRZEDNIM LUB TEŻ
 W DANYM ROKU PODATKOWYM
 PRZYCHODU WE WSKAZANEJ
 WYŻEJ KWOCIE.**

już sama sprzedaż egzekucyjna będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

W wypadku gdy uzyskane ze wskazanych źródeł informacje potwierdzają, iż dłużnik jest podmiotowo zwolniony od podatku, egzekucyjna sprzedaż nieruchomości również nie będzie podlegała opodatkowaniu. Jeśli zaś uzyskane i udokumentowane działania podjęte we wskazanym celu nie doprowadzą, na skutek braku możliwości uzyskania niezbędnych informacji od dłużnika, do potwierdzenia spełnienia warunków zastosowania do egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości zwolnienia, o których mowa w art. 113 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług, komornik powinien przyjąć, że warunki zastosowania zwolnień od podatku nie są spełnione, co nakazuje mu art. 113 ust. 10a tego aktu.

Z kolei przepis art. 113 ust. 9 ustawy o podatku od towarów i usług przewidział zwolnienie od podatku sprzedaży dokonywanej przez podatnika rozpoczynającego w trakcie roku podatkowego wykonywanie czynności podlegających opodatkowaniu, jeżeli przewidywana przez niego wartość sprzedaży nie przekroczy, w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym, kwoty 200 000 zł. Także w tym przypadku podatnik może zrezygnować ze zwolnienia od podatku. Ponadto, w myśl art. 113 ust. 10 ustawy, jeżeli faktyczna wartość sprzedaży zwolnionej od podatku w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej, przekroczy w trakcie roku podatkowego kwotę określoną w ust. 1, zwolnienie traci moc począwszy od czynności, którą przekroczone tę kwotę.

W sytuacji, gdy komornik poweźmie od dłużnika informację, iż rozpoczął on działalność podlegającą opodatkowaniu w danym roku podatkowym, powinien zażądać od niego informacji, czy skorzysta ze zwolnienia unormowanego w art. 113 ust. 9 ustawy, oraz czy nie utracił prawa do niego ze względu na to, że wartość sprzedaży przekroczyła, w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym, kwoty 200 000 zł. Wskazane byłoby również, by komornik zażądał od dłużnika udzielenia mu informacji dotyczącej tego, jakie były przewidywania co do spodziewanej wartości sprzedaży w ciągu roku podatkowego. Jednak te ustalenia nie są wystarczające, bowiem komornik sądowy musi wziąć pod uwagę treść przywołanego wyżej art. 113 ust. 10 ustawy. Powinien on zatem ustalić, jaka była wartość sprzedaży od początku roku do dnia dokonania sprzedaży egzekucyjnej nieruchomości, oraz ocenić, czy wartość przychodu ze sprzedaży egzekucyjnej nie spowoduje utraty zwolnienia uregulowanego w tym przepisie. Gdyby tak się stało, to sprzedaż egzekucyjna podlegałaby opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Również w tym wypadku, gdy uzyskane informacje potwierdzą, iż dłużnik jest podmiotowo zwolniony od podatku, egzekucyjna sprzedaż nieruchomości nie będzie podlegała opodatkowaniu. Jeśli zaś uzyskane i udokumentowane działania podjęte we wskazanym celu nie doprowadzą, na skutek braku możliwości uzyskania niezbędnych informacji od dłużnika, do potwierdzenia spełnienia warunków zastosowania do egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości zwolnienia, o których mowa w art. 113 ust. 9 ustawy o podatku od towarów i usług, komornik powinien przyjąć, że warunki zastosowania zwolnień od podatku nie są spełnione, co nakazuje mu art. 113 ust. 10a tego aktu.

Samo ustalenie, że dłużnik jest zarejestrowanym podatnikiem podatku od towarów i usług oraz że nie korzysta ze zwolnienia uregulowanego w art. 113 ust. 1 lub 5 ustawy, nie oznacza jeszcze, że sprzedaż egzekucyjna będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług. Jak wskaza-

no w wyroku NSA z 29 października 2007 r. (I FPS 3/07), w sytuacji, w której dany podmiot dokonuje sprzedaży towarów z majątku prywatnego (nienabytego w celu odprzedaży, choć z dopuszczeniem takiej możliwości), nie jest podatnikiem VAT w zakresie tych czynności, choćby takich transakcji (sprzedaży gruntów) było kilka lub nawet kilkanaście. Także w wyroku NSA z 12 stycznia 2010 r. (I FSK 1626/08) stwierdzono, że „nie jest działalnością handlową sprzedaż majątku osobistego (prywatnego), który nie został nabyty w celach odsprzedaży (w celach handlowych). Jeżeli sprzedane działki zostały wydzielone z gruntu stanowiącego majątek osobisty sprzedawcy, który nie został nabyty w celu prowadzenia działalności gospodarczej, sprzedawca nie może być uznany za podatnika w tym zakresie”.

Niewątpliwie przy ocenie, czy sprzedaż będzie podlegała opodatkowaniu, decyduje zamiar, jaki towarzyszył nabywcy nieruchomości. Jeśli z okoliczności sprawy wynika, że

Fot. Canva kanchanachitkhamma

zamiarem nabycia było późniejsze odsprzedanie gruntów, to – zasadniczo – należałoby takiego sprzedawcę uznać za podatnika VAT w zakresie tych sprzedaży. Taki pogląd został wyrażony choćby w wyroku WSA w Białymstoku z 27 czerwca 2007 r. (I SA/Bk 399/06), z którego wynika, że jeśli sprzedawca gruntów nabywał je do majątku prywatnego, dopuszczając wprawdzie możliwość odsprzedania, lecz nie było to jego głównym celem, wówczas co do zasady w zakresie dokonywanej sprzedaży gruntów nie powinien być traktowany jako podatnik VAT. Podobne stanowisko zajął NSA w wyroku z 23 stycznia 2009 r. (I FSK 1629/07), w którym wyraził pogląd, że „decydujące znaczenie mają zamiar i okoliczności nabycia składników majątku, w szczególności to, czy nabycie dotyczyło zaspokojenia własnych (prywatnych) potrzeb podatnika, czy też miało związek z prowadzoną działalnością handlową”.

Z przywołanego orzecznictwa wynika, że nie jest możliwe wskazanie jakiejś ogólnej reguły, na podstawie której można byłoby w każdym przypadku jednoznacznie ocenić, czy dana sprzedaż dotyczy majątku związanego z działalnością gospodarczą, a tym samym, czy zbywca ma status podatnika, czy też sprzedaż dotyczy majątku prywatnego, a tym samym nie podlega opodatkowaniu. Można jedynie przyjąć, że w wypadku, gdy grunt lub budynek, albo prawo użytkowania wieczystego lub prawo do lokalu są wykorzystywane w działalności gospodarczej, w szczególności zaś, gdy zostały wprowadzone do ewidencji środków trwałych, ich sprzedaż będzie uznawana za dokonywaną w ramach działalności gospodarczej, a tym samym ich sprzedaż egzekucyjna będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług. W pozostałych przypadkach komornik będzie mógł jedynie podjąć próbę ustalenia, czy składnik majątku jest związany z działalnością gospodarczą, czy też stanowi składnik majątku prywatnego. W tym celu

może on jedynie zażądać od dłużnika informacji, czy nieruchomość została nabyta dla celów działalności gospodarczej, czy też do majątku prywatnego. Można też zażądać przedstawienia umowy sprzedaży, w której może znaleźć się informacja, że nieruchomość została nabyta dla celów związanych z działalnością gospodarczą. W końcu może zażądać kopii ewidencji środków trwałych w celu ustalenia, czy nieruchomość została w niej ujęta. W wypadku, gdy wskazane dowody nie przesądzają, że nieruchomość została nabyta dla działalności gospodarczej, komornik może zażądać od dłużnika informacji, dla jakich celów została nabyta nieruchomość.

W WYPADKU, GDY WSKAZANE DOWODY NIE PRZESĄDZAJĄ, ŻE NIERUCHOMOŚĆ ZOSTAŁA NABYTA DLA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, KOMORNIK MOŻE ZAŻĄDAĆ OD DŁUŻNIKA INFORMACJI, DLA JAKICH CELÓW ZOSTAŁA NABYTA NIERUCHOMOŚĆ.

Istotne wątpliwości praktyczne może budzić egzekucyjna sprzedaż działek budowlanych będących własnością rolników. Zasadniczo prowadzą oni działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług. Tym niemniej sprzedaż wydzielonych przez nich działek budowlanych nie zawsze zostanie uznana za dokonywaną w ramach działalności gospodarczej. Taki wniosek wypływa z wyroku TSUE z 15 września 2011 r. w sprawach połączonych C-180/10 i C-181/10 (Słaby v. Minister Finansów oraz

Kuć, Jeziorska-Kuć v. Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie). TSUE orzekł, że: „osoby fizycznej, która prowadziła działalność rolniczą na gruncie nabytym ze zwolnieniem z podatku od wartości dodanej i przekształconym wskutek zmiany planu zagospodarowania przestrzennego niezależnej od woli tej osoby w grunt przeznaczony pod zabudowę, nie można uznać za podatnika podatku od wartości dodanej w rozumieniu art. 9 ust. 1 i art. 12 ust. 1 dyrektywy 2006/112/WE, zmienionej dyrektywą 2006/138/WE, kiedy dokonuje ona sprzedaży tego gruntu, jeżeli sprzedaż ta następuje w ramach zarządu majątkiem prywatnym tej osoby. Natomiast jeżeli osoba ta w celu dokonania wspomnianej sprzedaży podejmuje aktywne działania w zakresie obrotu nieruchomościami, angażując środki podobne do wykorzystywanych przez producentów, handlowców i usługodawców w rozumieniu art. 9 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 2006/112/WE, zmienionej dyrektywą 2006/138/WE, należy uznać ją za podmiot prowadzący »działalność gospodarczą« w rozumieniu tego przepisu, a więc za podatnika podatku od wartości dodanej. Okoliczność, iż osoba ta jest »rolnikiem ryczałtowym« w rozumieniu art. 295 ust. 1 pkt 3 dyrektywy 2006/112/WE, zmienionej dyrektywą 2006/138/WE, jest w tym zakresie bez znaczenia”.

W wypadku egzekucyjnej sprzedaży tego rodzaju gruntów, w celu ustalenia ich statusu,

komornik może jedynie zażądać od dłużnika informacji, czy dokonywał on nakładów na grunt, angażując środki podobne do wykorzystywanych przez producentów, handlowców i usługodawców, oraz informacji, jaki charakter miały te nakłady.

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 28 października 2020 r. (sygn. akt I FSK 190/18) stwierdził, że „przed sprzedażą nieruchomości właściciel może podejmować różne działania przygotowawcze, np. w przypadku braku planu zagospodarowania przestrzennego wystąpić o wydanie decyzji w sprawie warunków zagospodarowania nieruchomości, wystąpić o zatwierdzenie podziału nieruchomości na mniejsze działki budowlane i doprowadzenie do wydzielenia działki pod drogę, oraz inicjować postępowania administracyjne w sprawie zmiany funkcji nieruchomości z rolnej na budowlaną. Tego rodzaju działania oraz ilość wydzielonych działek, same przez się nie dają podstaw do kwalifikowania, że są one typowe dla działań »handlowca«, tj. podatnika podatku od towarów i usług”. Z kolei zgodnie z wyrokiem WSA w Gliwicach (sygn. akt I SA/Gl 389/20), „działaniom skarżącego można by przypisać profesjonalny charakter działania, gdyby w stosunkowo krótkim okresie od nabycia do sprzedaży, podjął szereg następujących po sobie ciągłych, konsekwentnych i zamierzonych czynności ukierunkowanych bezpośrednio na zwiększenie wartości nieruchomości”. Uznano, że „sam fakt skorzystania z usług pośrednika przy planowanej sprzedaży części działek nie świadczy o [...] profesjonalnej działalności skarżącego. Nie można bowiem, wbrew zdrowemu rozsądkowi i zasadom logiki, wymagać, aby skarżący, chcąc sprzedać przedmiotowe działki celem zaspokojenia potrzeb swojej rodziny, ograniczał się wyłącznie do informacji o sprzedaży w formie tabliczki umieszczonej na działkach czy »poczty pantoflowej«”. W końcu, WSA we Wrocławiu w wyroku z 18 stycznia 2017 r. (I SA/Wr 1027/16),

Fot. Canva VYG

stwierdził: „fakt, iż skarżący wydzierżawia nieruchomości, nie oznacza, że zostały one zaliczone do aktywów przedsiębiorstwa, skoro takiego przedsiębiorstwa skarżący nie prowadzi. Nie można zatem w takiej sytuacji czynić konkluzji, że taka sprzedaż czyniona jest w ramach prowadzonej działalności gospodarczej”.

W konsekwencji można stwierdzić, że o tym, iż sprzedaż nieruchomości następuje w ramach działalności gospodarczej podatnika, a tym samym podlega opodatkowaniu, nie mogą przesądzać jedynie takie okoliczności jak:

- 1) wystąpienie przez podatnika o zmianę planu zagospodarowania przestrzennego;
- 2) korzystanie z biura pośrednictwa w handlu nieruchomościami w celu znalezienia nabywcy nieruchomości;
- 3) zawarcie umowy dzierżawy w stosunku do przedmiotowych nieruchomości przed ich sprzedażą.

4. Zwolnienie dostawy gruntów i budynków, prawa użytkowania wieczystego oraz spółdzielczego prawa do lokalu od podatku

Zwolnienia od podatku od towarów i usług gruntu niezabudowanego reguluje przepis art. 43 ust. 1 pkt 9 ustawy. Zgodnie z nim zwalnia się od podatku dostawę terenów niezabudowanych innych niż tereny budowlane.

Sama definicja terenu budowlanego została zawarta w art. 2 pkt 33 ustawy, zgodnie z którym terenami budowlanymi są grunty przeznaczone pod zabudowę zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku takiego planu – zgodnie z decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, o których mowa w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zatem dla oceny, czy grunt jest zwolniony od podatku od towarów i usług, czy też nie, znaczenie ma

jedna z dwóch okoliczności: objęcie gruntu planem zagospodarowania przestrzennego, w którym grunt jest zaliczany do gruntów budowlanych, oraz wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Jeśli nie ma jednego ze wskazanych aktów, grunt należy uznać za niebędący terenem budowlanym. Na tę kwalifikację nie może mieć w szczególności wpływu to, jakie przeznaczenie nadano gruntowi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

KOMORNIK MOŻE BOWIEM WYSTĄPIĆ DO GMINY, NA TERENIE KTÓREJ NIERUCHOMOŚĆ JEST POŁOŻONA, Z WNIOSEM O UDZIELENIE INFORMACJI, CZY DLA TEGO TERENU ZOSTAŁ UCHWALONY MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ CZY W PLANIE TYM ZBYWANA NIERUCHOMOŚĆ JEST PRZEZNACZONA POD ZABUDOWĘ.

W tym stanie ustalenie, czy grunt podlega opodatkowaniu, czy też jest zwolniony od podatku, nie powinno sprawiać problemów. Komornik może bowiem wystąpić do gminy, na terenie której nieruchomość jest położona, z wnioskiem o udzielenie informacji, czy dla tego terenu został uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz czy w planie tym zbywana nieruchomość jest przeznaczona pod zabudowę. W wypadku,

gdy plan taki nie został uchwalony, komornik powinien wystąpić do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z wnioskiem o udzielenie informacji, czy dla zbywanego gruntu nie została wydana decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Jeśli taka decyzja została wydana, egzekucyjna sprzedaż gruntu będzie podlegała opodatkowaniu, o ile nie będzie należała do majątku prywatnego dłużnika. Należy też dodać, że w wypadku, gdy została wydana „pierwsza” decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dotycząca działki, „przeszła” ona, że są to grunty przeznaczone pod

WSZYSTKIE INFORMACJE
KONIECZNE DO USTALENIA,
CZY ZBYWANY BUDYNEK LUB
BUDOWLA ALBO ICH CZĘŚĆ
SĄ ZWOLNIONE OD PODATKU,
KOMORNIK SĄDOWY BĘDZIE
MÓGŁ UZYSKAĆ OD DŁUŻNIKA.

zabudowę, stąd późniejszy podział tej działki na działki mniejsze nie mógł zmienić charakteru budowlanego tego terenu (wyrok NSA z 11 października 2018 r., I FSK 1396/16).

Jeśli natomiast taka decyzja nie została wydana, grunt nie będzie miał statusu gruntu budowlanego, a w konsekwencji jego sprzedaż egzekucyjna nie będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Zwolnienia dostawy budynków i budowli (a w konsekwencji również gruntów, na których są one posadowione) od podatku normują przepisy art. 43 ust. 1 pkt 10 i 10a ustawy o podatku od towarów i usług.

Zwolnieniu od podatku będzie zatem podlegała dostawa budynków, budowli lub ich części, z wyjątkiem sytuacji, w których:

- 1) dostawa jest dokonywana w ramach pierwszego zasiedlenia lub przed nim;
- 2) pomiędzy pierwszym zasiedleniem a dostawą budynku, budowli lub ich części upłynął okres krótszy niż 2 lata.

Z przepisu tego wynika, że zwolnieniu od podatku podlega dostawa budynków, budowli lub ich części, dokonywana po upływie 2 lat od pierwszego zasiedlenia. To pojęcie zostało zdefiniowane w art. 2 pkt 14 tego aktu. Zgodnie z nim, pod tym pojęciem rozumie się oddanie do użytkowania pierwszemu nabywcy lub użytkownikowi lub rozpoczęcie użytkowania na potrzeby własne budynków, budowli lub ich części po ich:

- a) wybudowaniu lub
- b) ulepszeniu, jeżeli wydatki poniesione na ulepszenie, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym, stanowiły co najmniej 30% wartości początkowej.

Z przepisu tego wynika zatem, że do pierwszego zasiedlenia może dochodzić wiele razy. Po raz pierwszy dochodzi do niego wskutek wybudowania budynku lub budowli. Może do niego dochodzić wielokrotnie, każdorazowo, gdy dojdzie do ulepszenia budynku lub budowli, zaś nakłady na to ulepszenie będą stanowiły co najmniej 30% wartości początkowej, a osoba, która dokonała owego ulepszenia, ponownie rozpocznie jej używanie. Ową wartość ulepszeń należy odnosić do wartości początkowej z przejścia środka trwałego do używania, zaś wartość ulepszeń należy sumować.

Wszystkie informacje konieczne do ustalenia, czy zbywany budynek lub budowla albo ich część są zwolnione od podatku, komornik sądowy będzie mógł uzyskać od dłużnika. W tym celu powinien zażądać informacji o dacie wybudowania i rozpoczęcia użytkowania oraz o wysokości nakładów inwestycyjnych dokonywanych na wskazane obiekty budowlane po ich przyjęciu do użytkowania. Potwierdzeniem tych informacji może być dostarczona przez dłużnika kopia ewidencji

- zaktualizowaną wartość początkową,
- zaktualizowaną kwotę odpisów amortyzacyjnych,
- wartość ulepszenia zwiększającą wartość początkową,
- datę likwidacji oraz jej przyczynę albo datę zbycia.

Na podstawie tego dokumentu komornik będzie mógł oznaczyć wiek budynku lub budowli, a także to, czy były czynione na niego/nią nakłady inwestycyjne, oraz jaka była ich wartość, co pozwoli na określenie daty pierwszego zasiedlenia, a w konsekwencji na ustalenie, czy zbycie nastąpiło po upływie dwóch lat od daty pierwszego zasiedlenia.

Poza przeanalizowanym wyżej zwolnieniem budynków lub ich części oraz budowli, ustawa przewiduje również zwolnienie unormowane w art. 43 ust. 1 pkt 10a ustawy. Zgodnie z tym przepisem zwalnia się od podatku dostawę budynków, budowli lub ich części nieobjętą zwolnieniem, o którym mowa w pkt 10, pod warunkiem, że:

- a) w stosunku do tych obiektów nie przysługiwało dokonującemu ich dostawy prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego;
- b) dokonujący ich dostawy nie ponosił wydatków na ich ulepszenie, w stosunku do których miał prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, a jeżeli ponosił takie wydatki, to były one niższe niż 30% wartości początkowej tych obiektów.

Z przepisu tego wynika, że zwolnienie to dotyczy dostawy dokonywanej w momencie zasiedlenia, albo przed nim lub też w okresie nie dłuższym niż 2 lata od chwili zasiedlenia.

Pierwszą przesłanką zastosowania zwolnienia jest okoliczność, że podatnikowi nie przysługiwało w stosunku do tych obiektów prawo do odliczenia podatku naliczonego. Może być ono zatem stosowane w tych sytuacjach, w których podatnik dokonujący dostawy nieruchomości (budynku lub budowli)

środków trwałych. Nie ma ona określonego wzoru, co oznacza, że jej rolą może spełniać każdy dokument, który będzie zawierał co najmniej następujące informacje:

- liczbę porządkową,
- datę nabycia,
- datę przyjęcia do używania,
- określenie dokumentu stwierdzającego nabycie,
- określenie środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej,
- symbol Klasyfikacji Środków Trwałych,
- wartość początkową,
- stawkę amortyzacyjną,
- kwotę odpisu amortyzacyjnego za dany rok podatkowy i narastająco za okres dokonywania tych odpisów, w tym także, gdy składnik majątku był kiedykolwiek wprowadzony do ewidencji (wykazu), a następnie z niej wykreślony i ponownie wprowadzony,

wykorzystywał ją do celów czynności zwolnionych z opodatkowania, bowiem wtedy nie miał on prawa do odliczenia podatku naliczonego. Ponadto niekiedy twierdzi się, że to zwolnienie może być stosowane wówczas, gdy podatnik nabył budynek lub budowlę w ramach czynności zwolnionej lub niepodlegającej opodatkowaniu (np. od podmiotu niebędącego podatnikiem podatku od towarów i usług). Można mieć jednak wątpliwości, czy w tym ostatnim wypadku zwolnienie może zostać zastosowane. Jak bowiem wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, brak prawa do odliczenia podatku naliczonego to sytuacja, w której podatek naliczony został wykazany w fakturze przez zbywcę, lecz przepisy prawa krajowego zabraniają dokonania odliczenia tego podatku (wyrok TSUE w sprawie C-280/04 – Jyske Finans A/S v. Skatteministeriet). Tym samym, należy ostrożnie podchodzić do korzystania z tego zwolnienia, gdy nabycie przez dłużnika zbywanego budynku, budowli lub spółdzielczego prawa do lokalu nastąpiło w ramach czynności zwolnionej od podatku lub też gdy czynność nie podlegała opodatkowaniu. W każdym takim wypadku należałoby występować do Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z wnioskiem o wydanie indywidualnej interpretacji prawa podatkowego.

Natomiast drugą przesłanką, której spełnienie uprawnia do skorzystania z analizowanego zwolnienia, jest to, by dokonujący dostawy nie ponosił wydatków na ulepszenia, w stosunku do których miał prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, a jeżeli ponosił takie wydatki, to były one niższe niż 30% wartości początkowej tych obiektów. W konsekwencji, jeśli wydatki na ulepszenie przekroczyły 30% wartości początkowej obiektów, a podatnikowi przysługiwało prawo do odliczenia podatku naliczonego w związku z tymi wydatkami, wówczas zbycie budowli nie będzie korzystało z analizowanego zwolnienia.

”
W SYTUACJI, GDY PODATNIK NIE MIAŁ PRAWA DO ODLICZENIA PODATKU NALICZONEGO OD PODATKU NALEŻNEGO, BĘDZIE MIAŁ PRAWO DO DOLICZENIA TEGO PODATKU DO WARTOŚCI POCZĄTKOWEJ ŚRODKA UJĘTEGO W EWIDENCJI.

Podobnie jak w wypadku poprzedniego zwolnienia, również wszystkie informacje konieczne do ustalenia, czy zbywany budynek lub budowla albo ich część są zwolnione od podatku, komornik sądowy będzie mógł uzyskać od dłużnika. W tym celu powinien on zażądać informacji o dacie wybudowania i rozpoczęcia ich użytkowania, oraz o wysokości nakładów inwestycyjnych dokonywanych na wskazane obiekty budowlane po ich przyjęciu do użytkowania. Potwierdzenie tych informacji może on uzyskać, opierając się na dostarczonej przez dłużnika kopii ewidencji środków trwałych. Natomiast to, czy dłużnik odliczył podatek naliczony w związku z nabyciem budynku lub budowli, komornik będzie mógł sprawdzić, ustalając cenę nabycia na podstawie umowy sprzedaży lub faktury oraz wartości początkowej środka trwałego wykazanego w ewidencji środków trwałych. W sytuacji, gdy podatnik nie miał prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego, będzie miał prawo do doliczenia tego podatku do wartości początkowej środka ujętego w ewidencji. W konsekwencji cena nabycia będzie równa wartości środka trwałego wynikającego z tej ewidencji.

Na mocy art. 43 ust. 21 ustawy o podatku od towarów i usług, w wypadku, gdyby udokumentowane działania komornika sądowego nie doprowadziły, na skutek braku

możliwości uzyskania niezbędnych informacji od dłużnika, do potwierdzenia spełnienia warunków zastosowania do dostawy nieruchomości zwolnień od podatku, o których była wyżej mowa, powinien on przyjąć, że warunki zastosowania zwolnień od podatku nie zostały spełnione.

Aneks: przykłady

Przykład 1

Elementy stanu faktycznego

Jak powinien zachować się komornik w następującej sytuacji:

- 1) wszczął egzekucję ze spółdzielczego prawa do lokalu użytkowego dłużnika, zaś w momencie wszczęcia postępowania dłużnik był czynnym podatnikiem VAT,
- 2) przed wyznaczeniem przez komornika terminu licytacji dłużnik został wykreślony z rejestru VAT, jednak nadal prowadzi działalność i nie został wykreślony z CEDIG,
- 3) zajęta nieruchomość to spółdzielczy własnościowy lokal użytkowy, w którym prowadzony jest salon kosmetyczny,
- 4) dłużnik nabył nieruchomość wskutek sądowego podziału majątku,
- 5) biegły, szacując lokal, nie doliczył do niego podatku od towarów i usług i określił cenę netto.

Analiza

W opisaney sytuacji możemy poczynić następujące wstępne ustalenia. Po pierwsze, egzekucja jest prowadzona wobec podatnika, którego z jakichś przyczyn wykreślono z rejestru VAT, co nie odbiera mu jednak statusu podatnika, skoro nadal prowadzi działalność gospodarczą. Prawo do lokalu jest niewątpliwie wykorzystywane w ramach działalności gospodarczej (jako salon kosmetyczny), co daje podstawy do stwierdzenia,

” DO WARTOŚCI SPRZEDAŻY NIE WLICZA SIĘ KWOTY PODATKU. GDYBY TAK WŁAŚNIE BYŁO, TO SPRZEDAŻ PRAWA DO LOKALU MOGŁABY ZOSTAĆ ZWOLNIONA OD PODATKU.

że jego sprzedaż może podlegać opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Na podstawie przedstawionego stanu faktycznego nie można ustalić, czy wyrejestrowanie z rejestru VAT nie nastąpiło np. ze względu na to, że dłużnik skorzystał ze zwolnienia od podatku na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług, który stanowi, że zwalnia się od podatku sprzedaż dokonywaną przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł. Do wartości sprzedaży nie wlicza się kwoty podatku. Gdyby tak właśnie było, to sprzedaż prawa do lokalu mogłaby zostać zwolniona od podatku. Jednak to zwolnienie nie jest bezwarunkowe. Jak stanowi przepis art. 113 ust. 5 ustawy, „jeżeli wartość sprzedaży zwolnionej od podatku przekroczy kwotę 200 000 zł, zwolnienie traci moc począwszy od czynności, która spowodowała jej przekroczenie”. Tym samym opodatkowaniu będzie podlegała czynność, która sprawiła, że kwota graniczna została przekroczona. Jeżeli np. podatnik osiągnąłby przychód w wysokości 80 000 zł, a następnie dokonał sprzedaży towaru o wartości 140 000 zł, to ta ostatnia sprzedaż nie korzystałaby ze zwolnienia.

Kwota, za którą zostanie zbyte w postępowaniu egzekucyjnym spółdzielcze prawo do lokalu, może być stosunkowo wysoka, co może spowodować, że faktycznie łączne

przychody dłużnika przekroczyć kwotę 200 000 zł, co spowodowałoby, że sprzedaż prawa do lokalu należałoby poddać opodatkowaniu. Jednak w myśl art. 113 ust. 2 pkt 3 ustawy, do wartości sprzedaży, o której mowa w ust. 1, nie wlicza się odpłatnej dostawy towarów, które na podstawie przepisów o podatku dochodowym są zaliczane przez podatnika do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji. To zaś oznacza, że jeśli spełnione są warunki, o których mowa w tym przepisie, suma uzyskana z egzekucji nie byłaby doliczana do wskazanego wyżej limitu 200 000 zł, a tym samym sprzedaż korzystałaby ze zwolnienia ze względu na zwolnienie dłużnika od podatku.

W analizowanym przypadku, by ustalić stan faktyczny w sprawie, należy zwrócić się do podatnika z następującymi pytaniami:

- 1) czy faktycznie korzysta on ze zwolnienia podmiotowego, o którym mowa w art. 113 ust. 1;
- 2) czy nie przekroczył kwoty przychodu w wysokości 200 000 zł; należy zażądać również kopii rejestru przychodów, który potwierdzałby ten fakt;

- 3) czy prawo do lokalu zostało zaliczone do wartości niematerialnych i prawnych; jeśli dłużnik nie dokonał takiego zaliczenia, przychód ze sprzedaży egzekucyjnej będzie podlegał doliczeniu do kwoty 200 000 zł.

Jeśli komornik nie uzyska wskazanych informacji, powinien przyjąć wynikające z art. 113 ust. 10a domniemanie, że warunki zastosowania zwolnień od podatku nie są spełnione.

W analizowanej sytuacji będzie należało ewentualnie rozważyć, czy przypadkiem nie znajdzie zastosowania zwolnienie od podatku przewidziane w art. 43 ust. 1 pkt 10 ustawy. W tym celu należy zażądać od podatnika informacji, kiedy został nabyty lokal i jak długo jest używany, by ustalić, czy upłynęły 2 lata od pierwszego zasiedlenia. Na potwierdzenie tych okoliczności należy zażądać dokumentów potwierdzających ten fakt, np. umowy nabycia prawa do lokalu lub kopii dokumentu ustanawiającego to prawo.

Ponadto należy ustalić, jaka była wartość początkowa tego prawa (tj. cena nabycia) oraz czy dłużnik od momentu nabycia prawa nie dokonywał nakładów inwestycyjnych. W celu potwierdzenia tych faktów należy zażądać od dłużnika kopii ewidencji środków trwałych w części, w jakiej dokonano w nim wpisu prawa do lokalu wraz z jego wartością początkową), a także dokumentów potwierdzających wysokość wydatków na ulepszenie i czasu ich poniesienia oraz momentu, w którym lokal zaczęto ponownie wykorzystywać po dokonaniu ulepszeń.

Gdyby dłużnik nie udzielił informacji, wtedy komornik powinien zastosować domniemanie wynikające z art. 43 ust. 21 ustawy, który stanowi, że jeżeli udokumentowane działania organów egzekucyjnych lub komorników sądowych, o których mowa w art. 18, nie doprowadziły, na skutek braku możliwości uzyskania niezbędnych informacji od dłużnika, do potwierdzenia spełnienia

Fot. Canva iakkepan21

warunków zastosowania do dostawy towarów, o której mowa w art. 18, zwolnień od podatku, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 3 i 9–10a, przyjmuje się, że warunki zastosowania zwolnień od podatku nie są spełnione, oraz uznaje, że zbycie prawa podlega opodatkowaniu.

Jeśli okaże się, że upłynęły 2 lata od zasiedlenia, wcale nie oznacza to, że zbycie prawa do lokalu będzie zwolnione z opodatkowania na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 10 ustawy. W literaturze wskazuje się, że zwolnienie praw spółdzielczych na podstawie tego przepisu jest wątpliwe. Stąd też komornik powinien wystąpić do Dyrektora KIS o wydanie interpretacji, czy w okolicznościach przedstawionych przez dłużnika sprzedaż jest zwolniona od podatku.

W końcu, gdy biegły nie uwzględnił w oszacowaniu podatku od towarów i usług, to komornik będzie zobowiązany doliczyć podatek kwoty ustalonej przez tego biegłego.

Przykład 2

Elementy stanu faktycznego

Komornik zajął nieruchomości niezabudowaną, stanowiącą własność osoby, która jest czynnym podatnikiem podatku od towarów i usług.

Analiza

Nieruchomość niezabudowana podlega opodatkowaniu jedynie wtedy, gdy jest to teren budowlany lub przeznaczony pod budowę. W celu ustalenia statusu gruntu, komornik powinien ustalić, czy grunt jest objęty planem zagospodarowania i ewentualnie jakie ma przeznaczenie. W tym celu powinien zażądać stosownych informacji od gminy oraz posiłkować się ewidencją gruntów i budynków.

Jeśli okaże się, że brak jest planu zagospodarowania, komornik powinien wystąpić zarówno do gminy, jak i do dłużnika z żądaniem udzielenia informacji, czy nie wydano decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Jeśli brak jest planu lub decyzji o warunkach zabudowy, grunt nie jest budowlany i nie podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

W CELU USTALENIA STATUSU GRUNTU, KOMORNIK POWINIEN USTALIĆ, CZY GRUNT JEST OBJĘTY PLANEM ZAGOSPODAROWANIA I EWENTUALNIE JAKIE MA PRZEZNACZENIE.

Jeśli jednak grunt jest objęty planem, w którym przeznaczono go pod budowę, lub też została wydana decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, należy uznać go za teren budowlany. Jednak dla ustalenia, czy sprzedaż będzie podlegała opodatkowaniu, należy sprawdzić, czy jest to majątek związany z działalnością gospodarczą czy też majątek prywatny. Dla ustalenia tej okoliczności należy zażądać od dłużnika informacji, czy grunt został zaliczony do środków trwałych przedsiębiorstwa, żądając ewentualnie kopii z ewidencji. Należy też zażądać informacji, czy nie był on wykorzystywany w związku z działalnością gospodarczą. Można też żądać kopii aktu notarialnego lub faktury potwierdzającej jego nabycie, bowiem z nich może wynikać, w jakim charakterze działał dłużnik, nabywając nieruchomości.

Gdyby okazało się, że grunt nie był nabywany dla działalności gospodarczej, a dłużnik

oświadczyłby, że nie wykorzystywał go w działalności gospodarczej, można byłoby przyjąć, że znalazł się on w majątku prywatnym, co mogłoby znaczyć, że jego zbycie nie podlega opodatkowaniu podatkiem VAT.

Jednak by rozstrzygnąć ostatecznie tę kwestię, należy zadać dłużnikowi pytania, czy dzielił grunt na mniejsze działki, czy uzbierał teren, czy występował o zmianę przeznaczenia gruntu, czy występował o pozwolenie na budowę lub o warunki zabudowy i zagospodarowania oraz czy w przeszłości nie zbywał z większą częstotliwością gruntu, a także czy reklamował zbywanie działek. Gdyby z tych informacji wynikało, że podatnik zachowywał się w stosunku do gruntów znajdujących się w jego majątku prywatnym jak przedsiębiorca, należałoby uznać, że czynność podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług. Natomiast, gdy pojawią się na tym tle jakiegokolwiek wątpliwości, należy wystąpić do Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z wnioskiem o wydanie indywidualnej interpretacji prawa podatkowego. Takie zachowanie będzie o tyle rozsądne, że na tle sprzedaży gruntów budowlanych znajdujących się w majątku osobistym podatnika, toczy się bardzo duża liczba sporów podatkowych.

Przykład 3

Elementy stanu faktycznego

Komornik zajął grunt zabudowany osoby, która jest czynnym podatnikiem podatku od towarów i usług.

Analiza

W pierwszej kolejności komornik powinien ustalić, czy grunt i budynek są ujęte w ewidencji środków trwałych, co może uczynić, występując z żądaniem udzielenia

mu tej informacji przez dłużnika oraz dostarczenia kopii ewidencji środków trwałych.

Komornik powinien również ustalić, kiedy nastąpiło pierwsze zasiedlenie, tj. kiedy budynek został oddany do użytkowania. Tę informację może on również uzyskać od podatnika oraz zweryfikować ją na podstawie zapisów w ewidencji środków trwałych.

KOMORNIK POWINIEN RÓWNIEŻ
USTALIĆ, KIEDY NASTĄPIŁO
PIERWSZE ZASIEDLENIE,
TJ. KIEDY BUDYNEK ZOSTAŁ
ODDANY DO UŻYTKOWANIA.

Należy również ustalić, czy były czynione nakłady na budynek, wykorzystując w tym celu informacje udzielone przez dłużnika oraz zapisy w ewidencji środków trwałych. Z tej ewidencji będzie wynikała wartość początkowa środka trwałego. Jeśli byłyby czynione nakłady modernizacyjne na budynki lub budowle, znajdzie to odzwierciedlenie w ewidencji środków trwałych, w której powinna znaleźć się zaktualizowana wartość początkowa, równa sumie wartości początkowej oraz wartości tych nakładów.

Komornik powinien również ustalić, w jakim stanie znajdują się budynki i budowle. Jeśli są w ruinie, należy ustalić, czy nie wydano decyzji o rozbiórce. Jeśli taka decyzja zostałaby wydana, należałoby sugerować wystąpienie o interpretację indywidualną prawa podatkowego w celu uzyskania stanowiska, czy w określonym stanie faktycznym grunt należy kwalifikować jako grunt pod budowę czy jako grunt zabudowany.

Czytelnia Currendy z Platformą E-learning

WWW.CURRENDA.PL

Wiedza
dostępna online

Czytelnia Currendy wraz z Platformą E-learning to najlepszy wybór dla tych, którzy chcą mieć najbardziej kompletne i różnorodne źródło wiedzy w zakresie postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego, prawa oraz technologii.

Co zyskujesz, wybierając Czytelnię Currendy wraz z Platformą E-learning

Będziesz korzystał z prezentacji i wykładów eksperckich, a także podcastów i szkoleń audiowizualnych dostępnych w ramach Czytelni oraz Platformy E-learning.

Otrzymujesz publikacje Wydawnictwa Currenda oraz czasopisma „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” i „Nowa Currenda” w wygodnej formie e-booków lub audiobooków.

Pogłębiasz wiedzę oraz podnosisz swoje kwalifikacje zawodowe dzięki punktowanym szkoleniom w ramach Platformy E-learning.

Masz zapewnioną wysoką jakość merytoryczną oraz technologiczną publikowanych materiałów.

Przegląd orzecznictwa

Fot. Canva Aramyan

**MATEUSZ
SZTANDUR**

Absolwent studiów
doktoranckich UG

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO W ZABRZU Z 11 STYCZNIA 2022 ROKU

Hasła

niecelowość egzekucji, opłata z art. 30 u.k.k.

Sentencja

Sąd na posiedzeniu niejawnym po rozpoznaniu sprawy egzekucyjnej o świadczenie pieniężne, na skutek skargi wierzyciela, postanowił częściowo uchylić wydane przez komornika postanowienie oraz nakazać w try-

bie art. 759 § 2 k.p.c.¹ ponowne ustalenie i rozliczenie kosztów postępowania.

Stan faktyczny

Wierzyciel wystąpił ze skargą na postanowienie komornika wydane w lipcu 2021 r. w części, zarzucając dokonanie nieprawidłowej oceny, że wszczęcie i prowadzenie postępowania było oczywiście niecelowe, co w rezultacie skutkowało niewłaściwym zastosowaniem art. 30 ustawy z 28 lutego 2018 r. jako podstawy ustalenia, że to wierzyciel winien uiścić koszty postępowania egzekucyjnego. Wierzyciel wniósł o uchylenie oraz zmianę postanowienia w zaskarżonym zakresie, obciążenie dłużników obowiązkiem zwrotu poniesionych przez wierzyciela opłat i wydatków oraz ustalenie, że wierzyciela obciąża jedynie opłata 150 złotych. Zgodnie z twierdzeniem wierzyciela, w postępowaniu egzekucyjnym obowiązuje zasada odpowiedzialności dłużnika za koszty egzekucji,

niezależnie od wyniku postępowania, wobec czego koszty mogą obciążać wierzyciela jedynie w przypadku, gdy nie były niezbędne do celowego prowadzenia egzekucji. W przedmiotowej sprawie wszczęcie i prowadzenie egzekucji nie było niecelowe, a w szczególności oczywiście niecelowe, ponieważ komornik w chwili wszczęcia postępowania dysponował prawidłowym tytułem wykonawczym i był uprawniony do prowadzenia na tej podstawie egzekucji. Oceny tej nie zmienia fakt późniejszego uchylecia z urzędu przez sąd nakazu zapłaty. Komornik wskazał w uzasadnieniu odpowiedzi na skargę, że w obecnym stanie prawnym ustawodawca zezwolił komornikowi na dokonanie oceny celowości wszczęcia egzekucji i w przypadku oceny negatywnej – na obciążenie go opłatą. Wskazał też, że termin niecelowo wszczętego postępowania nie został zdefiniowany, wobec czego postępowanie należy uznać za wszczęte niecelowo, jeżeli już w chwili złożenia wniosku egzekucyjnego czynności podejmowane przez komornika nie mogły doprowadzić do zrealizowania obowiązku objętego tytułem wykonawczym, zaś wierzyciel jeszcze przed złożeniem wniosku mógł się o tym dowiedzieć i wniosku nie składać. Komornik podniósł również, że dokładne sprawdzenie adresu dłużnika na etapie składania pozwu nie jest czynnością przekraczającą możliwości wierzyciela. W zakresie wniosku wierzyciela o zmianę orzeczenia poprzez naliczenie opłaty zgodnie z treścią art. 29 ust. 4 u.k.k.² w kwocie 150 zł, komornik podniósł, że przedmiotowy przepis nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, wskazując, że prawidłowo orzekł o kosztach w trybie art. 30 u.k.k.

Rozstrzygnięcie

Referendarz ustalił, że wniosek o wszczęcie egzekucji wpłynął do komornika w listopadzie 2019 r. Do wniosku załączono prawomocny nakaz zapłaty zaopatrzony w klauzulę

wykonalności. Postępowanie prowadzone było następnie zgodnie z wolą wierzyciela. W sierpniu 2020 r. Sąd Rejonowy w Zabrzu, w sprawie prowadzonej przeciwko dłużnikom, których miejsce pobytu nie jest znane, ustanowił kuratora. W związku z tym faktem, uchylono nakaz zapłaty stanowiący podstawę prowadzonej egzekucji i przekazano sprawę do rozpoznania do właściwego sądu okręgowego (ze względu na podjęte ustalenia, że pozwani przebywają na terytorium innego państwa). Kolejnym postanowieniem – z maja 2021 r. – uchylono postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności przedmiotowemu nakazowi zapłaty. Na tej podstawie kurator dłużników wniósł o umorzenie postępowania i przyznanie kosztów.

Komornik przychylił się do wniosku, umorzył postępowanie na podstawie art. 824 § 1 pkt. 5 k.p.c.³ i ustalił jego koszty, obciążając nimi w pkt 1 wierzyciela. Ustalona została również opłata z art. 30 u.k.k.⁴, do której zapłaty wezwano wierzyciela.

Referendarz stwierdził, że wniesiona w terminie skarga jest zasadna. Postępowanie uznać należy za celowe, gdy podejmowane przez komornika czynności służą sprawnemu zaspokojeniu wierzyciela, zgodnie z treścią prawidłowego tytułu wykonawczego, i pozostają zgodne z przepisami prawa egzekucyjnego. Tym samym niecelowość zachodzić będzie, gdy już w chwili wszczęcia

postępowania czynności nie mogły doprowadzić do zrealizowania obowiązku objętego tytułem wykonawczym, zaś wierzyciel jeszcze przed złożeniem wniosku mógł się o tym z łatwością dowiedzieć i w rezultacie wniosku nie składać. Przedmiotowa sytuacja może mieć miejsce zarówno wtedy, gdy dłużnik nie dał powodu do wszczęcia egzekucji, dobrowolnie realizując świadczenie stwierdzone tytułem wykonawczym, jak i w sytuacji, gdy celu egzekucji w ogóle nie można osiągnąć z innych powodów – czyli np. przy wszczęciu egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego pozbawionego wykonalności czy też wykorzystanego albo dotkniętego wadliwością powodującą późniejszy jego upadek. Należy przy tym mieć na względzie, że utrata mocy przez nakaz zapłaty nie jest okolicznością przesądzającą, że egzekucja została wszczęta przez wierzyciela niecelowo. W takim wypadku istotne, pozwalające ocenić celowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego, mogą być konkretne, rzeczywiste okoliczności, które doprowadziły do utraty mocy nakazu zapłaty – jeśli dłużnik zdoła je wykazać w treści skargi na czynności komornika. Jeżeli podstawą wszczęcia egzekucji był nakaz zapłaty, który utracił moc po wszczęciu egzekucji, dla oceny ewentualnej niecelowości wszczęcia postępowania istotne jest, czy wierzyciel wszczął egzekucję, nie wiedząc o przyczynach, które doprowadziły do póź-

niejszej utraty mocy nakazu. Ocena celowości wszczęcia postępowania w kontekście art. 30 u.k.k., choć z oczywistych przyczyn może nie być możliwa w chwili jego wszczęcia, w każdym przypadku dokonywana jest na chwilę jego zainicjowania. Ocena ta nie może być dokonywana w oderwaniu od oceny samej dopuszczalności wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

”
POSTĘPOWANIE UZNAĆ NALEŻY ZA CELOWE, GDY PODEJMOWANE PRZEZ KOMORNIKA CZYNNOŚCI SŁUŻĄ SPRAWNEMU ZASPOKOJENIU WIERZYCIELA, ZGODNIE Z TREŚCIĄ PRAWIDŁOWEGO TYTUŁU WYKONAWCZEGO, I POZOSTAJĄ ZGODNE Z PRZEPISAMI PRAWA EGZEKUCYJNEGO.

Referendarz podkreślił, że przepis art. 30 u.k.k. wymaga dla jego zastosowania kwalifikowanej formy „niecelowości”, a mianowicie wszczęcie postępowania musi nastąpić „oczywiście niecelowo”. Taka sytuacja ma miejsce, gdy jest ona widoczna bez prowadzenia szczegółowych badań tej celowości. Oznacza to, że jej ustalenie nie wymaga dokonywania analizy sprawy pod względem faktycznym lub prawnym⁵. W przedmiotowej sprawie, w ocenie referendarza, brak wiedzy wierzyciela o fakcie niezamieszkania przez dłużników pod wskazanym adresem, nie może zostać uznany za podstawę do przyjęcia, że egzekucja została wszczęta niecelowo. Należy mieć na uwadze, że adres został ujawniony w rejestrze PESEL i na tej podstawie były dokonywane doręczenia zastępcze

– dwukrotnie awizowane (również w postępowaniu sądowym). Istotne jest również to, że wierzyciel powziął informację o nieprawidłowości adresu dłużników dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego – w marcu 2020 r. Nie sposób również podzielić stanowiska komornika, że wierzyciel winien był podjąć dodatkowe czynności zmierzające do potwierdzenia adresu dłużników przed wszczęciem postępowania, zwłaszcza że z akt sprawy wynika, iż nie otrzymał on żadnych sygnałów wskazujących na to, że miejsce zamieszkania dłużników może być nieaktualne.

POSTANOWIENIE SĄDU OKRĘGOWEGO W GLIWICACH Z 1 GRUDNIA 2021 ROKU

Hasła

Art. 883 § 2 k.p.c., „depozyt procesowy”

Sentencja

Sąd po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym sprawy o zwrot z depozytu na skutek apelacji dłużnika postanowił apelację oddalić.

Stan faktyczny

Do Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej wpłynął wniosek dłużnika alimentacyjnego o zwolnienie z rachunku depozytowego środków wpłaconych w toku egzekucji alimentów w trybie art. 883 § 2 k.p.c.⁶, celem wywołania skutku umorzenia tej egzekucji. Dłużnik twierdził, że jeśli skutek ten został osiągnięty, to wpłacone środki powinny podlegać zwrotowi. Postanowieniem z lutego 2020 r. Sąd Rejonowy przedmiotowy wniosek oddalił. W uzasadnieniu rozstrzygnięcia wskazano, że złożenie sumy do depozytu sądowego na podstawie wskazanej przez dłużnika nie wymaga ze-

zwolnienia sądu, ponieważ jest do tak zwany depozyt procesowy składany na potrzeby i cele postępowania egzekucyjnego. Nie wywołuje więc skutków materialnoprawnych. Według Sądu Rejonowego depozyt taki nie pozostaje w dyspozycji sądu, lecz w gestii komornika, na którego rozstrzygnięcie co do jego zwrotu przysługuje skarga. Objęta wnioskiem suma powinna nadal pozostać na rachunku depozytowym Ministra Finansów, gdyż taki jest cel art. 883 § 2 k.p.c., który przewiduje upoważnienie komornika do podjęcia tej sumy oraz możliwość wszczęcia egzekucji z urzędu. Dłużnik wniósł apelację od tego postanowienia, zarzucając:

- naruszenie art. 883 § 2 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie, że środki wpłacone przez wnioskodawcę w tym trybie pozostają w dyspozycji komornika, a nie sądu, gdy to sąd powinien wydać postanowienie o zwrocie tej należności na wniosek dłużnika po prawomocnym umorzeniu postępowania egzekucyjnego;
- sprzeczność ustaleń z materiałem sprawy, wyrażającą się w przyjęciu, że nie istnieją podstawy do zwrotu objętej wnioskiem należności, gdy dłużnik spełnił wszystkie przesłanki ustawowo opisane w art. 883 § 2 k.p.c.

Formułując te zarzuty, dłużnik domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i zwrotu złożonej do depozytu kwoty, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia

i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Rozstrzygnięcie

Sąd Okręgowy wskazał, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu odwoławczym odbywało się w składzie jednoosobowym zgodnie z art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem [...] chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁷ w zw. z art. 6 ustawy z 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁸. Okoliczności faktyczne sprawy nie były sporne. Nie budziło bowiem wątpliwości, że wnioskodawca będący dłużnikiem alimentacyjnym, w związku z prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem egzekucyjnym tychże alimentów (w sprawie Kmp), złożył na rachunek depozytowy Ministra Finansów środki stanowiące sumę świadczeń za okres sześciu miesięcy, równocześnie umocowując komornika do podejmowania tej sumy w razie popadnięcia w zwłokę w uiszczaniu świadczeń wymagalnych. Poza sporem pozostawało nadto, że wobec tego komornik postanowieniem z 12 listopada 2019 r. umorzył egzekucję, pozostawiając tytuł egzekucyjny w aktach.

Przedmiotem sprawy było rozstrzygnięcie, czy dłużnik uprawniony jest do żądania zwrotu sumy wpłaconej na podstawie art. 883 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy, rozpoznając apelację dłużnika, podzielił wywody Sądu Rejonowego co do tego, że złożenie omawianych środków na rachunek depozytowy nie następuje w trybie przepisów k.p.c. o złożeniu do depozytu sądowego. Oznacza to, że czynność dłużnika nie wymaga zezwolenia sądu wyrażonego w trybie art. 693² k.p.c.⁹ Kwestię tą przesądziła powoływana przez Sąd Rejonowy uchwała Sądu Najwyższego z 27 lutego 2008 r.¹⁰ Konsekwentnie,

brak było podstaw do wydawania przez sąd postanowienia w przedmiocie zwrotu tego depozytu. Nie jest możliwe stosowanie przepisów k.p.c. o zwrocie depozytu do środków, które zostały przekazane sądowi w trybie innym niż określony w art. 692 i nast. k.p.c. Dotyczy to także czynności faktycznej jaką jest złożenie do depozytu sumy pieniężnej w trybie art. 883 § 2 k.p.c. Regulacje depozytowe objęte art. 692 i nast. k.p.c. dotyczą bowiem złożenia do depozytu sumy pieniężnej w celu wywołania skutków materialnoprawnych, nie zaś procesowych. Już więc ta okoliczność czyniła wniosek niezasadnym. Sąd nie był bowiem uprawniony do wydawania orzeczenia w przedmiocie zwrotu sumy wpłaconej na podstawie art. 883 § 2 k.p.c.

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO W KOSZALINIE Z 15 LISTOPADA 2021 ROKU

Hasła

Brak reprezentacji spółki, „świadczenie pozostałe do wyegzekwowania”

Sentencja

Sąd po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym sprawy egzekucyjnej, na skutek skargi wierzyciela na postanowienie komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego i ustaleniu jego kosztów, postanowił uchylić postanowienie komornika w części dotyczącej opłaty stosunkowej

Stan faktyczny

Wierzyciel wniósł skargę na postanowienie komornika, zaskarżając orzeczenie w całości co do punktu 1 i 2 orzeczenia. Wierzyciel zarzucił brak spełnienia przesłanek z art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.¹¹ warunkujących umorzenie postępowania egzekucyjnego względem

dłużnika – spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – oraz brak podstaw do obciążenia wierzyciela opłatą stosunkową z art. 29 ust. 1 u.k.k.¹² w zw. z art. 25 u.k.k.¹³ W rezultacie złożonych zarzutów wierzyciel wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia. Komornik w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie, argumentując to tym, że dłużna spółka nie posiada organów uprawnionych do jej reprezentowania, co obligowało organ egzekucyjny do zawieszenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 818 k.p.c.¹⁴, a następnie – wobec bierności wierzyciela – do jego umorzenia na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.

PRZYJĘCIE STANOWISKA
REPREZENTOWANEGO PRZEZ
KOMORNIKA OZNACZAŁOBY
POBIERANIE OPŁAT
EGZEKUCYJNYCH W ZALEŻNOŚCI
OD LICZBY DŁUŻNIKÓW, A NIE –
W ZALEŻNOŚCI OD WYSOKOŚCI
EGZEKWOWANEGO ŚWIADCZENIA.

Rozstrzygnięcie

Sąd stwierdził, że skarga jest zasadna w części. Za słuszne uznano stanowisko przedstawione przez komornika, że beczynność wierzyciela skutkowałą umorzeniem postępowania egzekucyjnego wobec jednego z dłużników. Wierzyciel przez sześć miesięcy od ostatniej czynności egzekucyjnej co do dłużnej spółki (zawieszenia postępowania egzekucyjnego z uwagi na brak organu uprawnionego do reprezentacji spółki) nie złożył wniosku o ustanowienie kuratora w try-

bie art. 42 k.c.¹⁵ lub 69 k.p.c.¹⁶ i nie wniósł o podjęcie postępowania egzekucyjnego względem tego dłużnika. W tych warunkach zasadne było umorzenie postępowania egzekucyjnego w stosunku do spółki na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd wskazał również, że prawidłową podstawą prawną zawieszenia postępowania powinien być art. 174 § 1 pkt. 2 k.p.c.¹⁷ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a nie art. 818 k.p.c. Brak organu uprawnionego do reprezentacji osoby prawnej nie oznacza braku zdolności sądowej czy procesowej tej osoby, a jedynie braku w możliwości działania przez tę osobę w postępowaniu egzekucyjnym.

Według sądu nie zasługiwało jednak na uwzględnienie stanowisko komornika, zgodnie z którym w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego wobec jednego z dłużników o świadczenie solidarne, należy opłata egzekucyjna ustalana odrębnie w stosunku do każdego z dłużników bez względu na wysokość egzekwowanego świadczenia. Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o kosztach komorniczych, „w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt. 4 k.p.c., wierzyciela obciąża opłata stosunkowa w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania”. W ocenie sądu pojęcie „świadczenie pozostałe do wyegzekwowania” oznacza takie świadczenie, które na skutek umorzenia egzekucji nie podlega już tej egzekucji. Nie oznacza natomiast takiego świadczenia, które nadal będzie egzekwowane w tej samej sprawie tylko wobec pozostałych dłużników. Przyjęcie stanowiska reprezentowanego przez komornika oznaczałoby pobieranie opłat egzekucyjnych w zależności od liczby dłużników, a nie – w zależności od wysokości egzekwowanego świadczenia.

Sąd podziela w tym zakresie stanowisko wyrażone przez M. Uliaszka, zgodnie z którym „w razie umorzenia postępowania w części (bez uprzedniego wyegzekwowania części

świadczenia) świadczenie pozostałe do wyegzekwowania to wartość świadczenia objętego wnioskiem wierzyciela o umorzenie postępowania egzekucyjnego lub świadczenia, co do którego postępowanie jest umarżane na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. Jeżeli zatem wierzyciel wnosi o umorzenie postępowania co do części egzekwowanego świadczenia, to podstawą obliczenia opłaty nie jest cała wartość świadczenia pozostałego do wyegzekwowania, ale tylko ta jego część, której dotyczy wniosek wierzyciela (postanowienie o umorzeniu). Pozostała część egzekwowanego świadczenia nadal »jest w egzekucji«. W zależności od przebiegu dalszego postępowania będzie ona mogła stanowić podstawę obliczenia innej opłaty stosunkowej (np. w razie jej wyegzekwowania będzie to opłata stosunkowa z art. 27 ust. 1 lub 2 u.k.k.). Przyjęcie odmiennej wy-

kładni prowadziłyby do sytuacji, w której komornik na podstawie tej samej wartości świadczenia obliczałby dwie opłaty stosunkowe lub ich większą liczbę”.

Choć przedstawione wyżej stanowisko odnosi się do kwestii wniosku wierzyciela o umorzenie egzekucji, a w sprawie niniejszej umorzenie nastąpiło z powodu bezczynności wierzyciela – nie ma to jednak znaczenia dla ustalenia znaczenia pojęcia świadczenia pozostałego do wyegzekwowania.

Na możliwość naliczenia tylko jednej opłaty egzekucyjnej w przypadku wielości dłużników wskazuje również art. 24 ustawy o kosztach komorniczych. Dotyczy on wielości wierzycieli przy egzekucji z nieruchomości, lecz cel unormowania jest identyczny – uniemożliwienie naliczania opłat egzekucyjnych w zależności od liczby podmiotów biorących udział w postępowaniu. Decydującym

Kryterium winna tu być łączna wartość egzekwowanych (wyegzekwowanych) świadczeń. Komornik będzie obowiązany do naliczenia opłaty egzekucyjnej od całości kwoty świadczenia, które zostanie wyegzekwowane w niniejszej sprawie na jej późniejszym etapie.

” NA MOŻLIWOŚĆ NALICZENIA TYLKO JEDNEJ OPŁATY EGZEKUCYJNEJ W PRZYPADKU WIELOŚCI DŁUŻNIKÓW WSKAZUJE RÓWNIŻ ART. 24 USTAWY O KOSZTACH KOMORNICZYCH.

W pozostałym zakresie skarga wierzyciela uznana została za bezzasadną. Wierzyciel wniósł o prowadzenie wobec spółki egzekucji z ustalonych nieruchomości. Konieczne więc było kontynuowanie postępowania egzekucyjnego w celu ustalenia tych nieruchomości, na przeszkodzie czemu stanął brak organów dłużnej spółki, który powinien zostać usunięty przez wierzyciela – poprzez złożenie wniosku o ustanowienie kuratora.

Przypisy końcowe

- ¹ Sąd wydaje z urzędu komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spsstrzeżone uchybienia. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń jest dla komornika wiążąca.
- ² W razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z innych przyczyn niż wskazane w ust. 1, komornik pobiera od wierzyciela opłatę w wysokości 150 złotych, z wyjątkiem przypadków, o których

mowa w art. 30 u.k.k. Opłata podlega zmniejszeniu o sumę opłat egzekucyjnych ściągniętych i obciążających dłużnika.

- ³ Postępowanie umarza się w całości lub w części z urzędu, jeżeli tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności prawomocnym orzeczeniem albo orzeczenie, na którym oparto klauzulę wykonalności, zostało uchylone lub utraciło moc.
- ⁴ W razie oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego lub wskazania we wniosku o wszczęcie egzekucji osoby niebędącej dłużnikiem, komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia. W takim przypadku komornik nie ściąga ani nie pobiera opłaty od dłużnika, a opłatę ściągniętą lub pobraną zwraca dłużnikowi. Przepisów art. 29 ust. 1–3 nie stosuje się.
- ⁵ Zob. I. Kunicki, *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 174
- ⁶ Jednakże dłużnik może żądać umorzenia egzekucji co do świadczeń wymagalnych w przyszłości, jeżeli uiszczyć wszystkie świadczenia wymagalne i złożyć na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumę równającą się sumie świadczeń okresowych za sześć miesięcy, z równoczesnym umocowaniem komornika do podejmowania tej sumy. Komornik skorzysta z tego umocowania, gdy stwierdzi, że dłużnik popadł w zwłokę z uiszczeniem świadczeń wymagalnych; równocześnie wszczynają z urzędu egzekucję.
- ⁷ Dz.U. z 2020 r. poz. 1842.
- ⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 1090.
- ⁹ § 1. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego może być dokonane dopiero po uzyskaniu zezwolenia sądu.
§ 2. Jeżeli jednak przedmiotem świadczenia są pieniądze polskie, złożenie do depozytu może być dokonane również przed uzyskaniem zezwolenia sądu. W takim wypadku dłużnik powinien równocześnie ze złożeniem pieniędzy zgłosić wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu. W razie uwzględnienia tego wniosku złożenie do depozytu uważa się za dokonane w chwili, w której rzeczywiście nastąpiło.
§ 3. Jeżeli przedmiotem świadczenia są pieniądze, złożenie do depozytu sądowego następuje przez wpłatę na rachunek depozytowy Ministra Finansów.
- ¹⁰ III CZP 153/07, OSNC 2009/3/37.
- ¹¹ Postępowanie umarza się w całości lub w części z urzędu, jeżeli wierzyciel w ciągu sześciu miesięcy nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszzonego postępowania.

¹² W razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, wierzyciela obciąża opłata stosunkowa w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. Jeżeli jednak wierzyciel wykaże, że przyczyna umorzenia postępowania egzekucyjnego wiąże się ze spełnieniem świadczenia przez dłużnika w terminie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji albo z zawarciem w tym terminie porozumienia między wierzycielem a dłużnikiem, dotyczącego sposobu lub terminu spełnienia świadczenia, opłata ta obciąża dłużnika. Jeżeli spełnienie świadczenia lub zawarcie porozumienia z wierzycielem nastąpiło po upływie miesiąca od dnia doręczenia dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, obciąża go opłata w wysokości 10% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania.

¹³ 1. Opłaty stosunkowe w sprawie nie mogą być niższe niż 150 złotych i wyższe niż 50 000 złotych. Przy ustaleniu sumy opłat w sprawie nie uwzględnia się opłat pobranych na podstawie art. 24.

2. Przepisu ust. 1 w zakresie minimalnej wysokości opłaty nie stosuje się do opłaty, o której mowa w art. 21 ust. 1, przed ustaleniem ostatecznej wysokości opłaty w postanowieniu o umorzeniu postępowania albo postanowieniu o zakończeniu postępowania w inny sposób.

¹⁴ § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu, jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego. Na wniosek wierzyciela, a w wypadku gdy egzekucja została wszczęta z urzędu – bez takiego wniosku, sąd ustanowi dla dłużnika niemającego zdolności procesowej kuratora na czas do ustanowienia przedstawiciela ustawowego.

§ 2. Przedstawiciel ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jak też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika dokonane w czasie, kiedy strona nie miała należytej reprezentacji. Termin zaskarżenia biegnie od daty, w której przedstawiciel ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, a jeżeli wcześniej zgłosił swoje uczestnictwo w postępowaniu - od daty tego zgłoszenia. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonywaniu czynności nastąpiło naruszenie praw strony, która, nie posiadając zdolności procesowej, nie miała przedstawiciela ustawowego.

¹⁵ § 1. Jeżeli osoba prawna nie może być reprezentowana lub prowadzić swoich spraw ze względu na

brak organu albo brak w składzie organu uprawnionego do jej reprezentowania, sąd ustanawia dla niej kuratora. Kurator podlega nadzorowi sądu, który go ustanowił.

§ 2. Do czasu powołania albo uzupełnienia składu organu, o którym mowa w § 1, albo ustanowienia likwidatora, kurator reprezentuje osobę prawną oraz prowadzi jej sprawy w granicach określonych w zaświadczeniu sądu.

§ 3. Kurator niezwłocznie podejmuje czynności zmierzające do powołania albo uzupełnienia składu organu osoby prawnej uprawnionego do jej reprezentowania, a w razie potrzeby – do jej likwidacji.

§ 4. Pod rygorem nieważności kurator jest obowiązany uzyskać zezwolenie sądu rejestrowego na:

1) nabycie i zbycie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz na dokonanie czynności prawnej, na podstawie której następuje oddanie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części do czasowego korzystania;

2) nabycie i zbycie oraz obciążanie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości.

¹⁶ § 1. Sąd orzekający, na wniosek strony przeciwnej, ustanawia kuratora dla strony niemającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, dla strony będącej osobą prawną, gdy w jej organie zachodzą braki uniemożliwiające jej reprezentację, albo dla strony będącej jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 64 § 1¹, gdy brak jest osób uprawnionych do jej reprezentowania. W toku postępowania sąd orzekający w uzasadnionych przypadkach może z urzędu ustanowić kuratora dla osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 64 § 1¹.

§ 2. Sąd niezwłocznie zawiadamia właściwy sąd rejestrowy o ustanowieniu kuratora dla strony wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego.

§ 3. Kurator ustanowiony na podstawie § 1 jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą.

§ 4. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 603 § 5, sąd orzekający odwołuje kuratora ustanowionego na podstawie § 1. W miejsce odwołanego kuratora wstępuje kurator ustanowiony na podstawie art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego. Czynności odwołanego kuratora pozostają w mocy.

§ 5. Czynności, o których mowa w § 1 i 4, mogą być wykonywane przez referendarza sądowego.

¹⁷ Sąd zawiesza postępowanie z urzędu, jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie, chyba że ustanowiono kuratora na podstawie art. 69 § 1 lub art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego.

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

Zasady postępowania egzekucyjnego a standardy wykonywania zawodu komornika sądowego

Aleksandra Monarcha-Matlak
Dominika Skoczylas

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

NOWA CURRENDA

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel : +48 608 587 257

e-mail: nowa.currenda@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl